

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
SERAMİK ANABİLİM DALI

SİMGESEL FİGÜRLERİN SERAMİK SANAT EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
HAVVA EKER

ANKARA – 2008

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
SERAMİK ANABİLİM DALI

SİMGESEL FİGÜRLERİN SERAMİK SANAT EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
HAVVA EKER

Danışman
Yrd. Doç. Olcay BORATAV

ANKARA – 2008

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Havva EKER'in "Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı tezi, jürimiz tarafından Uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Seramik Eğitimi Bilim Dalında "YÜKSEK LİSANS TEZİ" olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

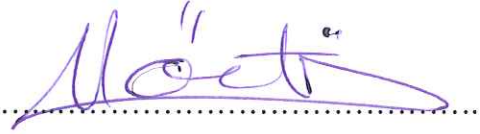
Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Olcay BORATAV

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN BANGİR

Üye: Yrd. Doç. Dr. Melek ÖZTÜRK

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Havva EKER'in “Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı tezi, jürimiz tarafından Uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Seramik Eğitimi Bilim Dalında “YÜKSEK LİSANS TEZİ” olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Olcay BORATAV

Üye: Yrd. Doç. Ayşegül TÜRK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN BANGİR

ÖNSÖZ

Seramik, öncelikle günlük gereksinim için kullanılmış, daha sonra gelişerek her kültürün ve uygarlığın izlerini alarak duygu, düşünce ve toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur.

Duygu, düşünce ve değerleri ifade ederken ki kullanılan şekiller, simgeleri oluşturmuştur. Tarih boyunca bir anlatım aracı olarak kullanılan simgesel figürler, insanların iletişim kurmak için kullandıkları bir yoldur. Vermek istenilen mesaj çeşitli şekillere dönüştürerek anlatılmıştır. Bu şekiller, bir takım eşyaların üzerine gizemli işaretlerle kaydedilerek günümüze dek ulaşmıştır.

Simgesel figürlerin anlamlarının ve dönemsel özelliklerinin bilinmesi aynı zamanda etkili bir şekilde kullanılması için sanat eğitime ihtiyaç vardır.

Bu çalışma, simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir araştırmayı içermektedir.

Araştırma süresince bilgi birikimiyle çalışmaya yardımcı olan danışmanım Yrd. Doç. Olcay Boratav'a; araştırmanın yöntemi ve veri analizinde bana zaman ayırdığı için Yrd. Doç. Dr. Gülgün Alpan Bangir ve araştırmanın raporlaştırılmasına katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Melek Öztürk'e; her türlü desteği, yardımı ve bu yolda bana inanıp her zaman yanımda olduğu için arkadaşım Arş. Gör. Ayşe Gül Çetin'e teşekkürlerimi sunarım. Bilgi toplama formuna cevap veren Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanı ve öğrencilerine teşekkür ederim.

Ayrıca ailemin tüm üyelerine çalışmam süresince yardım ve desteklerini esirgemedikleri için teşekkür ederim.

Ankara, Aralık 2008

Havva EKER

ÖZET

SİMGESEL FİGÜRLERİN SERAMİK SANAT EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eker, Havva

Yüksek Lisans Tezi, Seramik Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Olcay BORATAV

Ocak – 2009

Bu araştırma, simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından üniversitede bulunan öğrenci ve öğretim elemanı görüşleriyle değerlendirmeye çalışılmıştır.

Seramik eğitimi alan öğrencilerin ve eğitimcilerinin konuyla ilgili görüşlerine başvurulması alt problemler olarak belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara bulunan seçkisiz yöntemle seçilmiş 2 yüksek öğretim kurumunun 2. 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören 100 öğrenci ve seçkisiz yöntemle seçilmiş 2 yüksek öğretim kurumunun 30 öğretim elemanları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Bilgi Toplama Formu kullanılmıştır. Araştırmada, anket survey yoluyla toplanan veriler, yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve t testini içeren betimsel istatistik tekniklerden yararlanılarak analiz edilmiştir.

Öğretim elemanları simgesel figürleri, seramik sanat eğitimi sürecinde kullanmakta ve konunun hedefleri doğrultusunda öğrencilere uygulamaktadır.

Öğrenciler, teorik derslerde öğretilen simgesel figürleri yaptıkları çalışmalarda kullanmakta ve bu yapılan ürünlerde simgesel figürlerden etkilenmektedir.

Araştırma sonucunda ğretim elemanlarının ve öğrencilerin seramik çalışmalarda simgesel figürleri kullandıkları tespit edilmiş, ğretim elemanları ve öğrenciler simgesel figürleri istekli olarak kullandıklarını belirtmiştir.

Eski kùltürlerde kullanılan simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi sürecinde kullanılması, çalışmaların etkileyiciliğinin artmasını sağlamaktadır. Böylece kùltür içinde geçmişten etkilenmelerle simgesel figürler gelişmekte ve değişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Seramik, Simge, Simgesel Figür,

ABSTRACT

AN EVALUATION OF SYMBOLIC FIGURES IN TERMS OF CERAMICS ART EDUCATION

Eker, Havva

Master's Thesis, Ceramic Education Program

Advisor: Asst. Prof. Dr. Olcay BORATAV

January – 2009

This study sets out to evaluate the symbolic figures in terms of ceramics art through the views of students and instructors.

Sub-problems comprised the opinions of students receiving ceramics education and instructors involved in the field. The sample of the study is 100 students at 2nd, 3rd and 4th grade at higher education institutions selected through random method located in Ankara as well as 3 instructors employed at 2 higher school institutions. As the means of data collection a questionnaire was used developed by the researcher. Data obtained through the questionnaires were analyzed through descriptive statistics made up of frequency, arithmetic average, standard deviation, and t test.

Instructors use symbolic figures in ceramic education and have students apply them along with the objectives of their subject.

Students use symbolic figures taught at theoretical courses in their works and the works are affected by the symbolic figures.

The results of the study suggest that instructors and students alike use symbolic figures in their works and they are both eager to use the symbolic figures in their works.

The use of symbolic figures used in ancient cultures in the educational process of ceramics education promote the impressiveness of the works. Hence, within the culture, symbolic figures develop and change through the influence from the past.

Keywords: Art education, ceramics, symbol, symbolic figure

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem.....	7
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar.....	8

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMA

2.1. Kavramsal Çerçeve.....	10
2.1.1. Sanat.....	10
2.1.2. Sanat Eğitimi.....	12
2.1.3. Türkiye’de Sanat Eğitimi.....	13
2.1.4. Seramiğin Tanımı ve Tarihçesi.....	17
2.1.5. Türkiye’de Seramik Sanat Eğitimi ve Tarihsel Gelişimi.....	20
2.1.6. Simge.....	23
2.1.6.1. İmge, Simge, İşaret.....	27
2.1.7. Simgesel Figürler.....	29
2.1.7.1. Tarihsel Süreçte Simgesel Figürlerin Kullanımı.....	34

	Sayfa
2.1.8. Simgesel Figürlerin Gelişimi ve Değişimi.....	40
2.1.8.1. Kültürel Bağlamda Simgesel Figürler.....	45
2.1.8.2. Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımı.....	48
2.2. İlgili Araştırmalar.....	51

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	53
3.2. Evren ve Örneklem.....	53
3.3. Verilerin Toplanması.....	55
3.3.1. Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi.....	56
3.4. Verilerin Analizi.....	56

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri	58
4.2. Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri	71
4.3. Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri.....	85

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	103
5.2. Öneriler.....	104
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	104
5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	106

KAYNAKÇA	107
-----------------------	-----

EKLER

EK-1: Öğretim Elemanına Uygulanan Bilgi Toplama Formu.....	112
EK-2: Öğrencilere Uygulanan Bilgi Toplama Formu.....	116

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
TABLO 1 : Araştırma Örnekleme.....	54
TABLO 2 : Simgesel Figür Neleri İfade Etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.....	58
TABLO 3 : Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara (Ürünlere) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri	61
TABLO 4 : Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.....	64
TABLO 5 : Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri...66	66
TABLO 6 : Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik Gezi, Gözlem ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.....	68
TABLO 7 : Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.....	70
TABLO 8 : Simgesel Figür Neleri ifade etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	71
TABLO 9 : Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara (Ürünlere) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	74
TABLO 10 : Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	77
TABLO 11 : Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	80
TABLO 12 : Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik Gezi, Gözlem ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	82
TABLO 13 : Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	83

TABLO 14 : Simgesel Figür Neleri ifade etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	85
TABLO 15 : Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara (Ürünlere) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	88
TABLO 16 : Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	93
TABLO 17 : Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	97
TABLO 18 : Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik Gezi, Gözlem Ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi....	100
TABLO 19 : Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	101

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1: İnsan ve Hayvan Figürlü Yunan Seramiği.....	26
Resim 2: İdol.....	31
Resim 3: Ana Tanrıça.....	31
Resim 4: Hayvan Figürlü Vazo.....	32
Resim 5: Hayvan Figürlü Vazo.....	32
Resim 6: Geometrik Motif.....	33
Resim 7: Stilize Edilmiş Geometrik Desenler.....	44
Resim 8: Stilize Edilmiş Geometrik Desenler.....	44

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem

Tarihsel süreçte, çağın koşullarına bağlı olarak farklı tanımlar alan sanat; çağlar arası farklılaşma ve insanoğlunun birikimleriyle kendisini yenilemekte, değiştirmektedir. Tarihin her devrindeki bilgi düzeyi, inanç biçimi ve yaşama alışkanlıkları, dönemin sanatına etkide bulunmuştur. Bu toplumsal veriler değiştikçe sanatçı ve sanat eseri arasındaki etkileşim değişmekte ve eserin zaman içinde farklılaşmasına neden olmaktadır.

Sanat, nesnel dünyanın, insanların bilinçaltına yansıttıkları estetik çözümlemeler ile yakın ilişkilidir ve öznel, göreceli değerlere dayanır. İnsanların bilinçaltında oluşturdukları ve bilinci ile kavradıklarının çok değişiklik içermesi, farklı şekillenmesi ve kabul görenlerin çeşitliliği kadar sonsuzluk içinde olması, bu tanımları bir noktada bitirememektedir. En basit anlamda tanımlamak gerekirse; sanat, estetik endişeler taşıyan biçim oluşturmaktır (Şişman, 2006, s.9).

Sanatsal yaratı, yeni biçimler oluşturup var olanın dışında yeni bir yapıtı ortaya koymaktır. Toprağa şekil verip bunu süsleme kaygısına giren insan için bu hiç kolay olmamıştır.

Toprağın şekillendirilmesi ve estetik arayışlara gidilmesi, gereksinimlerden doğmuştur. Şekillendirmelere göre isim alan bu sanatın genel adı seramiktir.

Seramiğin, birçok tanımı yapılmıştır, bu tanımlarda ortak olan ateş, su ve toprağın birlikteliğidir. Seramik; ateşin, suyun ve toprağın teknolojiyle birleşmesidir. Ayrıca formların oluşturulmasında ve daha sonra kile hakim olma, kurutma, fırınlama, sırlama aşamalarının da büyük önemi vardır.

Seramiğin tarihçesi insanların ateşi bulmalarıyla başlar. Seramik, öncelikle günlük gereksinim için kullanılmış, daha sonra da çağlar boyunca gelişerek her kültürün ve uygarlığın izlerini alarak duygu, düşünce ve toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur.

İnsanoğlunun seramiği bulduğu ilk yıllardan itibaren (M.Ö. 8000–7000) yapmış oldukları ürünleri başlangıçta elle biçimlendirerek ihtiyaçlarına göre farklı formlar üretmişlerdir. Üretmiş oldukları formları dekorla birleştirerek duygularını, inançlarını, sevinçlerini, yaşam biçimlerini kısaca kültürel kimliklerini bu dekorlara yansıtmışlardır (Sevim, 2003, s.3).

Tarihin yazıdan önce, yazıdan sonra diye ikiye ayrılan diliminde insanların nasıl iletişim kurdukları sorusu insanlığı mitoslara ve simgelere götürmektedir. Resimlerle ve şekillerle oluşan simgeler insanların yaşam öykülerini anlatmada bir ifade aracı olmuştur. Bu simgelerin, bir takım eşyaların üzerine gizemli işaretlerle kaydedilerek günümüze dek ulaştığı görülmektedir.

İlk bakışta anlaşılmaz hatta eğlenceli bir takım şekil oyunları gibi görünen simgeler, derin ve anlamlı içerik yapılarına sahiptir. Simge dünyanın derinliklerine inmek ve ifade etmek istediklerini duymaya çalışmak, objektif bir tarif yapabilmek güçtür.

Simge, Frolov'un ifadesiyle "hem işareti (imi), hem de imgenin gizil güçlerini (potansiyellerini) bir araya getirmekte; bunları iletişim bağlamında gerçekleştirmektedir (Frolov,1990, s.131).

Sanat çabası her şeyden önce simge yaratma çabasıdır. Sanat simge ile başlar. Sanatın kökeninde simge vardır. Yapıt kendinde nice simgeyi barındırır, her yapıt bir simge değil bir simgeler bütünüdür.

Simgesel anlam birimleri özellikle birer belirleyen olarak görünürler ya da iş görürler. Bir sanat yapıtında özel bir anlatım gücüne ulaşmış her belirleyen bir simgedir. Evet, simge bir belirleyendir, bir anlam taşıyıcıdır, daha üst bir anlamı dışlaştırmada öbür simgelere kavuşur. Simge her zaman ritmiktir, zamanın kumaşından biçilmiştir, her zaman özel bir dildir, özel bir anlatım gücünü ortaya koyar (Timuçin, 2000, s.183).

Bu anlatım gücü; bazı simgeleri açıkça ortaya koyarken bazılarını da o topluma ait insanların anlayacağı kültürel veya sosyal simgeler haline getirmiştir. Kültürel bağlamda simgelere değişik anlamlar yüklenmiştir. Bu anlamlar; korku, sevgi, nefret gibi dışa vurulmuş duygu ve düşüncelerdir.

Simge en eski zamanlardan beri sanatın kurucu ögesidir. Ancak çağlara göre simgenin değeri ve anlamı değişiklikler gösterir. Bugün sanat gerçek anlamda simgeci bir özellik kazanmıştır. S. Jarocinski bu konuda şöyle der: “Eski kültürlerde simge doğanın ve yaşamın gizlerini tanımaya yarıyordu, duygucu dönemde sanatçının özelliğini açıklıyordu. Sanat dilinin özgürlüğünü ve anlamın ilişkiler ağına bağlı kayganlığını görebilen simgecilerde simge sanatla özdeşleşti. Bugünkü sanat gözlenmek için yapılanmıştır, onun yaşamın yaratılmasına katılması gerekir, yaşamın tüm biçimlerine işlenmesi gerekir, yalnız gündelik besin olarak kalmaması, aynı zamanda insanın gündelik aracı, onun yaratma gereksinimlerinin bir yansıması olması gerekir diyebiliyorsak, bunu tüm güzelliliğine ve yapmacılığına karşın simgeciliğe borçluyuz”. Çağımızda sanatın tümü ile simgesel bir dil edindiği söylenebilir (Timuçin, 2000, s.192-193).

Tarih boyunca simge, anlatım aracı olarak kullanılmıştır. İnsanlar iletişim kurmada simgesel figürleri kullanmışlardır. Vermek istedikleri mesajları çeşitli

şekillere dönüştürerek anlatmışlardır. Anlamlandırılmayan bütün duygular onlar için yüce ve üstün olanı simgelemiştir.

Anlatmak istedikleri olayları duvarlara çizmişlerdir. Bunlar, av sahneleri, hayvanlarla mücadele esnasındaki korkuları, kadının üretkenliği, doğada var olan ve kendileri ile eşleştirdikleri geometrik şekillerdir. Yaşadıkları olayları anlatmakta kullandıkları her şekil bir simgesel figür olmuştur. Ana tanrıça figürü bereketin ve doğurganlığın simgesi olmuştur. Kadını simgelemekte olan bu figür; kadının doğurgan olduğu mesajını vermektedir. Aynı zamanda bu doğurganlık bereketinde temsilcisidir. İlk çağda bu doğurganlık kadının adet kanının toprağa serpilmesinin toprağa da bereket ve verimlilik getireceği inancını taşımıştır.

Simgesel figürler, insan yaşamında çoğalan beklentilerin görüntüleri olmuştur. Negatif-pozitif ifade tekniğinin de yardımıyla, doğum-yaşam ve bereketi hayat arzuları simgesel şekillerle sanata yansımış ve sonuçta, yaşanan çağlar sürecinde oluşan toplumsal gerçekler paralelinde bu simgesel bütünün belli öğeleri ön plana çıkmıştır.

Arkeologlar, insan elinden çıkma ilk şekillerin basit geometrik şekiller, bitkisel ve hayvan figürlü tasvirler olduğunu ve seramikler üzerinde sıkça rastlanan bu figürlerin tekrarlanmasının simgesel bir anlam taşıdığını vurgulamaktadırlar. Bazen tek başlarına, bazen de ritmik diziler halinde tekrarlanan bu şekiller, zamanla simetrik bir yapıya bürünmüş, dekorasyon kavramının gelişmesinde temel düşüncelerden birini oluşturmuştur.

Anlamları konusunda değişik fikirler ortaya koyan bu şekiller, bir kavramın stilize edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Stilize halde ortaya konulan bu figürlerin neleri simgeleştirdiği hususunda çok değişik görüşler ileri sürülmektedir.

Simgesel figürler zamana göre değişmiş ve gelişmiştir. Simgesel figürler günümüzde daha farklı yorumlanmaktadır. Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürler eklektik bir yapı içerisindedir. Geçmişte var olan figürler stilize edilerek

kullanılmakta ya da simgesel figürden yola çıkılarak yeni figürler oluşturulmaktadır.

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlere yer verilmektedir. Seramik sanat eğitiminde kullanılan simgesel figürler çeşitlilik göstermekle beraber toplumsal olayların ve kültürel değişmelerin etkisi altındadır. Seramik sanat eğitiminde simgesel figürler özel bir nitelik taşımaktadır. Verilmek istenilen mesajları anlatırken bu simgesel figürlerden yararlanılmaktadır.

Çalışmalarda bu figürler bazen değişiklik göstermekte ya da birebir uygulanmaktadır. Bazen yeni bakış açısıyla birlikte yeni simgesel figürler oluşturulmaktadır. Geçmişten günümüze kültüre değişmelerin yaşanması simgesel figürlerin anlamsal çağrışımlarını da etkilemiştir. Önemli olan simgesel figürlerin iletişimi sağlamasıdır. Bu yolla kültürlerarası etkileşimi sağlayarak geçmişten günümüze ve günümüzden geleceğe aktarımda bulunmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; simgesel figürlerin seramik sanat eğitiminde kullanılıp kullanılmadığını, hangi figürlerin kullanıldığını, kullanılan figürlerin ne anlama geldiğini tespit etmektir. Ayrıca kültürel değişimlerden etkilenen simgesel figürlerin gelişmesi ve yenilerinin oluşmasının seramik sanat eğitimine etkisini belirlemektir. Bu araştırma aynı zamanda ileride yapılacak çalışmalara da katkıda bulunmak için yapılmıştır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1- Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimindeki yerine yönelik öğretim elemanı görüşleri nelerdir?

- a) Simgesel figür neleri ifade etmektedir?
- b) Teorik derslerde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmalara (ürünlere) etkisi var mıdır?

- c) Seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda hangi simgesel figürler kullanılmaktadır?
- d) Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler kullanılmakta mıdır?
- e) Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanımına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır?
- f) Simgesel figürler öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanılmaktadır?

2- Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimindeki yerine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

- a) Simgesel figür neleri ifade etmektedir?
- b) Teorik derslerde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmalara (ürünlere) etkisi var mıdır?
- c) Seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda hangi simgesel figürler kullanılmaktadır?
- d) Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler kullanılmakta mıdır?
- e) Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanımına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır?
- f) Simgesel figürler öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanılmaktadır?

3- Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimindeki yerine yönelik öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- a) Simgesel figür neleri ifade etmektedir?
- b) Teorik derslerde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmalara (ürünlere) etkisi var mıdır?
- c) Seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda hangi simgesel figürler kullanılmaktadır?
- d) Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler kullanılmakta mıdır?

- e) Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanımına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır?
- f) Simgesel figürler öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanılmaktadır?

1.3. Önem

Düşüncelerin ya da bir fikrin hissedilir bir şekilde ifadelendirilmesiyle biçim kazanan simgeler, aynı zamanda bir soyutlama aracı olarak da tanımlanabilmektedir. Dünyada mevcut olan her kültür, kendi üyeleri arasında bir simgeler sistemi yaratmıştır. Bir kültüre ait olan simgeler yabancı olan bir kimse için bir anlam taşımayabilmektedir. Bu durumda düşüncelerini simgeleştirdiği formlarla iletişim kuran insan, bir takım inançları gerçekleştirmeyi ve toplumsal yaşamı kolaylaştırmayı amaçlarken, süreç içerisinde sanatsal anlatıma kaynaklık etmekte ve plastik değerler taşıyan eserlere yüklediği bu anlamlarla, geçici (dünyevi) hayatı edebileştirmenin sembollerini ortaya koymaktadır (Yılmaz, 2006, s. 95).

Simgeler, yapılan ürünlerde anlatılmak istenen iletidir. Simgesel figürler duygu ve düşüncelerin yüklediği anlamları taşıması sanat eğitimi ile ilişkilidir.

Seramik sanat eğitimi veren kurumlar, programlarını oluştururken simgesel figürlerin seramik tasarımında çeşitli yöntemlerle ve farklı konularla birlikte bu figürlerin kullanılmasına ve yeterince yer verilmesine rehberlik edecektir.

Eldeki araştırma ile sağlanan bulguların, bundan sonra seramik ile ilgili olarak yapılacak çalışmalara katkısı olacağı düşünülürse; seramik sanat eğitimcilerinin simgesel figürlerin seramik sanatındaki yeri konusuna dikkatlerini çekecektir.

Seramik sanat araştırmacılarının ve öğrencilerin simgesel figürlerin seramik sanatındaki yeri konusuna dikkatlerini çekeceğini ve sanat eğitimcileri, Eğitim

Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanları, konuya ilgi duyanlar, öğretmenler, öğretmen adayları ve araştırmacılar için önemli bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

1.4. Varsayımlar

- 1) Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrenci ve öğretim elemanlarının bilgi toplama araçlarını içtenlikle yanıtlarak gerçeği yansıttıkları düşünülmektedir.
- 2) Ölçme araçlarının kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulması yeterli sayılmıştır.
- 3) Evren örneklemini temsil edecek niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

- 1) Bu araştırma; simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesine ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri ile sınırlıdır.
- 2) Bu araştırma, Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanı ile Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi 2. 3. ve 4. sınıf ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Eklektik: Çeşitli dönem, akım, sistem ve tarzlardan seçilmiş elemanların birleştirilerek tek bir sistemde kullanılmasını tanımlar (Keser, 2005, s. 110).

İdol: Put, ilah. Primitif halkların ilahları temsil etmesi amacıyla çeşitli materyaller kullanarak yaptıkları üç boyutlu sanat ürünü (Keser, 2005, s. 171).

İmge: İmge gerçekliğin tıpatıp kopyası değil; gerçeklerin zihni süreçlerle yeniden kurulmuş biçimidir ve bu nedenle yeni bir şeyi temsil eder (Keser, 2005, s.173). İnsan zihni imgeleri alır ve kendi etkinliğiyle simgeleri oluşturur.

Simge: Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret (TDK, 2001, s.321).

Simgesel Figür: Simgesel figürler, hikaye, olay ve kavramların, seramik ürünler üzerine resmedilişi veya üç boyut halindeki görünüşüdür.

Seramik: Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin çeşitli yöntemlerle şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir (Arcasoy, 1982, s.1).

Sanat: Sanat; tekle çok, doğa yasaları ile o yasaların yansımaları, özne ile nesne arasındaki çatışmayı, onları bütünleştirerek ortadan kaldırdı. Sanat özgürlüğün ortaya çıkması ve kanıtlanmasıdır (Tolstoy, 2000, s.157).

Sanat Eğitimi: Etkin olarak sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseriyle karşılaşp onu değerlendiren harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, düşünme, anlama ve çağrışım gibi güçleri eğitmek işidir (Balamir, 1999, s.4).

Yüzey Değerlendirmesi: Yüzey üzerine oluşturulan kompozisyon.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; araştırma problemi ile ilgili, kavramsal çerçeve oluşturulmuş ve ilgili araştırmaların özetleri verilmiştir.

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Sanat

Sanat kavramının birçok tanımı yapılmış, fakat zaman içerisinde yeni kavramlar ve toplumsal yapıdaki değişiklikler nedeni ile sanat tanımını ifade etmek güçleşmiştir. İlkel kominel topluluklardan başlayarak 21. yüzyıla ulaşan uygarlık tarihine bakıldığında toplumun her alanında değişiklikler yaşandığı görülmektedir. İnsanın ve yaşam biçimlerinin geçirdiği değişimler sanata da yansımış, sanat kavramı tanımının yapılamamasında toplumsal değişimler büyük etken olmuştur.

Sanatın, insanın varoluşuyla birlikte başladığı kabul edilmekte ve uygarlık tarihinin her döneminde varlığını sürdürdüğü düşünülmektedir. İnsanoğlu kendini anlatma, kendi dışındaki çevreyle iletişim kurma ve etkileme gibi duygu ve düşüncelerini, mağara duvarlarına çizdiği basit şekillerle ifade ederek sanatın başlangıcını oluşturmuştur.

Mağara duvarına çizildiği veya bir heykelcik olarak somut bir atılım gösterdiği günden bu yana sanat ve sanatsal yaratıcılık insanoğlunun dünyaya karşı bir başkaldırısı olduğu kadar, aynı zamanda, belki daha derin bir gerçeklik olarak, onun yeryüzündeki kişisel, öznel serüvenine ad koyma, anlam kazandırma uğraşı ve insancıl etkin gayreti olarak da karşımıza çıkmaktadır (Gezgin, 2002, s.121).

Daha geniş bir bakış açısıyla sanat, din ve bilim gibi insanın bütün diğer uğraşlarından doğan yaratıcı gücü için kullanılan bir terim olmuştur. Sanat konusunu, çağlara, toplumlara ve sanat alanına göre değiştirmektedir. İlk zamanlar, insanın tüm yaratıcı davranışlarını tanımlamak için kullanılan sanat; daha sonraları insanın üreme ve hayatta kalma gibi eylemlerini de içermiştir.

Böylece sanat, estetik değerlere dayalı toplumsal değerler taşıyan göreceli bir kavramdır. Doğayı kullanarak ilk aracını yapan insan; bunları hayatı kolaylaştırmak adına yapmış olsa da ona kendi içselliğini katmıştır. Beğenilerek yapılan şeyler tekrarlanarak çoğaltılmıştır. Estetik zevkte bu tekrar edişlerle gelişerek ortaya çıkmıştır. Sanat, insanın kendini ifade etmek için kullandığı bir yöntem olmuştur.

Sanat, duygu ve düşünceleri hoşla giden uyumlar, oranlar ve bağlantılarla anlatabilme yaratıcılığıdır (Mülayim, 1994, s.19).

İletişim aracı olan sanat, edinimler ya da kendinde biriktirmiş olduğu duygu ve düşünceleri manevi değerlerle birleştirilerek yeni bir duygu yaratımıdır.

Sanat, insanın yapısının bir gereği ve insanın yapısının vazgeçilmez öğelerinden birisidir. Sanatsız insan olmadığı gibi sanatsız da toplum düşünülemez. Çünkü sanat insan varlığının bir anlatımıdır. Bu anlatım olmadan gerçek anlamıyla insan olunmaz. Sanat, duygu, düşünce tasarım ve izlenimleri, belli durum, olgu ve olayları, belirli bir amaç ve yöntemle belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş gerçeklerle anlatan özgün ve estetik bir bütündür (Uçan, 1993,s.93).

Sanat, değer ve bilgilerin iletişimi ve kuşaktan kuşağa aktarımı için temel araçtır. Bir sonraki nesile aktarılacak kültürel değerlerin, bir iletişim aracı olarak aktarılmasını sağlayacaktır. Sanat bireylerin kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunmakta, toplumsal değerleri geliştirmekte ve de değiştirmektedir.

2.1.2. Sanat Eğitimi

Toplumsal yaşamın en önemli boyut ve unsurlarından biri olan sanat, insan yaşamının vazgeçilmez öğelerinden biridir. Sanat, duygu, düşünce tasarım ve izlenimleri, belli durum, olgu ve olayları belirli bir amaç ve yöntem dahilinde güzellik anlayışına göre anlatan özgün ve estetik bir bütündür.

Eğitim, bireylerin davranışlarında belli amaçlar doğrultusunda değişiklik oluşturma sürecidir. İnsanların yaşamları boyunca yaratıcı zekaları ve üretici güçleri ile ‘insan’ olarak varolabilmek için kendini sürekli geliştirme, oluşan yeni koşullara göre kendini uyarlama ve yenilemesini sağlayacak bilgi ve becerileri edinme sürecidir. Bu noktada sanat eğitiminin rolü ortaya çıkmaktadır. Sanat eğitiminin amaçları bu bağlamda, eğitimin genel fonksiyonuyla örtüşmektedir.

Bu eğitim, kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür.

Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesini yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılmasını, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas alır (Artut, 2006, s.97).

Sanat eğitimi, yaratıcılığı ön plana çıkartmakta, eleştirel düşünmenin geliştirildiği, öğrencinin bireysel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı, güvenilir bir eğitim çeşidi ve çabasıdır.

Olca Kırıışloğlu'na göre sanat eğitimi; eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevre ile ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme ve bu üründen haz alma olarak gelişir. Okul düzeyinde, sanatsal ve estetik bilgi ve deneyimlerin çocuğa, gence, yetişkine bir sistem içinde

kazandırıldığı bir disiplin alanı olur(Kırışlıoğlu, 1993, s.85).

Sanat eğitimi bir bütün olarak algılanmalıdır. Estetik kaygının ortaya çıkarılması ve yönlendirilmesi ancak sanat eğitimi ile olanaklıdır. Görsel yetinin geliştirilmesi bağlamında önemli olan sanat eğitimiyle el-kas koordinasyonunun yanı sıra el-göz koordinasyonunun ve algı yetisinin eğitilerek diğer derslerle ilişkilendirilmesi sağlanmalıdır.

Plastik sanatlar eğitiminin amacı, sanatı yaymak kadar, izleyerek olumlu mesajlar iletmektir. Herbert Read sanat eğitiminin amaçlarını; kısa ve uzun dönemli olmak üzere ikiye ayırmıştır. Kısa dönemli amaçlar; kişinin eğitim süreci içinde ona gerekli olacak bilgilerin verilmesi, isteklerin, ilgilerin, alışkanlıkların ve kabiliyetlerin gelişmesini sağlamaktır. Uzun dönemli amaçlar ise; öğrencilerin günlük yaşantısında kullanabilecekleri kadar bilginin edinilmesi ve güzelliğin anlaşılması gibi fonksiyonları içerir (Erbay, 2000, s.14).

Sanat eğitimi, bireyin yeteneklerini ve yaratıcılığını artırıcı, kendine güvenli, üretken uygar bir kişi olarak estetik duyguları geliştirmeyi amaçlar. Sanatın amaçları; değişkendir ve sanat sonsuz amaçlara hizmet etmektedir.

2.1.3. Türkiye’de Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi, mesajı ileten ve algılayan açısından sınır ve yasak tanımayan bir sistemdir ve geçmişten günümüze kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Sanat eğitimi, çağın gereksinmelerine yanıt arayan; yaşamla iç içe olan bir süreçtir. Toplumların ya da uygarlıkların gelişmesinde ekonomik, sosyal, siyasal, dalgalanma ve dönüşümlerin etkili olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda Cumhuriyet ile birlikte gelen toplumsal dinamizm, sanat alanında farkındalığın ve yükselişin ilk basamağı olmuştur.

Sanatta yabancı bir etki veya yeni bir akım, bir takım olay ve nedenlere bağlı olarak, adeta kendiliğinden doğar ve yayılma yeteneği gösterir. Türk sanatındaki Batı etkisinin başlangıcı da böyle bir doğallık içinde kendiliğinden oluşmuştur (Cezar, 1971, s.2).

Sanatta Batılılaşma olgusunun Cumhuriyet öncesi, Osmanlı İmparatorluğu ile başladığı bilinmektedir. İlk başlarda usta-çırak ilişkileriyle lonca (toplu üretim) ve atölye içerisinde toplu gerçekleştirilen bir üretim biçimi olmasına karşı, birey olarak sanatçıyı tanımayan ve sadece sanat eserini yücelten bir anlayışın hüküm sürdüğü bir eğitim biçimidir.

Sanat eğitimi alanındaki ilk hareketler, 1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi Osman Hamdi Bey tarafından kurulması ile başlar daha sonra 1908 Meşrutiyeti ile devam eder. 1924'ten itibaren, yurtdışına eğitim için giden sanatçılar; görsel dünyalarını daha da zenginleştirmek, hızlı bir gelişim ve eğitim için gönderilmişlerdir. Cumhuriyet dönemiyle başlayan kültür değişimi, Batılılaşma hareketinin etkisiyle yeni bir üsluba yönelmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren devlet, sanatı yönlendirmiştir. Bağımsızlık Savaşı ve Cumhuriyet'le başlayan yeni dönemde, çağdaşlaşma konusunda verilen kesin kararlar, Türk toplumu yeni bir karakter kazanmıştır. Atatürk'ün başlattığı "Türk Devrimi"nin amacı, modern bir toplumun kurulması olmuştur.

Plastik sanatlar eğitiminin tarihi gelişimi incelendiğinde; sanat eğitiminin okul programı içinde, bugünkü yerini alana dek değişik amaçlara hizmet ettiği görülür. Bazen yeteneğe dayalı amaçlara önem verilmiş; "*sanat, sanat içindir*" denmiş. Bazen de ticari sanat, zanaat, sanat tarihi ve pratik sanat, endüstriyel sanat, kültürel sanat, estetik sanat gibi tanımlamalar ile günlük sanat konuları ön plana çıkarak eğitimde öncelik kazanmıştır (Erbay, 2000, s.16).

Tarihsel süreçte ilk olarak okulların açılmasına ağırlık verilmiş ve 1930'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde resim bölümü eğitime başlamış, 1934'te Kültür Bakanlığı'na bağlı "Art Direktörlüğü" kurularak ,“Okullarda ve okul dışında dramatik sanatlarla müzik ve plastik sanat işlerinin ulusal ölküye uygun olarak yürütülmesine ve yüceltilmesine çalışmak ve bu çalışmanın sosyal eğitim akımından gereği gibi verimli olmasının yollarını aramak ve göstermek” cümlesiyle yapacağı işler belirlenmiştir.

1941 yılında 4304 sayılı "Teknik Öğretim Yasası" ile teknik eğitimi; ortaöğretim, yükseköğretim ve öğretmen yetiştirme düzeyinde kapsamlı bir biçimde örgütleyerek, bu alanda bir değişime gidilmiştir. Öğretmen yetiştirmek amacı ile Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Sanat Enstitüleri köyler mesleki alanda işgücü gereksinmesini karşılamak için Köy Enstitüleri kuruldu. Bu okullar köylere gereken öğretmeni, sağlık memuru, teknik işgücünü yetiştirmeyi amaçlamaktaydı (Erbay, 2000, s.146).

1883 yılında eğitime başlayan Güzel Sanatlar Akademisi Fransız tipi Akademik eğitimini günümüze dek sürdürmüştür. 1957 yılında ise Alman Bauhaus (1919) tipi uygulamalı sanat türünü ülkemizde uygulamak üzere ilk kez Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu kurulmuştur.

Türkiye'nin sanat ve kültür yaşamında, modern evrensel programlara, öncekinden daha yatkın ve açık olan dönem 1950'li yıllarda başlamış ve günümüze değin sürmüştür. Bu süre içinde sosyo-ekonomik yapıda görülen önemli değişimler doğal olarak düşünce ve yaşam tarzını da etkilemiş, bir takım farklılaşmalara yol açmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na girilmediği halde, savaş sonrasında tüm dünyayı saran yeni etkileşim olgularından uzak kalınamamış, yoğunluğu hızla artan uluslararası iletişim, Batı dünyasında geçerli olan üretim ilişkilerinin model alınması hususunda, ülkede var olan tavır ve eğilimlere kesinlik kazandırmıştır (Tansuğ, 1995, s.7).

Atatürk'ün isteği ile kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü (bugün Gazi Üniversitesi bünyesinde, Güzel Sanatlar Fakültesi'dir) Resim-İş Bölümü, ilk olarak, sanat eğitimine çağdaş bir görünüm kazandırmıştır. Farklı aralıklarla Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (bugün Marmara Üniversitesi), Güzel Sanatlar Akademisi (bugün Mimar Sinan Üniversitesi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Ege Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü, en son olarak da Bilkent Üniversitesi, birer bölümle, bu disiplinin çağdaş nitelikteki izleyicileri oldular (Gökaydın, 1990, s.2).

1982 yılından bu yana YÖK yasasının belirlediği çerçeve içinde Güzel Sanatlar Akademisi klasik geleneğinden kopararak, yeni bir üniversitenin fakültesi haline getirilmiştir. Ankara ve İzmir'de de açılmış bulunan sanat eğitimiyle görevli fakültelerle, İstanbul'daki eski Akademi ve eski Tatbiki'yi de içine alan tek bir statü kabul edilmiştir. Bu olgu, dünyanın ileri ülkelerinde sanatsal üslup etkinliklerine bir kıstas kabul edilmeyen sanat eğitimi kurumlarındaki çabaların eğitim dışında yer alan gerçek sanat etkinliği lehine kendi standartlarına itilmeleri, böylece ülkenin ileri Batı ülkeleriyle sanatsal etkinlik araştırmasında eş bir bilinç düzeyine çıkmayı amaçladığının göstergesi olarak düşünülmelidir (Tansuğ: 1999,s.241).

Plastik sanatlar alanında akademik eğitim; üniversitelerde yükseköğretim düzeyinde verilmektedir. Liseden mezun olan, sanat eğitimine yönelmek isteyen öğrenciler Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce yapılan merkezi sınavında, daha sonra Güzel Sanatlar Fakülteleri'nce belirlenen taban puanları alabildiği takdirde, bu fakültelerin yetenek sınavlarına kayıt hakkı kazanmaktadırlar. Kayıt yaptıran öğrenciler, belirleyecekleri ana sanat dalı için Özel yetenek sınavlarına girmeye hak kazanırlar. Bir kaç aşamalı özel yetenek sınavlarında başarılı olanlar, başarılı oldukları bölümlerde eğitime devam etmektedirler. Öğrenci, eğitimi süresince yeteneğine göre resim, heykel, tekstil, seramik, grafik vb. gibi ana sanat dallarından birini seçer ve bu alanda yetiştirilir.

Plastik sanatlar eğitimi; eskiden, bütün okul çocuklarına yeterli eğitim vererek gelecekteki profesyonelleri yetiştirmeyi ve özel yetenekli öğrencilerin

ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlardı. Bugün ise modern eğitimde; sosyal aktiviteler, mesleki bilgi, bireyin üretici konumuna geçirilmesi ve boş zamanların değerlendirilmesi yanında, kişinin ruhsal açıdan rahatlaması gibi amaçlar da ön plana çıkarmıştır. Modern hayatın gelişimi artış gösteren sanatsal gerekliliğe cevap verecek, bireylerin okul tarafından yetiştirilme zorunluluğunu da getirmektedir. Eğitimin amaçlarının ne olacağı çoğu ülkede Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde belirlenir (Erbay, 2000, s.16).

Sürekli gelişen bilim ve teknoloji, insan yaşamı üzerinde etkili olurken, değer yargılarını da değiştirmektedir. Bu değişimin kaynağı, bir kültür ve duygu varlığı olan insanın düşüncesidir. Türk toplumunun tarihsel süreç içerisinde, düşünsel ve toplumsal açıdan değiştiğini bir olgu olarak kabul edersek: toplumsal ürün olarak sanatının da değişmiş olması doğal bir sonuçtur.

2.1.4. Seramiğin Tanımı ve Tarihçesi

Geleneksel anlamda seramik, inorganik endüstriyel hammaddelerin belirli oranlarda karıştırılıp şekillendirildikten sonra pişirilerek sertleştirilmesi suretiyle elde edilen malzemelerdir.

Yukarıda yapılmış olan seramiğin çok genel bir tanımıdır. Bu genel kapsam içerisinde seramiğin türlerine ya da farklı uygulanış biçimlerine göre kullanılan değişik isimler vardır. Porselen, vitrifiye, refrakter, çini v.b. gibi. Bu terimlerinde her birini diğerinden ayıran bir tanımı vardır. Hepsinde ortak olan toprağın belirli oranlardaki karışımının gerekli sıcaklıklarda pişirilmesi olayıdır. Bu yöntemlerle bir şeyler üretme şekline "seramik bilim ve teknolojisi ya da kısaca "seramik" derken; aynı zamanda üretilen ürünlere de 'seramik' denmektedir (Gürses, 1998, s.2).

Seramik; hammaddesi kil olup elle, kalıpla ya da tornada biçimlendirilmiş ve fırınlanmış her tür obje sözcüğün kapsamına girer. Ateş Arcasoy'a göre seramik, İnorganik malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemlerle şekil verilip,

kurutulduktan sonra sırlı ya da sırsız olarak sertleşip dayanıklılık kazanıncaya kadar pişirilmesi bilimi, teknolojisi ve aynı zamanda sanatıdır (Arcasoy, 1983, s.1).

Eski çağlardan günümüze kadar uzanan, seramiğin kökenine bakıldığında, insanlık tarihinin hiçbir evresinde vazgeçilemeyen ayrıcalıklı, doğaya saygılı ve sanatsal yönüyle de öne çıkan büyük bir buluş olduğu görülür. Ana malzemesi toprak olan seramik dünya uygarlığının belli bir evresinde insanın günlük yaşamına girmiş ve bugüne kadar kesintisiz kullanılmıştır.

Seramiğe bir bütün olarak bakıldığında, tarihsel süreçte klasik ve endüstriyel yapısıyla ve çağımızda kazandığı modern sanat yönelimiyle seramik sanatı üçe ayrılır.

Diğer sanat dalları gibi, seramik sanatı da insanoğlunun ihtiyaçları doğrultusunda zekasını kullanmasıyla, sanatların en eskisi olarak seramik kap-kacak sanatı niteliğiyle ortaya çıkar.

İlk seramik kaplar çamur parçasının el ile oyulması ve balçık kıvamlı çamurun bir sepet üzerine sıvanması ile üretilmiştir. Daha sonra altlık üzerinde döndürme yönteminden tornaya kadar uzanan şekillendirme yöntemi ve araçları geliştirilmiştir. İlk seramik kaplar açık ateşlerde pişirilmiş, zaman içinde ihtiyaca yönelik olarak çeşitli seramik fırın türleri geliştirilmiştir.

İlk seramiğin, yapılan incelemeler sonucu, M.Ö onuncu ve dokuzuncu binlerde üretildiği saptanmıştır. Yakın zamana kadar en eski ve önemli seramik buluntuları, Türkistan'ın Aşkava bölgesinde (M.Ö 8000), Filistin'in Jericho bölgesinde (M.Ö 7000), Anadolu'nun çeşitli höyüklerinde (örneğin Hacılar, M.Ö 6000) ve Mezopotamya olarak adlandırılan Dicle-Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgede rastlandığını biliyorduk. Ancak son yapılan kazılar ve incelemeler sonucunda özellikle Antalya Beldibi buluntuları bize seramiğin çok daha önce M.Ö 10000'lerde de yapılmış olduğunu kanıtlamıştır (Gürses, 1998, s. 2-3).

Türkiye'de ilk kez porselen üretimi, 18. yüzyıl sonlarında, İstanbul'da Galata ve Balat'taki küçük atölyelerde başladı. 1894 yılında Yıldız Porselen ve Çini Fabrikası kuruldu.

Daha sonra Fransa'da sarayın desteği ile Sevr Fabrikası kurulmuştur. Tanzimat'ın ilanından sonra, 1894'te II. Abdülhamid tarafından Sevr Fabrikası örnek alınarak kurulan Yıldız Porselen Fabrikası, saray atölyesi niteliğinde, lüks kalitede imalat yapan, devlet ve saraya hizmet eden bir kuruluş halini almıştır. Yıldız Porselen Fabrikası'nın, kil dahil tüm hammaddelerinin dışarıdan getirilmesi yerli ve yabancı sanatçıların üretimde yer alması ile Fransız sanat anlayışı porselene yansımıştır. Çağın sanat akımı olan barok, rokoko üslupları, o devir Yıldız porselenlerinde de izlenir (Anılanmert, 1999, s.67).

Türkiye'de seramik sanayiinin kurulmasına gelişimine öncü olan bu kuruluşlara daha sonra İstanbul Porselen, Toprak Seramik, Söğüt Seramik, Çanakkale Seramik, Ege Seramik, Serel, Kütahya Porselen, Güral Porselen fabrikaları izlemişler, Bugüne kadar kurulan farklı kapasite ve değişik ürünlerle üretim yapan pek çok fabrikanın da katılımı ile Türkiye'de seramik sanayi dünya seramik sektöründe söz sahibi ülkeler arasında yerini almaya başlamıştır.

Özel sektör ve kamu sektörüne ait olmak üzere farklı kuruluşların yer aldığı seramik sektörü, bugün kamuya ait olanların özelleştirilmesi ile değişim geçirmiştir.

Günümüz de seramik çamuru sanatsal niteliklerinin yanında bir hammadde, bir malzeme olarak görülüp pek çok yardımcı malzeme ile desteklenerek kendi niteliklerini diğer malzemelerle de paylaşma yolundadır.

Seramik, görsel-plastik sanat olarak modern boyutuyla biçimlenirken yeni anlatım diline kavuşur, sanatsal bir ifade aracı olur. Diğer sanat dallarıyla etkileşim içerisinde olan seramik, modern sanat akımlarının etkisiyle de etkileşimini artırmaktadır.

2.1.5. Türkiye’de Seramik Sanat Eğitimi ve Tarihsel Gelişimi

Dünya seramik mirasının önemli bir bölümüne sahip olan Türkiye’de, seramik sanatı eğitimi Cumhuriyet sonrasında başlamıştır. Çağdaş seramik sanatının gelişmesi, seramik endüstrisinin kurulması, yaygınlaşması, seramik eğitiminin örgütlenmesi ile paralellik gösterir. Seramik eğitimi ile birlikte, seramik sanatı da, çağın gereksinmelerine yanıt arayan ve yaşamla iç içe olan bir sürece girmiştir.

Tarihi süreç içerisinde yeniden yapılanmaya başlayan toplumun ilerleyebilmesi ve çağı yakalayabilmesi için çeşitli alanlarda atılımlar ve yenilikler yapılmaya başlanmıştır, bunlar içerisinde sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir.

Eğitim kurumu bazında meydana gelen etkilenmeler sonucu oluşturulmaya başlanan sanat eğitim programları, aslında, temelden bir takım değişimleri getiriyordu. Şöyle ki; Yaklaşık 800 yıl önce Anadolu Türk toplumuna egemen olan İslami hayat tarzı ve düşünce birikimi içerisinde oluşan Geleneksel Türk Seramiği, Cumhuriyet ile birlikte girilen Batılılaşma sürecinde, Batı düşüncesinin ortaya koyduğu yaşam ve düşünce tarzı çizgisinde, hem kendi kimliğine, hem de toplumun kültürel kimliğinin değişmesine neden olmuştur. Batı ile birlikte gelen somut-nesnel yaklaşım biçimi, eğitim kurumlarıyla olsun, kişilerden kişilere olsun, sonuçta; hem Çağdaş Türk Seramiğinin, hem de yeni kültürel oluşumların temeline kaynak teşkil ediyordu (Ağatekin, 2002, s.11)

Türk kültürü içerisinde seramik, önceleri usta-çırak ilişkisi içinde sürdürülen teknik ve teorik bilgilerle donatılmış iş eğitimine dayalı bir sistemdir. Ustanın yeteneği ve bilgisi doğrultusunda eğitilen çırak, bu çerçevede içinde yetiştirilerek alanında uzmanlaşması sağlanmıştır. Bu durumda insanların alanında yetişmeleri için eğitim ve öğretimin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de çağdaş seramik sanatının ilk adımları, sanat eğitimi veren kurumlar bünyesinde atıldı. Cumhuriyet’in ilk yıllarında, seramik eğitimi için yurt dışına gönderilen sanatçılar, daha sonraki yıllarda hem eğitmen hem de sanatçı

kişilikleriyle çeşitli sanat akımlarının öncülüğünü gerçekleştirdiler.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nde seramik alanında eğitim-öğretime verilen önem 1884 yılında İstanbul'da kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi adıyla anılan ve sonraları Güzel Sanatlar Akademisi olan kurumda başlar.

Endüstri Devrimi'nin tüm dünya da etkili olduğu dönemlerde bu topraklarda kültürel, politik değişimlerden, hızlı kentleşmeden, nüfus artışından ve endüstrideki gelişmelerden etkilenmiştir. 1923'te kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nde seramiğin kullanım eşyasının yanı sıra, sanatsal boyutta ele alınması modern bir kimlik kazanması 1930'lu yıllara dayanır ve dünyada meydana gelen gelişmelere paralellik gösterir. Seramik endüstrisindeki gelişmeler buna bağlı olarak seramikle ilgili eğitim kurumlarına duyulan ihtiyacı doğurmuştur (Türedi, 2002, s.17-18).

Endüstriyel seramiğin yanı sıra, özellikle sanatsal seramiğin gelişimi özel atölyelerin dışında, akademik boyutuyla ilk kez 1930'larda Sanayi-i Nefise Mektebi'nin müdürü Namık İsmail'in girişimiyle Fransa'dan dönen İsmail Hakkı Oygur'ın seramik ve çini atölyelerini kurmasıyla başlamıştır. 1928-52 yılları arasında Gazi Terbiye Enstitüsü'nde kurulan seramik atölyesi maalesef daha sonraları üretime devam edememiştir. 1957 yılında Alman Adolf Schneck'in önderliğinde Bauhaus tipi eğitim modelini hedefleyen Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu ile "tasarım" konusu gündeme gelmiş, seramikte bu tasarımın özgün yaratıcı bir boyutunu oluşturmuştur(Gezgin, 2005, s.55-56).

Daha sonraki yıllar da, toplumun sanata duyarlılığını sağlamak amacıyla, bir sanat eğitimi sistemi geliştiren Bauhaus'un etkileri görülmektedir. Bauhaus'un etkileşiminin bizdeki seramik eğitimini ne yönde etkilediğine dair bir kaynak bulunmadı; ancak genel olarak, özellikle 1957-58'de kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun eğitim programının temel örneği niteliğindedir. "ABD'de özellikle yaşantı - Bauhaus ilkelerinin, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda ilk danışmanlık görevini üstlenen, Adolph Schneck adlı bir Alman eğitimcidir"(Tansuğ, 1986, s.240).

İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, 1957 den itibaren İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksel Okulu ile başlayan sanatsal seramik öğretimi, günümüz çağdaş seramik sanatını hazırlayan bir faktör olmuştur. Seramik fabrikaları gerek malzeme, gerekse teknik bilgi ve teknik donanım açısından sanatçılara katkı sağlamıştır.

Atölye, fabrika ve eğitim kurumlarında çalışan seramik sanatçıları, seramiği daha geniş bir alana yaymak için Türk Seramik Sanatçıları Derneği'ni kurdular.

Derneğin amacı; yurdumuzdaki zengin seramik geleneğini eski canlılığına kavuşturmak, seramik sanatlarının gelişmesi için devlet ve özel kuruluşlar tarafından okul ve çeşitli öğretim yuvaları açılması konusunda araştırmalar yapmak, söz ve yazı ile bu bilgileri yaymak, ulus çapında ve uluslararası sergiler düzenlemek ve Türk seramik sanatçısının haklarını korumaktır(Gürses, 1998, s.37).

Seramik eğitimi ve endüstrisi alanında yapılan etkinlikler, seramik sanata katkı sağlamaktadır. Endüstri ve eğitim alanında bilgili ve deneyimli kişilere olan ihtiyaç artmakta, üniversiteler ise bunlara yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Son yıllarda seramik endüstri alanının büyümesi başka alanlara ve insan gereksinimlerini doğurmuş, seramik eğitime ilgiyi bir kat daha arttırmıştır. Seramik eğitimi almış birey için, öğretmenlik mesleğinin yanı sıra serbest piyasada fabrikalarda, istihdamı daha kolay duruma gelmiş ve aranılan elaman olmuştur. Güzel Sanatlar Eğitimi veren fakültelerinin ve bunların bünyesindeki seramik bölümlerinin sayıları artmaya başlamıştır.

Günümüz seramik endüstrisine teknik kadro yetiştirme amacı ile kurulan 2007–2008 öğretim yılı başındaki duruma göre; 67 devlet üniversitesi, 30 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 97 üniversite bulunmaktadır. Bunların içerisinde 39 üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi vardır ve bunların yalnızca 20 tanesinde seramik bölümü bulunmaktadır. Bununla beraber eğitim fakültelerinde Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi hariç seramik öğretmenliği bulunmamaktadır. Bu üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinde sanat ve endüstri seramiği eğitimi

sürdürülmektedir. Yedi üniversitenin mühendislik fakültelerinde seramik mühendisliği bölümleri bulunmakta ve endüstriye üst düzey teknik eleman yetiştirmektedir. Üniversitelerde lisansüstü, doktora çalışmaları yapılmakta, teknoloji park ve araştırma enstitüleri bulunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel dayanışma nedenleri ile vakıf, dernek gibi çeşitli seramik örgütlerinin kurulduğu görülmektedir.

Günümüzde seramik eğitimi veren okullarda izlenen programlarda; endüstriyel seramik, seramik tasarımı, seramik kimyası, seramik teknolojisi, dekor yöntemleri, çamur şekillendirme, alçı şekillendirme gibi dersler ve bu dersleri destekleyen laboratuvar çalışmaları bulunmaktadır.

Seramik sanat eğitiminin amacı, yeni bilgilerin aktarılmasını ve öğrencilerin kendi alanlarında donanımlı yetişmesini sağlamaktır. Seramik sanat eğitimi alan birey, öğretmenlik yaparak bilgilerini seramik eğitimi alan yeni bireylere aktarmaktadır. Bundan başka özel alanda çalışarak aldığı sanat eğitimi birikimini fabrikaların ar-ge bölümlerinde yapılan yeni ürünlere yansıtmakta ve çağdaş ürünler oluşturabilmektedir.

2.1.6. Simge

İnsanoğlu, birbiriyle iletişim kurmayı amaçlarken bulduğu yollardan bir tanesi, onun simge yapması, yaptığı simgelerle ve simgelere yüklediği anlamlarla iletişim kurmasıdır. Mağara duvarlarında çizim ve kabartmalarla, rölyeflerle başlayan iletişim, değişik şekillerde ve mekanlarda evrensel bir yapı olarak devam etmektedir. İnsanoğlu, duygu ve düşüncelerini aktarmakta bir anlatım aracı olarak kullandığı sanat ve sanatsal eylemleri, çoğunlukla simgesel olarak ifade etmiş ve bu yolla mistik bir etki yaratmıştır.

İnsanoğlu, tarihsel hiçbir olguyu bu olgunun gerçek verileriyle kavrayamaz; simgeleriyle kavrar. Simgeler insanın her çağda, her toplumda, her koşul içinde yarattığı iletişim biçimlerinin ilk anahtarıdır. Toplumlar, geniş boyutlu düşünce ve

inanç akımlarını benimsemek, sevmek, savunmak vb. için birer simge yaratmışlar, bu simge aracılığıyla kültürler arası iletişimi sağlayıp gelecek kuşaklara aktarımda bulunmuşlardır.

Hayatımızın çeşitli alanlarında ve özellikle sanatta kullanılan simge ya da sembol, symbolum kelimesinden gelmektedir. Batı dillerinden Türkçeye giren sembol (İng. symbol, Fr. symbole, Alm. symbol) kelimesi, Türkçe'de kullanıla gelmiş olan timsal(simgе) veya remz(işaret) kelimesinin karşılığıdır.

Sözlük anlamıyla simge: 1) Belli bir insan topluluğunun uzlaşarak kendisine belli bir anlam yüklediği somut nesne ya da im, işaret. 2) Bir düşüncüyü, soyut bir kavramı belirten somut nesne ya da im, işaret demektir (Aytekin, 2006, s.135).

Türk Dil Kurumu (2001, s.1985) sözlüğünde ise simgenin tanımı sembol ile eş anlamlı tanımlanmaktadır. Simge: “Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi ifade eden, somut nesne veya işaret” olarak ifade edilmektedir.

Simge kavramını, Ersoy (2000, s.12) şöyle tanımlar: "Belirli bir insan, nesne, grup ya da düşüncüyü veya bunların birleşimini temsil eden, ya da bunların yerine geçen iletişim ögesi”dir.

Simge kelimesiyle ilgili diğer anlamlar şunlardır: "Devam edegelen veya başka bir şeyi gösteren bir şey", "özellikle soyut bir şeyi temsil eden bir nesne, amblem", "Bir yazılı ya da basılı işaret (marka, damga vb) harf, remiz". "matematik ve kimyada olduğu gibi bir nesnenin niteliğini, niceliğini gösteren şey", "psiko-analiz esnasında, bilinçaltında tutulan bir arzuyu, isteği, özlemi ortaya çıkarmak için, hastaya ya da deneğe gösterilen nesne veya anlatılan olay", "teolojide bir dini faaliyetin özünü oluşturan ve iman ikrarını sağlayıcı temel ve özel ifade veya soyut herhangi bir şey" gibi çeşitli şekillerde açıklanmaktadır. (Çoruhlu, 1995, s.12)

Dış dünya ve iç yaşam zenginlikleri ile ilgili algılar “simgeler” aracılığı ile ifade edilmektedir. Görsel sanatların dilini oluşturan “simge ve işaretler” duyu ve

algı ile herhangi bir şeyi, kendisinden başka bir şeyle belirten somut bir çağrışımdan doğmakta; ilkel, dini ve büyü bir nitelik ortaya koymaktadır.

Simge, belli bir insan topluluğunun uzlaşarak kendisine belli bir anlam yüklediği somut nesne ya da işaret olarak tanımlanır. Simge, soyut bir kavramı gösteren imi dile getirir. Simge "metafizikte görünmeyeni dile getiren" olarak tanımlanır. Bu anlam inançsaldır. Totem ve put birer simgedir. Yüce ve üstün olanı göremeyen ilkel insan, zorunlu olarak bunların simgelerini yapmış ve bu simgelere tapınmıştır.

Tüm bu tanımlardan ortaya çıkan ortak özellikler şunlardır; Simge dış dünyadan iç dünyaya serzenıştır, içselleştirilen bir şeyi duyularla ifade etmedir, simge ruhumuzun duygularımızı yaratan nesnelerle karşılaşmasıdır. Bir sözcük, bir ifade ve dışlaştırma aracıdır, bir başka şeyin yerine geçip onu anlamlandıran bir formdur.

Farklı anlamlandırılan simgeleri; Sezer Tansuğ şöyle sınıflandırmıştır:

a. Somut bir obje ya da objeler grubunun yaklaşık ya da kesin taklidi ile objenin bir parçasının bütünlüğü ifade ettiği simgecilik (bir film şeridinin kısa bir parçası ile sinema yapıtlarının tümü simgelenebilir).

b. Bir fikir, bir eylem, bir uğraş ya da bir alışkanlığın onunla bağıntılı olan bir objeye simgelenmesi (Örneğin; palet ve fırça resim sanatını simgeler).

c. Bir fikrin, işlev ve amacına uygun niteliği göz önüne alınarak anolojik ya da benzer diyebileceğimiz bir objeyle simgelenmesi (Bektaşilerin 12 köşeli yıldızı 12 imamı simgeler).

d. Bir fikrin ya da objeyle bağlantısından doğan simgecilik (kitap ve meşale eğitimi, gözleri bağlanmış elleri bağlanmış elinde terazi tutan kız figürü adaleti simgeler).

e. Bir fikir ya da nesnenin o fikir ya da nesneye uygun bir tasarımla biçimlendirilmesi yolundan varılan simge (tüm yaygın işaret simgeleri bu alana girer. Çeşitli meslek simgeleri belli amaçları olan dernek ya da birliklerin simgeleri) (Tansuğ, 1982, s.191-192).

İnsanlar bir simgeler evreninin içinde yaşamaktadırlar. Çevreyi kuşatan her şey; sayılar, renkler, şekiller birer simgedir. İnsanoğlu tarih boyunca pek çok şeyi kendi kimliğinden soymuş, birer simgeye dönüştürmüştür.

Düşünceyi iletmek, üretmek ve görselleştirmek bağlamında simge, her zaman seramik için bir araçtır. Simgesel değerler sözel ve düşünsel mesajları aktarırken, biçimsel düzenlemeler oluşturmaktadırlar.

Her kültürün kendini ifade etmekte kullandığı, durumları, olayları aktarmak için kullandığı simgeler vardır. İnsanların yaptıkları çanaklarda, çömleklerde, kullanım eşyalarında, yaşadıkları yerlerin duvarlarında simgeleri görmekteyiz.

Resim 1: İnsan ve Hayvan Figürlü Yunan Seramiği

Simgeler, uygarlıkların tanıtılmasında önemli bir yere sahiptir. Seramik çalışmalar üzerinde görülen simgeler, uygarlıkları tanıtıcı özellik taşımaktadır. Resim 1’de görülen simgesel figürler Yunan kültürüne ait özellikleri bize aktarmaktadır. Bu kültürel özellikler yeni simgeler yaratmada yardımcıdır.

Simgeler, doğa gereği duygusal ve imgesel değişimlerin odak noktası olarak hareket ederler ve onlar, duyulara hitap ederler. Simgeler, herhangi bir ihtiyaçtan doğar, kendi içinde büyür bazen değişir ve kullanılmayanlar ise kendiliğinden yitip gider.

Simgeler çok anlamlı olabildikleri gibi temsil ettikleri görüntüden daha fazlasına sahiptirler ve bu anlam, bir varlık değil, düşüncedir. Bu düşünce sistemi kendiliğinden olmaz, imgeler ve işaretler aracılığı ile ortaya çıkar. Yani simge, hem işaret hem de imgenin gizil güçlerini bir araya getirerek; iletişimsel bağlamda gerçekliğe dönüşmesini de sağlayan bir araç durumundadır.

2.1.6.1. İmge, Simge, İşaret

Bir sözcük hiçbir zaman yerini aldığı şeyin kendisi değildir. O alınan kavramın yerine geçen bir simgedir. Bir olguyu gerçek nesneler yardımıyla göstererek anlatmak yerine o nesneleri simgeler ile aktarmak daha kolaydır.

Cassiere göre simgeler imgelerden meydana gelmiştir. İnsanın önemli özelliklerinden bir tanesi de simge oluşturma yeteneğine sahip olmasıdır. İnsan zihni imgeleri alır ve kendi etkinliğiyle simgeleri oluşturur.

İmge, algı ve deneyin içeriğidir. Simge ise algı ve deneyden meydana gelen bir ifade aracıdır. Simgeler imgeleri alır ve onları iş görür şekle sokar. İmge edilgin, simge ise etkindir. İmgeler verilir, simgeler ise yapılır. Bu anlamda; imgenin formu yoktur. Zihin imgeleri simgeleştirir ve formlaştırır (Sağbaş, 1994, s.4).

İmgeler zaman zaman kalıcılaşır, anlamlar belirginleştirilerek simgeye dönüşebilir. Ancak, tüm imgelerin simgeye dönüşmesi olası olsa bile imge olarak da varlıklarını sürdürürler. Bir imgeyi etkili kılan şey, bir imge olarak 'canlılığından' çok duyumlarla bağlantılı zihinsel bir olay olma niteliğidir.

İnsanın dünyayı algılayışında, imge-simge ilişkisine yaklaşımında Eliade'nin düşünceleri ilginçtir. Eliade'ye göre gerçeklik kendisini çelişkili bir biçimde gösterir ve bunun sonucu olarak da kavramlarla ifade edilemez. " zihin nesnelerin gerçeğini kavrayabilmek için imgeleri kullanır. İmgelerin kökeni nesnesiz bir sorundur, zihinseldir. Gerçeğin ifade biçimini sağlayan da imgelerin simgelerle ifade edilmesidir. Bu anlamda dile getirici özellik taşırlar" (Sağbaş, 1994, s.5).

Simgeyi, imge ve işaretlerden ayıran en önemli özellik simgenin tekrar tekrar ortaya çıkması ve sürekli olmasıdır. Simge; (imgelerin) zihinde canlandırılan olgu ve olayların biçimlendirilmesidir. Örneğin; kadın her dönemde doğurganlığı ile doğanın bereketi olarak nitelendirilmiştir. Göğüslerin büyüklüğü, karnın şişliği ve kalçaların genişliği, doğurganlığın simgesi olarak görülmüştür. Simgelerin abartılı olması, bu yontuların büyü amacı güdülerek yapıldığını göstermektedir. Kadın doğurganlığı ile birlikte doğanın bereketi yontularda birlikte işlenen konulardır. Farklı coğrafyalarda yapılan yontularda bereket tanrıçalarının eline o yöredeki insanların beslenmesini sağlayan bir ürünün tutuşturulmuş olduğu görülür. Bu kimi zaman bir elmadır, bir demet buğday başağıdır, kimi zaman da bir tutam pirinçtir.

İmge işaretin de bir bölümünü oluşturur; hem geçici bir uzamsallık içerisinde hem de eş zamanlı olarak kendi gösterge alanını üretir. Eş zamanlı olarak kendi işaret alanını üretmesi ifade, iletişim ve anlam niteliği biçiminde gerçekleşir (Ulutaş, 1998, s.8).

İnsan zengin bir işaret kullanımına sahiptir. İşaretleri, nesneleri göstermek ve temsil etmek için de kullanır. Burada işaret ile simge arasındaki fark, simgenin düşünmeyle, işaretin dile getirmeyle ilişkili olmasıdır. İşaretler fizik varlık, dünyasına, simgeler ise insanın anlam dünyasına aittirler.

Bir imgeye her zaman ve mekan diliminde değişik anlamlar yüklenmiştir. Simgeler mitolojik şekle dönüşmüş göstergeleri, aynı zamanda bu düşüncelerin taşıyıcı araçlarıdır. Dolayısıyla bireylerce bilinen ve toplumca benimsenmiş konuları, bireylere direk olarak aktarılması görevini üstlenmişlerdir. Bu nedenle imgeler, bunları topluma iletme, toplumsal hafızayı pekiştirmek için kullanılan dil ve bir tür ilkel yazıdır. Bu dilin kelime dağarcığı ise imgelerden oluşmaktadır.

2.1.7. Simgesel Figürler

Sanatı anlama gerçeği, imgeleri kullanma, doğayı ve kültürel aktarımı değerlendirmeye bağlıdır. Mağara duvarlarına kazınmış şekillerden başlayarak, çeşitli düşünsel biçimler, basit yaşamsal gerçeklere dayalı anlamlar, geçmişten bu güne imgeler yolu ile ifade edilmiştir. İnsanın ilk imgesel davranışı büyüdür. Büyü ile ilgili törenlerde insan bireysel arzuların ve sosyal güdülerin baskısı altındadır.

İlkel insan görünmeyen ilkeleri doğanın objeleriyle birleştirir. Bu anlamda bir taş, taş olarak bir form taşımasının yanında, imgesel bir anlam taşıyabilir. Yine ağacın, güneşin, ayın, ateşin, suyun... kendi yapısının dışında imgesel anlamları vardır. Hatta eski insanlar için bu tip formların yapısı tamamen imgeseldir. Çünkü temsil ettiği şey; yaşam, ölüm, korku ... gibi tinsel duygulardır. Doğanın objeleri bir tasavvura dönüştüğünde (totem, amblem, put) obje ve taşıdığı anlam ilkel insan için değişmez (Sağbaşı, 1994, s.7-8).

Simge herhangi bir nesne ve olgunun anlatımını oluşturmakta, herhangi bir şeye karşılık vermektedir. Simge bir düşüncenin özünü içermekte ve görsel olarak değerli kılmaktadır. Bir şeyin simge olabilmesi için onun hem dış biçiminin hem de içeriğinin bir şeyler anlatması gerekmektedir.

Roland Barthes, sanatın imgesel yorumlanışını savunur ve bir simge olarak sanat yapıtının birçok anlamlara geldiği görüşü üstünde durur. Ona göre; bir yapıt

kendi yapısı gereği aynı anda birçok anlamı içerir. Simgesel oluşunun nedeni de budur (Ulutaş, 1998, s.10-11).

Bu açıklamalar ışığında doğadan kaynak alınan bir takım biçimlerin stilize edilerek inanç ve kültürel yapı çerçevesinde üzerine çeşitli anlamların yüklenmesi simgeleştirme olarak tanımlanabilmektedir. Simgeselleştirilen nesnelerin her bir parçası da simgesel figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada önemli olan nokta stilize edilmiş nesneye yüklenen anlamın o toplumun tüm fertlerince bilinmesi, bir simgesel figürün o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermesidir.

Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu yere ve kültüre, kendisini çevreleyen diğer biçimlere kadar birçok durumdan etkilenmektedir.

Simgesel figürde, anlatılmak istenilen bir fikrin şeklen ifadesidir. Buna göre şekilde mevcut olan içeriğin zamanı aşır, günümüzde ki anlamıyla karşılık bulması gerekir.

Simgesel figür bir fikrin şeklen ifadesi olduğunu göre; simge ve kaynağın temsil ettiği şey arasında doğal ve nedenli bir ilişki vardır. Örneğin terazinin adaletin ve hukukun simgesi olması gibi.

Figür genel anlamda ve tek başına söylendiği zaman, sanata konu olan herhangi bir nesne, betimlenen gerçek ya da hayal ürünü her türlü varlık ve varlıkların biçimidir. Simge ile birleşen figür, bir olayı ya da konuyu anlatma ve mesaj iletme görevini de üstlenir.

Tarih boyunca sanat, sonsuz sayıdaki şekiller repertuarını iki ana grupta toplamıştır. Birinci grupta insan ve insana benzer figürler ikinci grupta ise; insan figürünün dışında kalan nesneler ve hayvan figürleridir. İlk grubun gelişmesi uzun bir süreç sonucunda Batı'nın klasik- figüratif sanatının esasr olmuş, ikinci gruptakiler ise dünyanın her tarafında örnekleri görülen simgesel bir sanat haline gelişmiştir.

Sanatın tarihi, onu üreten insanların tarihidir. İlk çağlardan beri sanatın temel ögesini oluşturan insan figürü, sanatsal biçimlerin en yetkinidir. İnsan figürü, çağlar boyu doğal durumunun dışında tanrılara, bitkisele, fantastiğe kadar çeşitli formlara dönüştürülmüştür. Genellikle pişmiş topraktan veya çeşitli taşlardan yapılmış bu figürler, antik dönem insanının dini inancı konusunda somut örnek oluşturmaktadırlar.

Bereketi temsilen yapılmış ve her şeyin yaratıcısı olarak görülen kadın yontuları, o dönem insanların düşünüş ve yaşayış tarzına göre şekillendirilmiş eserlerdir. Bu figürlerde işlenen kadın; iri göğüslü, iri kalçalı ve çıplak olarak betimlenmiştir. Doğurganlığı ve üremeyi simgeledikleri için abartılı işlendikleri söylenebilir. Hayvanları evcilleştirmekle başlayan ve doğaya hükmeden Ana Tanrıçalar, hayvanlar ve bitkiler aleminin de temsilcisiydiler. Her dönemde izlerini gördüğümüz "Ana Tanrıça" figürü çeşitli uygarlıklara göre farklılık gösterse de, temelde aynı amaç; yani dini inanç la ilgili olarak gelişmiştir (Güney, 2003, s.51).

Resim 2: İdol

Resim 3: Ana Tanrıça

Yaşamı veren Ana Tanrıça, yaşam ve ölüm arasındaki çelişkiyi yansıtırken kimi zaman güler yüzlü, sevecen ve tüm güven verici nitelikleri taşır. Kimi zaman da korkunç yüz ifadesi ile doğanın insanlara sunduğu bereket ve yaşamı geri alabilme gücünü dile getirir. Resim 2 ve 3’de görülen Çatalhöyük’teki Ana Tanrıça; genç kız, doğum yapmakta olan kadın ve de yaşlı kadın olarak üç durumda gösterilmektedir.

İnsanın doğumunu temel alan konularda doğurgan kadın ve özellikle rahim ön plana çıkmış ve bu göstergeler belli nesnelerle eşleştirilerek mitolojilerle anlatılır olmuştur. Doğumun temel simgesi olan doğurgan kadın, simgeler dünyasında baş rolü oynamış ve tarih sahnesini binlerce yıl terk etmemiş, biyolojik-anatomik göstergeleri simge dünyasının ana temasını oluşturmuştur. Söz konusu çağlarda tanrıça kültü de öylesine tutkulu bir ögedir ki, insanların yeniden doğmalarını sağlamak için mezarlarda bile onlara eşlik etmiştir (Ateş, 2001, s.84).

İnsandaki duygu ve düşünce çeşitliliği ile sanatçının hayal gücü birleştiğinde hem somut hem de soyut ve hem gerçek hem de gerçek üstü yani doğaüstü yaratıkları anımsatan yeni figürler ortaya çıkmıştır. Doğaüstü yaratık figürleri, sanatçının ruhsal dünyasında başlamış ve giderek toplumun tüm fertlerinin ortak düşüncesinde yer almıştır.

Resim 4: Havyan Figürlü
Vazo

Resim 5: Hayvan Figürlü Vazo

Hayvanlar, Tanrıça'nın doğaüstü sonsuz egemenliğinin simgesidir. Hayvan figürleri Hun çağında gelişerek hayvan üslubunun ilk belirleyicileri haline gelerek, bu figüratif bezeme ile klasik form anlayışına ulaşmıştır, hayvan üslubunun oluşumunda sosyo -kültürel yapıda mevcut olan çeşitli inançların ve davranışlarla biçimlenen hayvan - kültürü, hayvan ata inançlarına ait menkıbeler en büyük etkendir (Aktaş, 2003, s.88). Resim 4 ve 5’de görülen stilize edilmiş hayvan figürlü vazolardır.

İlk insanlar, doğa ile yakından ilişki kurarak biçim oluşturma işlemini doğadan aldıkları esinle gerçekleştirmişlerdir. Doğadaki en temel biçimler daire, kare ve üçgendir. Geometrik birimler bu üç temel biçimin ekleme ve çıkarma işlemine uğramaları ile oluşmuşlardır.

Türk sanatında genel olarak gruplanabilen figürlü bitkisel geometrik ve astrolojik simgelerin açıklamaları sonucunda toplumun inanç değerlerinin simgelerle yakın etkileşim içinde olduğu anlaşılmaktadır. (Kavuncuoğlu, 2003, s.10).

Resim 6: Geometrik Motif

Resim 6’da anlaşılabacağı üzere eski uygarlıklar, geometrinin temel kurallarını, (kare-daire-üçgen-helezon vb) kullanmışlar ve onlara belli anlamlar yükleyerek, belli anlatımlara yönelmişlerdir. Genellikle kare grafikler, mezar mekanları için kullanılmış, daire ve eş merkezli dairenin ortasına yerleştirilen kare mezarlarda sonsuz yaşamı, yeniden doğuşu simgelemiş görünmektedirler.

Daire; bir yüz, küre, ağız, tenis topu, bebek, dünya, simit, tekerlek, elma, Satürn, ay, hap, saat, daire kesmesi, güneş, göz, saat oniki, saat üç, saat altı gibi anlamlara dönüşen işaretler oluşturulmuştur (Aydos, 1990, s.34). Üçgen dişi - erkek gibi cinsiyeti belirler. Baş aşağı Üçgen, tersi erkeği temsil eder. Bunların çakışması, erkek ile dişinin birleşmesidir. Eşkenar dörtgenin ikiye veya dörde bölünmesi yine aşılınmış yumurtanın bölünmesini ifade eder (Biçinciler, 2003, s.453). Güneş; aydınlık ve iyilik simgesi sayılırken, ay; karanlık ve kötülük simgesi olarak Türk sanatında yüzyıllar boyunca kullanılmıştır. Kainat tasvirlerinde yola çıkılarak yıldızlar, güneş, ay ve gezegenler ile doğa olayları arasında bağlantılar kurulmuştur. Doğada bulunan hayvanlar ve doğaüstü yaratık olarak hayal edilen birtakım varlıklar ile gökyüzü arasında simgesel ilişkiler kurulmuştur (Kavuncuoğlu, 2003, s.15).

Sanat tarihinde figürler, anlatılan veya ortaya konan figürlerin çeşitliliği açısından son derecede zengindir. İnsan figürü şeklinde ortaya konulan formlar ve diğer şekiller belirli bir hikayeye göre anlam kazanmaktadır. Simgesel figürler, günlük gereksinimleri karşılamak için kullanılan çanaklara, kendilerini kötü güçlerden korumak için her evin köşesine konulan bir korunma eşyasına ya da bereketi temsilen yapılmış heykelciklere, çoğu kez de yüce ve üstün olan bir kavram veya gücü anlatmak için insanoğlu tarafından oluşturulmuştur. Bu simgesel figürleri insanlar; işaret, resim ve rölyef haline getirerek yüzyıllar boyunca kullanmışlardır. Anlaşılabileceği üzere bunlar, konulu sahnelerin yerini alan, olayı veya kişiyi özetleyen eşya olarak günümüze kadar gelmişlerdir.

2.1.7.1. Tarihsel Süreçte Simgesel Figürlerin Kullanımı

Duygu ve düşüncelerini belirtme isteği ve diğer insanlara anlatma çabası tarih boyunca insanoğlunun uğraşısı olmuştur. Birbiriyle iletişim kurmak, haberleşmek amacıyla çeşitli şekillere başvuran ilk insanlar bu şekilleri mağara duvarları ya da düz zeminlere çizmişlerdir. Yerdekilerin, göktekilerin ne olduğunu, neden varolduğunu, nasıl varolduğunu bilemeyen; bu yüzden, korku içinde olan insan, korunma içgüdüsüyle, bir takım girişimlerde bulunmuştur. Doğum - yaşam ve ölüm

arasında geçen zaman içinde insanoğlu sürekli korkuları, bilinmeyenleri, gereksinimleri ve çaresizlikleri ile mücadele etmiştir.

İlkelerin yarattığı imgeler onları doğal güçler kadar gerçek olan başka güçlere karşı da korudular. Mağara duvarlarına yaptıkları resimleri ve yonttukları heykelleri büyüsel amaçla kullandılar. Böylece her resim ve heykel doğaya karşı varolma mücadelesinde insanoğlunun keşfettiği anlamlandırdığı bir gerçeğin simgesi oldu (Atlı, 2002, s.59).

İlk çağlardan bugüne, duvar resimlerinden, kullanılan kapların bezenmesine kadar gördüğümüz her figür büyülu şeylerle bağtılılandırılmıştır. Tehlikelere karşı bazı simgeler bazı inançları çağrıştırmakta ve bu endişeler bazen figüratif olarak karşımıza çıkarken bazen de geometrik biçimlere dönüşmektedir.

İlk çağlarda insanlar urne adını verdikleri seramik kaplar içine ölülerini yerleştirmişler ve mezarlarına, yaşarken kullandıkları kap-kacağı, sevdikleri takılarını da koyarak, arkeolojik kazılarda bulduğumuz yapıtları bırakmışlardır. Su, yağ ve şarapların testilerde saklanmış olması, seramik sanatının, ilk çağlardan beri gündelik yaşamda önemli yeri olduğunu göstermektedir. Kazılarda, fonksiyonel kapların yanında bulunan idol heykelcikleri, seramiğin kutsal yaşam içinde de yeri olduğunu kanıtlamaktadır (Sözüdoğru, 1993, s.5).

Tarihsel süreç içerisinde simgesel figürlerin kullanımı değişik şekillerde olmuştur. Kimi zaman korkulan bir düşünceyi, bereketin temsilcisini, anlamlandıramadığı üstün gücü kimi zaman da süslemeyi amaç edindiği günlük yaşam öykülerini göstermeye çalışmış; bunu yaparken de günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuş, her dönemde simgesel figürlere yenisi eklenmiş ve anlam çağrışımı güçlenmiştir.

Simgelerin kullanılması üst yontma taş döneminden itibaren görülür. Mitolojilerle ilişkili olan bu simgelere, farklı toplumlar benzer anlamlar

yüklemişlerdir. Bunlar ayrı bir dil gibi anlatı aracı olarak kullanılmaktaydı. Duygular, yazıya geçilmeden önce şematik olan bu simgelerle ifade edilirdi.

Üst Paleolitik dönem mağaralarındaki duvar resimlerinin konusunu hayvan şekilleri oluştururken, aynı dönemin heykelciklerinin konuları kadınlara odaklanmıştır. Böylece "yüce ana" mitolojileri Üst Paleolitik çağların karanlık dönemlerine dek uzandığını ve bu heykellerin söz konusu dönemlerde tanrıça inancının yoğun olarak yaşandığını gösterir. Mitik ana-atanın doğurgan gücünün bu heykelciklerde yaşadığı varsayıldığından, bu tanrıça simgelerinin kutsal törenler sırasında taşındıkları büyüsel gücün kadınlara geçtiğine, böylece toplumun kendi kendini yeniden üretebilmesini sağladığına inanılıyordu. Bu heykelcikler, gerçek üstü görüntülere sahiptir (Ateş, 2001, s.79-81).

Mağara duvarlarına kazınan hayvanlarla mücadele sahneleri korkuları anlatmak, daha sonraki mücadelelerde bu şekillerin yol göstericiliğine başvurmak ve iletişimi sağlamak için yapıldığı düşünülmektedir. Heykel anlamında yapılan Ana Tanrıça figürleri, yüceltme duygusu ile yapılmıştır. İlk insanlar kadının doğurganlığına anlam verememiş ve bunu çoğalma olarak görmüştür. Çoğalmayı kadına mal etmiş ve bereketin temsilcisi olarak da kadını seçmiştir.

Kadın, bereketin simgesi, ana tanrıça olur. Onu yüceltmek için heykelcikler yapılır ve üzerlerine geometrik desenler de yaparak anlatı güçlendirilir. Simgeler ayrıca çanak, çömlek ya da kullanım amaçlı eşyaları süslemek amacıyla geometriye dönüştürülür. Bunların bazıları ritüel amaçlı olarak kullanılır. Neolitik dönem insanı doğayı temel edinmiş olduğundan bunları doğrudan algılar üçgen, eşkenar, dörtgen, daire gibi geometrinin ilk örneklerini kullanır. Ona doğada olan ve sürekli tekrarlanan üreme, doğum veya doğurganlık, sperm ... gibi ifadeleri yükler. Böylece, simgeler geometrik birimler haline gelir (Biçinciler, 2003, s.455) .

Pişmiş toprak ve taştan yapılmış olan geometrik desenli damga mühürler Neolitik Çağda mülkiyet düşüncesinin ürünleri olmuştur.

Neolitik yerleşmelerden biri de Hacılar'dır. Evlerdeki geniş mekanlarda küçük bir kutsal alan, ışık, kuyu ve çanak çömlek atölyeleri bulunmaktadır. Hacılar'da da hemen her evde bulunan kilden tanrıça tasvirleri ayakta ya da otururken gösterilmiştir. Seramikler arasında kırmızı astarlı, çok iyi perdahlı kadınbaşı biçiminde bir kap ile hayvan biçimli (geyik, domuz, kuş) tören kapları ilginç örneklerdir (Gürses, 1998, s.14).

İnsanın evrimine koşut olarak gelişen seramik üretim ve şekillendirme teknikleri ile ortaya çıkan simgesel figürlerin yorumları bazı toplumlarda şaşılacak kadar abartılı niteliklere bürünmüşlerdir. Bunlardan en dikkat çeken anatarıça ve güneş kurslarıdır.

Eski Tunç Çağındaki Anadolu uygarlığının eriştiği üst düzeye tanıklık eden bir merkez Alacahöyük'tür. Dinsel amaçla kullanılan güneş kursları, geyik ve boğa heykelleri, tanrıça heykelcikleri, stilize insan yüzü desenli kaplar yapılan kazılarda ele geçmiştir. Eski Tunç Çağının son evresinde iç Anadolu'da elde yapılmış tek renkli seramiğin yanında tornada yapılmış kaplar da görülmeye başlamıştır. Keman biçimli, pişmiş topraktan, bronz, gümüş ve çeşitli taşlardan yapılan heykelcikler (idoller), Cilalı Taş Çağı ve Maden Taş Çağı Ana tanrıça heykelciklerinin yeni şekilleridir. Bunlar çoğunlukla kutsal yerlere ve mezarlara bırakılan, su mermerinden (alabaster) yapılmış, yuvarlak gövdeli, bir veya dört boyunlu, başları olan heykelciklerdir. Gövdeleri tek merkezli dairelerle ve geometrik figürlerle süslü olup, çoğunun çıplak olarak işlendiği görülmektedir. Bazılarının gövdeleri üstünde daha küçük kabartmalara ve özellikle aslan, insan tasvirlerine rastlanmaktadır. Bu eserler bereket tanrıçasını betimlemektedir. Bunların arasında çok doğal bir şekilde ifade edilenleri ve kısa zamanda büyük gelişme gösterenleri de vardır(Gürses, 1998, s.1617).

Hitit döneminde ise mühürler ve baskıları üzerinde görülen figürler, onların Anadolu kökenli olduklarını göstermektedir. Günlük işlerin resmedildiği olaylar dinsel törenlerin betimlemeleri içinde yer alır. Çünkü Hitit sanatı hem bir din hem de krallık sanatıdır.

Bu çağın sanatı mühürler, heykelcikler, kalıba dökülmüş kurşun tanrı ve tanrı ailesi figürleri ve törensel içki kapları ile temsil edilmiştir. Ritonlar ise aslan, antilop, domuz, kartal, keçi, çarık ve salyangoz gibi çeşitli biçimlerde yapılmışlardır. Ayrıca parlak, metal görünümlü gaga ağızlı testiler, çaydanlıklar, çok kulplu iri meyvelikler geometrik şekillerle süslenmiştir. Çok sevilen geometrik desenler arasında dikdörtgenler, üçgenler, dalgalı ya da zikzak hatlar, tek merkezli daireler, satranç tahtası figürleri fazla kullanılanlardır. Kabin tümünü kaplayan geometrik desenli olanların yanında panolara bölünmüş ve panoların içi hayvan figürleri ile doldurulmuş olanlar da vardır.

Frigli ustaların hayal gücünü ve yaratıcılığını sergileyen küçük heykel görünümünde hayvan biçimli törensel içki kapları (riton), Anadolu'da tarih öncesi çağlardan bu yana kullanıla gelmiştir. (Gürses, 1998, s.23).

Urartu sanatının en önemli özelliklerinden biri de bu anıtsal yapıların duvarlarını süsleyen duvar resimleridir. Çeşitli figürlerden oluşan duvar resimlerinde geometrik ve bitkisel figürler, çeşitli hayvan sahneleri işlenmiştir. Çiçek ve geometrik figürlerle oluşturulan kompozisyonlar, kutsal ağacın iki yanındaki kanatlı cinler, kanatlı sfenksler, kutsal hayvanlar üzerindeki tanrılar, hayvanlar arasındaki mücadele ve diğer hayvan sahneleri en çok sevilen konulardır. Bunlar arasında dini figürlerle yalnızca süsleme amacıyla yapılan resimler çoğunluktadır. Urartu sanat eserleri arasında önemli bir grubu da mühürler oluşturmaktadır. Mühürler üzerinde hayvanlar, karışık varlıklar ve bitkisel figürler bol olarak kullanılmıştır.

İlk çağ medeniyetlerinde kullanılan simgesel figürler, yaşanan olayların ve duyguların yansımasıdır. Bu simgesel figürler iletişim sağlamak için çizilmiştir. Yazının iletişimi etkilemesi ile simgesel figürler değişmiş, yeni arayışlara yönelmiştir. Bu simgeler genellikle bilimsel çalışmalar için kullanılmaktaydı.

Orta Asya Türk Kültüründe su ile herhangi bir bağlantılarının olmamasına rağmen, efsanelerinde yaradılış kültürünü oluşturmasından dolayı balık, yengeç gibi birçok su hayvanları seramik yüzeylerde kullanılmıştır. Bu efsanelerin dışında; 12

hayvanı: Türk takviminde özellikle balık figürü bolluk ve bereket ifadesi olarak kullanılmıştır. Yine seramik yüzeylerde görülen çift balık ifadesi ise astrolojik ve kozmolojik anlam taşıyan bilimsel manalar oluşturmaktadır (Aktaş, 2003, s.99).

Bezemelerde geometrik şekiller, bitkisel figürler, rozetler vardır. Belli dönemlerde bitkisel figürlerin fazlaştığı ve baroklaştığı görülür. Orta Asya Şaman inançlarının simgelerini sürdüren figürlü taş kabartmalar Anadolu taş işçiliğinin önemli bir özelliğidir. İnsan, melek, arslan, kartal, tavus, ejder, sfenks, siren figürleri, av hayvanları çok zengin ve girift bir simge dünyası sunmaktadır.

Türk Toplulukları göçebe yaşam tarzından dolayı hayvanlara büyük önem vermişler, sanatlarında canlılar dünyasını ve onların dönüşümlerini inançlara taşıyarak simgeselleştirmişlerdir. Bütün dönemlerde olduğu gibi simgesel figürlerin amacı gerçekçi ifadelerinin yanı sıra bolluk, bereket, tılsım, büyü ve masalla gerçek arası bir dünya yaratarak çeşitli anlamlar yüklemektir.

Anadolu Selçuklu sanatında yaklaşık iki yüzyıl, Türk sanatının bütününde ise bin yıl kadar devam etmiş olan insan figürü gerçeği, öteki sanat temalarına göre çok daha farklı bir macera yaşamıştır. Gerek Göktürk çağı balballarında ve Uygur resimlerinde, gerekse daha sonraki devrelerin alçı kabartma, metal işleri, taş süsleme ve minyatürlerinde karşımıza çıkan insan figürü, hemen tanınabilen kimlik ve görünüş özelliklerini daima korumuştur (Mülayim, 1989, s.92).

İslamiyet'e geçişle birlikte insan figürleri giderek azalmış; insan figürlerinin yerini bitkisel figürler ve geometrik figürler almışlardır. Osmanlı döneminde; stilize çiçek, yaprak, spiral ve geometrik desenler işlenmiştir. Naturalist çiçekler bazen de balık, tavşan gibi çeşitli hayvanlarla bezenmişlerdir. Bunlar mimaride de bol kullanım alanı bulur: Lale, sümbül, gül, menekşe, şakayık gibi çeşitli çiçekler, bahar dalları, Çin etkili figürler, bazen de kalyon, hayvan, kuş gibi şekillerle bezenmişlerdir. En çok kullanım alanları, vazo, sürahi, tabak, çanak, kadeh, şekerlik gibi çeşitli biçimlerde üretilen seramiklerdir.

Ufak kadeh, kase, ibrik, zarf gibi seramik eşya serbest, Osmanlı figürlerinden ayrılan desenlerle bezenir. Siyah konturlar içinde fırça darbeleriyle, canlı kırmızı yeşil, mavi, sarı renklerle küçük stilize çiçekler, damlalar, milli kıyafetli figürler işlenir.

Dolgun kabartma 'rozet' ile verilen barok karakterli süsler Çanakkale'de 19. yüzyılın ikinci yarısında başlar. Çanakkale seramikleri stilize ve çok etkileyici kompozisyonları ile ileri bir sanat görüşüne işaret eder. Çanakkale'de çoğunlukla çukur tabak, kase, küp, sürahi, testi ve vazolar yapılmıştır. En ustalıklı ve çeşitli desenlerin sayıları daha çok olan çukur tabaklarda görülmesi dikkati çeker (Gürses, 1998, s.31).

Simgesel figürlerin, kullanım alanları çok geniş olmakla birlikte günlük yaşamda karşılaşılan olaylar ve kavramlar içselleştirip stilize edilerek herhangi bir objeye anlam yüklenmiştir. Genelde yapılan simgelemeler aynı şeylerin üzerinde yoğunlaşmıştır. Bitki, insan ve hayvan figürleri bütün dönemlerde görülen süslemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.8. Simgesel Figürlerin Gelişimi ve Değişimi

İnsan, duygu ve düşüncelerini sesler, çizgiler ve renkler olarak simgeler haline dönüştürmüştür. Şekillendirmeye başladığı andan itibaren her şekil büyülü bir duyguyla bağlantı içerisine girmiştir. İnsanın doğayı kavraması için, imgelere gereksinimi vardır. Kendini ifade etmek için de, simgelere ihtiyaç duyar.

Langer'a göre simge düşünmenin temel taşı olup, simgeleştirme de düşünmenin temel aktıdır. Büyü, dinsel törenler, sanat ve düşler sembolizmin kökleri olan simgesel değişimler olarak ele alınabilir. Simge yapma işlevi insanın esas etkinliklerinden biri olup simgeselleştirme insan zihni için bir gereksinmedir. Dilin doğuşunda işaret ve simgelerin rolü pek büyük olmuştur. Büyü, ritual, din ve mitoslar yaşam simgeleridir (Arat, 1977, s.180).

Bu sembol ya da simgelerin kullanılan alanda dil niteliğini kazanabilmesi değişmeden, aslını tamamen yitirmeden devam etmesine bağlıdır. Başka bir deyişle dil, ancak belli bir zaman içinde yerleşir ve varolur o süre uzadıkça dil, daha değer kazanır (Erinç, 2004, s.98).

Tarih öncesi dönemlerde, insanlar yaşamlarını ya da içinde bulundukları doğayı bazı simgelerle ifade ederler. Bugün çok az kısmı açıklanabilen bu simgeler, insanlığın gelişimine paralel olarak gelişmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu simgeler çanak, çömlek, küçük heykelcik ve kullanım eşyası üzerine çizerek yapılmış süslemelerdir.

Kilden yapılma çanak-çömlek kısa zamanda insanın yaşam kültürünü zenginleştirmekle kalmamış, onun yaşam koşullarının daha sağlıklı olmasını sağlamıştır. Dinsel ritüellerine katkıda bulunmuştur. Yerleşik düzen seramiğe ihtiyaç duyacak ekonomik ve sosyal koşulları yaratmıştır (Çakı, 1999, s.10).

Basit taşları boyayarak süsleyen insanlar bunları önce kolye vb. süs eşyası olarak kullanırken onu yontup, oyarak çeşitli heykeller yapmışlardır. Ateşin ve kilin yardımıyla çeşitli kaplar, süs eşyaları ve daha sonra seramiği ve onun yanında çeşitli simgesel figürler kullanarak, simgesel figürlerin gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

Tüm insanlığın gereksinimi olan seramik uğraşısı, yaşamın tüm kesitlerinde yer almıştır. İnsan var oldukça sürüp gidecek olan sanat uğraşı; bizlere değişik uygarlıkların mesajlarını da iletmektedir. Simgesel figürler, yeni biçimler, görüntüler, yeni sözler ve yeni uyarılarla karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal değişimler sanatçıların uyarıları ile şekillendirmekte; yada değişik kültürler, insanı ve sanatı sürekli yönlendirmektedir

Tarihi gelişim süreci içinde, hiçbir yenilik başarısızlığa uğramamıştır. Yenilik toplumların en doğal gereksinmesi olup, ileri gitmenin de birinci koşuludur. Yenilik ihtiyacı ilk önce sanatta başlar. Bu en açık şekilde toplumdaki politik ve toplumsal bunalımlardan sonra sanatta ortaya çıkan yapıtlarda görülebilir. Yaşamla sanat

birbirine benzer. Bu bakımdan yenilikler, doğa ve toplum kanunu olduğu gibi aynı zamanda yaşam ve ruh kanunudur. Ne denli geleneklere bağlı olunursa olunsun, tarih boyunca yenilikler sanatı yönlendirilmiştir (Ersoy, 2002, s.120).

Sanatı etkileyen faktörler arasında, din, ekonomi, iklim ve seçkin kişilerin rolleri olmuştur. Devirlere göre değişen bu belirleyiciler bir yana bırakıldığında görülen odur ki; çağımızda sanat üslupları daha hızlı, daha kısa sürelerle değişmektedir.

Her imge ve simgenin değişimine paralel olarak toplulukta da değişimler gerçekleştiği için yaratılan imgeyi, alımlayan birey eşzamanlı düşünsel anlamlandırma düzleminde tutabiliyordu. Çağımız sanatında yaratılan imgelerin büyük bir kısmı eş zamanlı yaşantıdan değil, daha çok sanatın tarihi içinden çıkarılan imgeler olduğu için ilkel topluluktaki ortaklık kolayca sağlanamaz (Ulutaş, 1998, s.12).

Sanatın toplum ve yaşamla bire bir etkileşim içinde oluşu, sürekli değişimini de beraberinde getirmektedir. Zaman içinde şekil değiştiren toplum ve değer yargıları paralelinde sanattaki temel yaklaşımlar da daima değişmektedir.

Sanatçının sanatsal uygulamasının bir aşırılığı, kendini özgürce simgesel etkinliklere bırakmasıdır. İnsan zihni simgesel fonksiyonludur. Bilinç, inanç, hareket ve algılar bu deneyimlerin tamamlayıcılarıdır. Simgeler ve anlamlar, sanatçının biçim ve renkleri ile birleşerek yapıtı yaratır. Bu çeşit simgesel bir sanat, heyecanların, duyguların simgesel değişimi olarak tanımlanabilir. Gereksiz ayrıntılar ortadan kaldırılır. Duygular birbirini tutar ve yoğunlaşır. Uyumlu duygular karşılıklı yoğunlaşır, gereksiz ayrıntılar atılır, esas etki böylece oluşur. Her küçük heyecan, doğrudan bilincimizdeki gerçeklere bağlanmış olarak, bazı detaylar atılarak oluşur ve çoğalır (Ersoy, 2002, s.112).

Simgeselleştirme, bir toplumun kendi doğru saydığı hayat üslubunu bir şekilde dışa vurmasıdır. Her toplum gerçek karşısındaki davranış tarzını, hayata

hakim olma isteğini özel şekillerle anlatır. Ancak bu özel şekillerde ilke olarak ani değişimler görülüyorsa bunun sebebi değişen yaşam şartlarıdır. Çünkü şekilde kararsızlık ve hızlı değişim isteği ile beraber dünyadaki olay ve olgular da hızla değişiyor demektir.

İnanç sistemleri ve bunların sanat eserine aktarılış biçimleri değişse bile, fantazyanın maddeye aktarılış biçimi hemen hiç değişmeksizin yüzyıllar boyu soluk alıp vermektedir. Çünkü sanat eserinin temelinde yatan şey, insanın (sanatçı bireyin) sevinçleri, korkuları, aşkları ve tedirginliklerinin bir özeti gibidir. Yakıştırılmış veya uydurulmuş hikayeler, özünde insan hayatının temel gerçeğini vurgulayan konular halinde görsel plana çıktığından, mitoloji ve onun bir uzantısı olan simgeler; her şeyden önce derin bir insanlık özü taşıyan iletişim sistemleridir (Mülayim, 1994, s.104).

Her yerde, her zaman arzulanan, yaşamın mutlu oluşumunu ve devamını, bolluk ve bereket içinde sürekliliğini sağlamak düşüncesi hakim olmuştur. Ancak, değişik sosyal-kültürel özelliklere sahip toplumlarda ve bunların simgesel göstergelerinde yaşam biçimlerine ve düzeylerine paralel olarak, simgesel görüntüleri değişiklik göstermiştir. Yerleşik tarım toplumların tarımsal üretim ve buğday başağı imgesinin yanı sıra tarımsal göstergelerle ilgili inançlar ön plana çıkarken, göçebe toplumlarda geyik ve göçer hayatın önemli hayvanı at doğal olarak ön planda olacaktır. Bunlarla ilgili mitolojiler türeyecek ve toplumun kültürel özelliklerini belirleyeceklerdir.

Türk sanatında bitkisel figürler Orta Asya'dan itibaren sıkça kullanılmıştır. Ancak hayvansal ve figürlü figürlerin Selçuklu sanatında daha yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Figürlü simgeler gibi bitkisel simgelere de şaman inanç geleneklerinin yansıtıldığı görülmektedir. İslam dininin kabulü ile bu figürlerin içeriklerinde bir takım değişimler olmuştur. Örneğin hayat ağacı figürü, Şaman'ın yer altı ve gökyüzü yolculuklarında merdiven olarak kullanıldığına inanılan bir simge iken İslamiyet'ten sonra cennet ağacı olarak tanımlanmış ve bu şekilde süslemelerde kullanılmaya devam edilmiştir. Yeni dinin etkisi ile zamanla azalan

figürlü simgelerin yerini bitkisel simgeler almıştır (Mülayim, 1999, s. 110).

İslami düşünce, toplum hayatının her kesimine bütünüyle hakim olmamış ancak mevcut unsurları bir düzene sokabilmiştir. Böylece motif, figür, tasvir, suret vb. terimler bir değişim sürecine girmiştir. Yeni inanç sistemi eskiye ait bazı formları tanınmaz hale getirmiş, bazılarını da yok etmiştir.

Genel olarak simgesel anlamlarını Orta Asya kültüründen ve şaman dini inançlarından alan figürler, Türklerin 9. yüzyılda İslam dinini kabul etmeleri ile bir takım değişmelere uğramışlardır. Bu değişmeden en çok figürlü simgeler grubu etkilenmiştir. İslam anlayışının getirdiği yenilikler önce bu simgelerin anlam bakımından değişime uğramasına zamanla da azalarak yok olmasına neden olmuştur (Kavuncuoğlu, 2003, s.18).

Çini ve seramiklerdeki figürlerin taşıdıkları simgesel anlamlara İslam anlayışı çerçevesinde bazı değişmelerin yansıtıldığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu dönemi çini ve seramiklerindeki figürlü simgesel figürler, dönemin kültür ve sanat değerlerinin yanı sıra Orta Asya şaman inançlarının sanat eserlerindeki geleneksel yansıması ile yeni kabul edilen İslam dini ile uyum aşamasını da yansıtmaktadır.

Resim 7- 8: Stilize Edilmiş Geometrik Desenler

Seramik, günümüze kadar dönemlerin fikirlerini, ilkelerini taşıyarak bugüne gelmiştir. Bundan sonra da bizleri ve bizden sonrakileri ileri çağlara taşıyacak sanatlardan birisidir. Çünkü bugün sanat tarihine baktığımızda en eski dönemleri bize anlatan ve aydınlatan yine seramikler olmuştur. Günümüz insanların yaşam anlayışları ve buna bağlı olarak yaşam standartları teknolojik gelişimle paralel olarak değişmekte ve gelişmektedir.

2.1.8.1. Kültürel Bağlamda Simgesel Figürler

Sanat, duyuları anlamlandırması, yaşamı aydınlatması ve yorumlaması açısından insanların ve toplumların hem kimlik kazanmalarında, hem de kimliklerini tanımlamasında kültürün en somut aracı niteliğindedir. Sanatı kültürel bir etkinlik olarak değerlendirdiğimizde, kültür insanın kendine özgü anlatım biçimiyle anlam kazanırken milletlerin geçmişi ile geleceği arasında sağlam köprüler oluşturmaktadır.

Kültür, genel anlamda toplumdaki ortak değerler bütünüdür. Aynı toprak parçası üzerinde yaşayan farklı toplulukların farklı tarihsel dönemlerde oluşturdukları kültürler birbirine ulanır, yeni yeni inançlar, düşünceler, sanatlar yaratırlar. Bir önceki toplulukların ürettikleri kültürlerin izleri tümüyle yok olmaz, değişimlere uğrayarak sürer gider (İndirkaş, 2001, s.1).

Kültür, tarihsel süreç içerisinde toplumda oluşan bir yaşam biçimi, bir davranış ve değerler bütünüdür. Kültür toplumsal bir olgu niteliği taşımakta ve tarihsel birikimle oluşmaktadır. Bu nedenle günümüzde kültür, toplumları oluşturan toplumsal birlikteliğin devamını sağlayan ana etkenlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Kültür, yani yaşantı ve inançlar kalıtımla öğrenmeyle kuşaktan kuşağa veya etkileşim yoluyla komşu kültürler arasında geçiş yapar. Kural ve gelenekler, düşünce ve hayat tarzları, simge ve ideolojiler kuşaktan kuşağa aktarılırken, bu yayılma dışı

doğru da olmaktadır. Yayılma dağ, deniz gibi coğrafi engelleri aşabilir, çok uzak bölgelere varabilir; savaş, göç, ticaret ve iletişim araçlarıyla hızlanır (Mülayim, 1994, s.92).

Her kültür biçimi, hem kendine hem de diğerlerine karşı kendini temsil etmek için bir takım araçlar kullanmak durumundadır. Kültürlerin, kendilerini fiziksel olarak algılanmak için ortaya koymakta kullandıkları bu araçlar, görsel ve işitsel işaretlerdir. Bunlar sayesinde kültürlerin birçoğu inanç ve değerlerini simge biçiminde ortaya koymaktadırlar.

Kültür, aynı zamanda insanın simgeler yaratma ya da simgelere yanıt verme yeteneğinin bir sonucu şeklinde algılanabilir. Simgelerin olmadığı bir dünyada insanı düşünemeyiz; zira böyle bir dünyada insan kendi yaşam süresinden daha kısa bir geçmişle sınırlı kalacak, asla öngöremeyeceği ve hazırlığını yapamayacağı bir geleceğin insafına terk edilmiş olacaktı (Özbek, 2000, s.257).

Kültür, bir toplumun zaman içinde bütün yarattıklarının sonucu, aynı zamanda da yaratmaya devam ettiklerini bileşkesidir. Kültür, simgeler aracılığı ile kuşaktan kuşağa toplumsal miras olarak aktarılır. Her kültür, bir değer simgesine sahiptir. Simgenin insanlığın geliştirdiği tek ortak dil olmasının yanında insan kültürünün tüm gelişmesi de simgesel düşünce ve davranışa dayanır.

Simgeler, bireyin doğayı kutsamasıyla başladığı sanat çağının ve bu zaman dilimlerindeki toplumsal yaşamın sosyo-kültürel elemanlarını ve onların göstergelerini yansıtmaktadır. Taşa yontulan, çamurda şekillenen, halıya dokunan bu şekiller, oluştukları çağın kültürel gerçeklerini aktarmaktadırlar. Yapılan ilk seramik ürünlere simgeler; duygular, inançlar, sevinçler, yaşayış biçimleri olarak aktarılmıştır. Bu nedenle bir simgesel figür değişik zaman, değişik anlamlar içermekte, bu da yansıttığı şekillerden anlaşılmaktadır.

Seramik, öncelikle günlük gereksinim için kullanılmış, daha sonra da çağlar boyunca gelişerek her kültürün ve uygarlığın izlerini alarak duygu, düşünce ve

toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur. İnsanoğlunun tarihi süreç içinde toprakla olan birlikteliği buluşlara, çeşitli alanlardaki gelişmelere bağlı olarak değişmiş, yeni boyutlar kazanmıştır. Güneşte kurutularak kullanılan nesneler ateşin bulunmasıyla yerini pişmiş, dayanıklı nesnelere bırakmış böylece uzun yıllar süren kültürel birikimleri oluşturmuştur.

Uygarlığın gelişim çizgisi içinde önemli bir sanatsal ve kültürel boyut halinde bulunan seramik sanatı; kap, kacak, çanak, çömlek boyutunda algılanmasından; yaratıcı özgün ifadeye ve malzeme çeşitliğine kadar geçen ve gelişen süreç içinde hep özgünlüğünü ve farklılığını korumuştur. Bu özgünlük ve farklılık özellikle Anadolu seramik kültürü içinde kendine özgü bir gelişim seyrine ve açılımına sahip olmuştur (Gezgin, 2005, s.55).

Simgesel figürler farklı kültür ve akımların etkileriyle, o bölgenin kültürel değişkenlerine paralel olarak kendine özgü ortaya çıkmış, zamanla kültürel etkileşimlerin artmasıyla bazı tarzlar belli bölgelerin yaşayış biçimine göre şekil almıştır. Bazen de aksine kültürler birbirlerinden etkilenmeden kendi geleneklerini devam ettirmişlerdir.

Neolitik dönemde Anadolu'da üreilmeye başlayan ana tanrıça heykelcikleri, bir inanç geleneğinin ürünüdür. Bolluk ve bereketi kutsama geleneği ana tanrıça ile özdeşleştirilmiş ve bu inanç simgesel figürlü seramik ve heykellerde yaşatılarak, çağlar boyunca devam etmiştir.

Türkler kendilerini daha çok ilgilendiren hayvan figürlerini işlemişlerdir. Sanat tarihinde Türklere has olan bu hayvan figürlü eşya "hayvan üslubu" diye anılır (Kaplan, 2006, s.62). Anadolu'ya göç yolu ile gelen Türkler, birlikte getirdikleri Orta Asya Kültünü, bulundukları yerin kültürü ile kaynaştırmışlardır.

Seramik geçirdiğimiz toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmelerin göstergesidir. Seramikle özdeşleşen simgesel figürler, kültürel bağlamda kullanılarak geçmişte yaşanan olayları ve duyguları yansıtmışlardır.

Anadolu'da daha önce yaşamış bütün kültürleri kendi ulusal mirası olarak benimseyen, bunları kendi kültürü içinde özümseyip, çağdaş bir kültür ortamı geliştirmeyi amaçlayan Cumhuriyet Türkiye'si'nin kültür anlayışı doğrultusunda bakıldığında, günümüzde pek çok sanatçımızın Anadolu'nun, Ana Tanrıça kültürlerine ilgi duydukları görülmektedir (İndirkaş, 2001, s.1).

Uygarlıkların üzerinde geliştiği topraklar, önemli tarihi olaylar, toplumların gündelik yaşam biçimleri, dini inanışları, ritüelleri, mitolojileri, parçası oldukları kültürel bütünlüğün elemanlarıdır. Bu elemanlar tek başlarına ya da birlikte yorumlanarak seramik eserlere aktarılmıştır ve günümüzde de bu yaratım eylemi, teknolojiye paralel olarak devam etmektedir. Toplumlar arasında iletişim olduğu sürece kültürel etkileşimde devam edecektir.

2.1.8.2. Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımı

Sanat, temelde fiziksel veya ruhsal gelişmenin bilincine varılması ve maddeye yeni bir anlatım ve kullanım getirilmesidir. Sanat toplumsal kültürün, tüm manevi değerlerini içeren hem de en nesnel görünüşe sahip olan temel öğesidir.

Sanat ve eğitim, değer ve bilgilerin iletişimi ve kuşaktan kuşağa aktarımı için iki temel araçtır. İlkel toplumlarda sanat ürünü bir eğitim ve iletişim aracı, eğitim ise bir sanat uğraşısıdır. Özellikle, ilkel toplumlarda sanat sözcüğü sanat işçiliği, araç – gereç yapımı tören – ayin ve güncel davranışları da kapsayan biçimde ele alınmalıdır (Gündoğdu, 1996, s.1).

Sanat ve eğitimin ortak unsurlarını temelde estetik algı oluşturmaktadır. Seramik sanat eğitimi, sanatın seramikle birleşip, eğitim ile birlikte ortaya konulduğu bir süreçtir. Seramik sanat eğitiminde öncelikli amaç, seramiğin estetik algıyla birleşip bunun eğitiminin algı, çözümleme, öğrenme ve uygulama yeteneği ile birlikte verilmesidir.

Bir şeyi 'göstermek' yerine onu 'sezdirmeye' çalışmak, 20. yy. akımlarına ve günümüz sanatlarına yol açan temel bir yeniliktir. Düşünceyi iletmek, üretmek ve görselleştirmek bağlamında sanat, her zaman bir eylemi simgeleştirmektedir (Yılmaz, 2006, s.97).

Seramik sanat eğitiminde, sanat ve sanatsal eylemler çoğunlukla simgesel olarak ifade edilmiş ve bu yolla mistik bir etki yaratılmıştır. Simgesel figürlerin tercih edilme nedeni duygu ve düşüncelerin bir anlatım aracı olarak kullanılmasıdır.

Geçmişte var olan ve yeni tasarlanan simgelerin çağdaş sanattaki kullanımı oldukça fazladır ve bu yoğunlukta mistik görünümeler oluşturulmaktadır. Günümüzde, kültürler arası alış – veriş ortamındaki etkileşimin sonucu olarak hızlı ve dinamik bir yoğunluğa tanık olunmaktadır.

İnsanoğlunun kültürü ve doğası gereği işaretler, amblemler, ikonlar, benzeri imaj ve dolaylı anlatıma her zaman gereksinimi vardır. Günümüz sanatında, simgesel değerlerle soyutlamalar, deformasyonlar, imgesel transpozisyonlar yoluyla oluşturulan plastik çözümlerler başlıca özellikler olarak ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2006, s.97).

Genel olarak çevresi tarafından biçimlendirilen insan için simgesel figürlerin, dolaylı ya da dolaysız yoldan etkisi olmaktadır. Tüm simgesel figürlerin amacı aynı anda hem bildik hem de yeni bir şey olarak görünmeleridir.

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanılması çeşitlilik göstermektedir. Tabletler, taş kabartmalar, idoller, bereket ve verimliliğin simgesi olan Ana Tanrıça figürleri, hayvan bitki figürleri bunların birkaçıdır. Bu figürler gerek mitolojik, gerek felsefik boyutta masallaştırılmışlardır. Çeşitli inanç sistemleriyle birleştirilip geçmişin tez ve dinamikliğinden uzaklaşarak, donuklaşması ile yüzey üzerindeki süsleme öğesinden öteye gidemez duruma getirilmiştir.

Ana Tanrıça figürlerinde yer alan "kadın" yapıtlarda sonsuzluğu, bir anlamda geçmişi, geleceği tüm zamanların birleşimini dile getirmektedir. Aynı zamanda çağdaş yorumlarda yeniden yaşam bulmuş, bireysel özgürlükçü tutumla kaynaşmış, çeşitlenmiş, değişik duygular yeni yeni yorumlar ve irdeleyişlerle seramik sanatımızda yerini almıştır.

Bunun yanı sıra sanatçılar Anadolu'nun geçmişindeki Ana Tanrıçanın, günümüz Anadolu kadınının tüm zorlu koşullara karşın sahip olduğu sağduyu ve güçlü kişiliğinde hala yaşadığına inanmaktadırlar. Bu bağlamda yapıtlarında, Çağdaş Ana Tanrıça imgelerini, çıplak ancak cinsellikten uzak, anaç ve doğurgan yönleriyle öne çıkararak yorumlarında yöreselden evrensele ulaşmaktadırlar (İndirkaş, 2001, s.51).

Sonuç olarak, geleneksel kültürümüzün yansıması olan günümüz seramik sanat eğitimi, potasında binlerce yıllık Anadolu seramiği ve geleneksel çiniciliği eriterek özgün yorumlamalarla yeniden karşımıza çıkmaktadır. Bunu yaparken simgesel figürlerden yararlanılmaktadır. Bu da başta zengin kültürümüz, toprağımız, seramik sanatçımız, eğitimimiz ve endüstrinin katkılarıyla oluşmaktadır. Anadolu'nun temelini oluşturan seramik kültür bilincini, sadece üniversitelerin ilgili bölümlerinde değil, tüm topluma yayarak çağdaş kültürümüzün gelişimine aktarmamız, güncel ve modern gelişmeleri yakalamamız gerekmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesi ile ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Simge ile ilgili çok az araştırma yapılmış, simgesel figürlerle ilgili hiç araştırma yapılmamıştır.

Yılmaz (2006), sanat ve simge ilişkisini analizci bir yaklaşımla ele alınırken, kapsamı bir özet olarak düşünmüştür. Yılmaz'a göre bir şeyi 'göstermek' yerine onu 'sezdirmeye' çalışmak, 20. yy. akımlarına ve günümüz sanatlarına yol açan temel bir yeniliktir. Düşünceyi iletme, üretme ve görselleştirmek bağlamında sanat, her

zaman bir eylemi simgeleştirmektedir.

Kavuncuoğlu'na göre (2003), Türk sanatında genel olarak gruplanabilen figürlü bitkisel geometrik ve astrolojik sembollerin açıklamaları sonucunda toplumun inanç değerlerinin sembollerle yakın etkileşim içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Güney'e (2003) göre bereketi temsilen yapılmış ve her şeyin yaratıcısı olarak görülen kadın yontuları, o dönem insanların düşünüş ve yaşayış tarzına göre şekillendirilmiş eserlerdir. Bu figürlerde işlenen kadın; iri göğüslü, iri kalçalı ve çıplak olarak betimlenmiştir. Doğurganlığı ve üremeyi simgeledikleri için abartılı işlendikleri söylenebilir. Hayvanları evcilleştirmekle başlayan ve doğaya hükmeden Ana Tanrıçalar, hayvanlar ve bitkiler aleminin de temsilcisidiler. Her dönemde izlerini gördüğümüz "Ana Tanrıça" motifi çeşitli uygarlıklara göre farklılık gösterse de, temelde aynı amaç; yani dini inanç la ilgili olarak gelişmiştir.

Kaya (2003), ana tanrıçalar üzerine yapılmış bu tezde kaya simge kavramını da ele almıştır. Kaya 'ya göre sanatta simge kavramı sanatçının nesneyi kendine göre yeniden biçimlendirmesi ve yorumlarken belirlediği nesneyi parantez içine alarak diğer nesnelerden ayırmasıdır. Bir eşyanın, bir kavramın, bir olayın, bir iç duyumun, bir anının özel olarak sanatçının ilgisini çekmesi onu diğer nesnelerden daha ve anlamlı kılar. Bu nedenle simge kullanmak sanat yapma yöntemlerinden biri olarak edilir ve uygulanır.

Biçinciler (2003), etkileşimin iki yolla gerçekleştiğini söylemektedir. Öncelikli olarak Yakın Doğu ile oluşan ilişkiler sonucu oluşan etkileşim ve dolaylı olarak ise Anadolu'nun Yakın Doğu'dan almış olduğu etkileşimle Yunan dünyasını etkilenmesi. Vazo sanatı Üzerinde görülen doldurma motifleri mimari elemanlardan, tekstil motiflerinden, bronz ve metal eserler ile fildişi objeler üzerindeki motifler gibi farklı birçok malzemeden kaynaklanmaktadır ve her ne kadar küçük ve önemsiz gibi gözükseler de gerçekte etkileşim ağının ne kadar geniş olduğunu yansıtmaktadır.

Demirel (2002), sembolize etme, bir toplumun kendi doğru saydığı hayat üslubunu bir şekilde dışa vurması olarak ifade etmiştir. Her toplum realite karşısındaki davranış tarzını, hayata hakim olma isteğini özel şekillerle anlatır. Ancak bu özel şekillerde ilke olarak ani değişimler görüyorsak bunun sebebi devrim veya krizler hayatın genelinde hızlanmış süreçlerdir. Çünkü şekilde kararsızlık ve hızlı değişme isteği varsa dünya perspektifi de o hızla değişiyor demektir.

Aral (2000), bu araştırmada resim sanatında simgenin kullanımına yönelik bilgiler vardır. Tarihsel süreç içerisinde resim sanatında simgenin kullanımı başlığında her dönemde yapılan resimlerin içeriğini vermiştir. Yapılan figürlerin seramik sanat eğitimi de aynı olmasına karşı ifade ettiği düşünce farklıdır.

Demircioğlu (1998), postmodern yapıtlarda sembolik kullanımı anlatan çalışmada; yapılan çaydanlık sapının mavi, kırmızı renkli kuş şeklinde düdüğü olduğunu belirtmiştir. Nesnenin sıcak parçalarını belirtmek için kırmızı, buna uygun olarak saplarda dokunma emniyetini ve soğukluğu anlatmak için mavi rengi kullanarak simgeyi renk ile vurgulamıştır.

Demircioğlu yaptığı çalışmada simgeyi değişik bir noktadan ele almıştır. İçerik yönünden ele aldığımız simgeleri biçim olarak simgelerin bize bir şeyler anlattığını vurgulamıştır.

Mülayim (1989), selçuklu sanatındaki insan figürünün ikonografik kaynağı adlı bildiride tarih boyunca değişik sanat çevrelerinde insan figürünün ortaya konuş tarzı, sanat tarihçileri için her zaman önemli bir araştırma konusu olmuş, özellikle islam sanatında insane tasviri meselesi en yoğun tartışmalara yol açtığını belirtmiştir.

Seramik sanat tarihi boyunca değişik simgesel figürler ortaya çıkmıştır. Bu figürler duygu düşünce inanç gibi faktörlerden etkilenmiştir. Kültürel ve sosyal açıdan oluşan simgesel figürlerde bulunmaktadır. Bu figürler zamanla toplumsal olaylardan etkilenmiş ve değişiklik göstermiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, taramaya dayalı betimsel bir nitelik taşımaktadır. Veri kaynağı ve veri toplama aracı bakımından incelendiğinde bu çalışma bir anket survey araştırmasıdır. Analiz teknikleri yönünden incelendiğinde ise sayısal bir araştırmadır.

Ölçekte yer alan ifadelerin ağırlıkları ve sınırları aşağıda verilmiştir.

Seçenekler	Ağırlığı	Sınırları
“hiç”	1	1,00–1,79
“az”	2	1,80–2,59
“orta düzey”	3	2,60–3,39
“çok”	4	3,40–4,19
“tamamen”	5	4,20–5,00

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ve öğrenciler oluşturmaktadır.

Türkiye’de 2007–2008 öğretim yılı başındaki duruma göre; 67 devlet üniversitesi, 30 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 97 üniversite bulunmaktadır. Bunların içerisinde 39 üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi vardır ve bunların yalnızca 20 tanesinde seramik bölümü bulunmaktadır. Bununla beraber eğitim fakültelerinde Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi hariç seramik öğretmenliği bulunmamaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü ile Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Seramik Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ve öğretim elemanları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tablo 1

Araştırma Örneklemi

Okul	Öğrenci Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı
Hacettepe Üniversitesi	40	14
Gazi Üniversitesi	60	16
TOPLAM	100	30

Araştırmayı toplam 130 kişi oluşturmaktadır. Bunlardan 40’ı Hacettepe Üniversitesi ve 60’ı da Gazi Üniversitesi olmak üzere toplam 100 öğrenci olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarına bakıldığında 14 Hacettepe Üniversitesi, 16 Gazi Üniversitesi olmak üzere 30 öğretim elamanı olduğu görülmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,82 olan, 32 maddelik, 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Öncelikle seramik eğitimi alan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının simgesel figürleri, seramik eğitiminde kullanabilmelerine yönelik öneriler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu öneriler doğrultusunda araştırmacı tarafından seramik eğitiminde simgesel figürlerin kullanılması ile ilgili bir bilgi toplama formu geliştirilmiştir. Geliştirilen bilgi toplama formu; kapsam geçerliliği açısından uzman değerlendirilmelerine sunulmuştur. Değerlendirmeler sonucu bilgi toplama formuna son biçim verilmiştir. Araştırmada kullanılan derecelendirme ölçekli bilgi toplama formunda 5 “tamamen katılıyorum”, 4 “katılıyorum”, 3 “orta düzeyde katılıyorum”, 2 “katılmıyorum”, 1 “hiç katılmıyorum” gibi dereceler ve sayısal değerler bulunmaktadır.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın amaçlarına paralel olarak, seramik eğitimi veren Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarına uygulanmak üzere bilgi toplama formu hazırlanmıştır. Aynı bilgi toplama formu araştırmanın kuramsal temeline uygun ve araştırmanın amaçlarına paralel olarak, seramik eğitimi veren Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Bilgi toplama formunu uygulamaları için örneklem olarak seçilen iki üniversitenin bölüm başkanlıkları ile konuşularak sözlü izin alınmıştır. Çalışma grubundaki toplam 30 öğretim elamanı ve 100 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere formu doldurmaları için 15–30 dk süre verilmiştir.

Bilgi toplama formunu uygulamadan önce, araştırmacı tarafından, formların nasıl doldurulacağı ile ilgili bilgi verilmiş, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin yönelttiği sorulara gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.3.1. Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesini belirlemek amacıyla sırası ile aşağıdaki işlemler yapılmıştır;

- 1- Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesini ortaya koyan bilgi toplama formu için uzman görüş ve önerileri alınmıştır.
- 2- 65 maddelik taslak liste oluşturulmuştur.
- 3- Oluşturulan taslak liste kapsam geçerliliği açısından konu alanı uzman görüşüne sunulmuştur.
- 4- Uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanan 65 maddelik taslak form 31 maddeye indirilmiştir.
- 5- Bilgi toplama formunun öğretim elamanlarına ve öğrencilere uygulanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesini tespit etmek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formunun analizi, SPSS 15.0 istatistik paket programıyla yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarının yorumlanması amaçlar doğrultusunda yapılmıştır. Araştırmanın birinci amacı olan simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesine ilişkin öğretim elamanı görüşleri araştırma raporunun bulgular ve yorum bölümüne yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemler

yapılmış, yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci amacı olan simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesine ilişkin öğrenci görüşleri tablo 8, 9, 10, 11, 12 ve 13'e yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemler yapılmış, yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur.

Araştırmanın üçüncü amacı olan simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesine ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı yönündedir. Öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşleri tablo 14, 15, 16, 17, 18 ve 19'a yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemlerden bağımsız t testi'nden yararlanılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde toplanan veriler, uygun istatistik teknikleri kullanılarak analiz edilmiş, bu analizler alt amaçlara bağlı olarak tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

4.1. Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesini belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 30 öğretim elemanına uygulanmıştır.

Alt Amaç 1 a:

Bu alt amaç simgesel figürlerin öğretim elemanı tarafından ne ifade ettiğini öğrenmek için hazırlanmıştır.

Tablo 2

Simgesel Figür Neleri İfade Etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Bilgi toplama formuna bakıldığında ilk 6 ifade simgesel figürlerin tanımı ve tarihi süreci ile ilgilidir. İfadeler, simgesel figürler hakkında bilgi içermektedir. Bu ifadelerin aritmetik ortalamasının diğer ifadelerin aritmetik ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda simgesel figürlerin tanımı, tarihçesi, ilk kullanımı ve simgesel figürlerin yapılırken etkilendiği kültür, coğrafya aynı zamanda simgesel figürlerin yapılışında insanların dil, din korku ve

düşüncelerin etkili olduğu bilgilerine öğretim elemanları tarafından çok katılım gösterilmiştir.

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
1	7	23,3	19	63,3	4	13,3	-	-	-	-	30	4.10	0.61
2	5	16,7	14	46,7	10	33,3	1	3,3	-	-	30	3.77	0.77
3	11	36,7	12	40,0	6	20,0	-	-	1	3,3	30	4.07	0.94
4	18	60,0	8	26,7	3	10,0	-	-	1	3,3	30	4.40	0.93
5	6	20,0	13	43,3	7	23,3	1	3,3	3	10,0	30	3.60	1.16
6	11	36,7	14	46,7	5	16,7	-	-	-	-	30	4.20	0.71

1. ifade “İlk insanlar yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirerek yaptıkları seramiklerde kullanmışlardır” ifadesine %23,3 tamamen katılıyorum, %63,3 katılıyorum ve %13,3 orta düzeyde katılıyorum cevabını vermiştir. Aritmetik ortalaması 4.10’dur ve ifadeye “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

2. ifade %16,7 tamamen katılıyorum, %46,7 katılıyorum, %33,3 orta düzeyde katılıyorum ve %3,3 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.77’dir. “Simgelerin kullanılması üst yontma taş devrinden itibaren görülür” ifadesine “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

3. ifade “Seramikte kullanılan simgesel figürler; hikaye, olay ve kavramların seramik ürünler üzerine; insan ve insana benzer şekiller, nesneler ve hayvan figürleri şeklinde resmedilişleridir” ifadesine %36,7 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %20,0 orta düzeyde katılıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı

verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.07'dir. %3,3 hiç katılmıyorum cevabına karşın “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

4. ifade “Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu coğrafyaya ve kültüre kadar birçok durumdan etkilenmektedir” ifadesine %60,0 tamamen katılıyorum, %26,7 katılıyorum, %10,0 orta düzeyde katılıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalamaya baktığımızda ($\bar{X}=4.40$) “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

5. ifade “Simgesel figürlere yüklenen anlam, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermektedir” ifadesine %20,0 tamamen katılıyorum, %43,3 katılıyorum, %23,3 orta düzeyde katılıyorum, %3,3 katılmıyorum ve %10,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.60'dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

6. ifade “Her dönemde simgesel figürlere yenisi eklenmiş ve bunu yaparken de günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuştur” ifadesinin aritmetik ortalamasına baktığımızda ($\bar{X}=4.20$) “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

4. ve 6. iki ifadeye bakıldığında en yüksek aritmetik ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Öğretim elemanlarının vermiş oldukları cevaplara göre kültürel özellikler ve yaşanan coğrafya simgesel figürlerin oluşmasında etkili olmuştur.

Alt Amaç 1 b:

Teorik derslerde öğretilen simgesel figürler çalışmalara etki etmekte midir? Bilgi toplama formundaki ifadeler bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Tablo 3
Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara
(Ürünlere) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
7	4	13,3	7	23,3	13	43,3	6	20,0	-	-	30	3.30	0.95
8	4	13,3	10	33,3	13	43,3	3	10,0	-	-	30	3.50	0.86
9	7	23,3	9	30,0	8	26,7	6	20,0	-	-	30	3.57	1.07
10	6	20,0	7	23,3	13	43,3	2	6,7	2	6,7	30	3.43	1.10
11	5	16,7	10	33,3	11	36,7	3	10,0	1	3,3	30	3.50	1.01
12	3	10,0	5	16,7	10	33,3	9	30,0	3	10,0	30	2.87	1.14
13	3	10,0	11	36,7	14	46,7	2	6,7	-	-	30	3.43	0.93
14	3	10,0	11	36,7	14	46,7	2	6,7	-	-	30	3.43	0.93
15	2	6,7	11	36,7	9	30,0	6	20,0	2	6,7	30	3.17	1.05

İfade 7'ye öğretim elemanları, %13,3 tamamen katılıyorum, %23,3 katılıyorum, %43,3 orta düzeyde katılıyorum ve %20,0 katılmıyorum cevabı vermiştir. “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürler yeterince vurgulanmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.30'dur ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

“Öğretim elemanları çalışmalarda verilmek istenen mesajı simgesel figürler ile vurgulanmaktadır” ifadesine çok katılım göstererek bu görüşü onaylamıştır. Öğretilen bu simgelerden etkilenecek yapılan ürünler, öğrenciler tarafından çalışmalara yansıtmakta olduğu görüşü öğretim elemanları tarafından vurgulanmıştır.

İfade 8 “Teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır” ifadesine %13,3 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum, %43,3 orta düzeyde katılıyorum ve %10,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.50’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 9 “Simgesel figürlerin seramik atölye çalışmalarında kullanılarak yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılması simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması için önemlidir” ifadesine %23,3 tamamen katılıyorum, %30,0 katılıyorum, %26,7 orta düzeyde katılıyorum ve %20,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.57’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 10 “Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenilen mesajı etkili kılmaktadır” ifadesine %20,0 tamamen katılıyorum, %23,3 katılıyorum ve %43,3 orta düzeyde katılıyorum, %6,7 katılmıyorum ve %6,7 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.43’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabının aynı yüzdelik dilimde olduğu görülmektedir.

İfade 11 “Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlemektedir” ifadesine %16,7 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum, %36,7 orta düzeyde katılıyorum %10,0 katılmıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.50’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Teorik derslerde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmalara etkisi var mı ifadelerine öğretim elemanları çok katılım göstermişlerdir. Sadece 12. ifadenin “Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 2.87’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir. Bu ifadeye %10,0 tamamen katılıyorum, %16,7 katılıyorum

%33,3 orta düzeyde katılıyorum, %30,0 katılmıyorum ve %10,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Öğretim elemanları tarafından, kullanılan simgesel figürler öğrenciler tarafından yeteri kadar bilinmemekte görüşü ortaya çıkmıştır.

İfade 13 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine %10,0 tamamen katılıyorum, %36,7 katılıyorum, %46,7 orta düzeyde katılıyorum ve % 6,7 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.43’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 14 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine %10,0 tamamen katılıyorum, %36,7 katılıyorum, %46,7 orta düzeyde katılıyorum ve % 6,7 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.43’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

Ayrıca teorik derslerde öğretilen simgesel figürler çalışmalara yol gösterici nitelik taşıdığı öğretim elemanları tarafından kabul edilmiştir. Bu ifadeye göre görselleştirilerek gösterilen figürlerin hem ürünlere etkisinin olduğu hem de yeni simgesel figürler oluşturulurken bu figürlerden yararlanıldığı ortaya çıkmıştır.

İfade 15 %6,7 tamamen katılıyorum, %36,7 katılıyorum, %30,0 orta düzeyde katılıyorum, %20,0 katılmıyorum ve %6,7 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesinde görsel örneklerle (video, slayt, resim vb) uygulamalı ve teorik derslerde yer verilmektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.17’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Alt Amaç 1 c:

Bu alt amaç, seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda en çok kullanılan simgesel figürün hangisi olduğunu öğrenmek içindir.

Tablo 4
Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler
Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
16	2	6,7	5	16,7	11	36,7	11	36,7	1	3,3	30	2.87	0.97
17	3	10,0	6	20,0	17	56,7	3	10,0	1	3,3	30	3.23	0.90
18	2	6,7	10	33,3	12	40,0	4	13,3	2	6,7	30	3.20	1.00
19	2	6,7	5	16,7	11	36,7	11	36,7	1	3,3	30	2.87	0.97
20	3	10,0	6	20,0	17	56,7	3	10,0	1	3,3	30	3.23	0.90
21	1	3,3	6	20,0	13	43,3	9	30,0	1	3,3	30	2.90	0.88
22	3	10,0	5	16,7	9	30,0	13	43,3	-	-	30	2.93	1.01
23	4	13,3	9	30,0	13	43,3	4	13,3	-	-	30	3.43	0.90

İfade 16 %33,3 tamamen katılıyorum, %36,7 katılıyorum ve %30,0 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. “Yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürler yöresel nitelikler taşımaktadır.” ifadesine verilen cevaplar birbirine oldukça yakındır. Aritmetik ortalaması 4.03’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

16. ifadede simgesel figürlerin kullanılırken yöresel nitelik taşıdığı öğretim elemanları tarafından belirtilmiştir. Ayrıca simgesel figürlerin yapılan çalışmalarda kullanıldığı da vurgulanmıştır.

İfade 17 “Uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb.) zengin kültür birikimlerinin yansıması olan simgesel figürler kullanılmaktadır” ifadesine %23,3 tamamen katılıyorum, %43,3 katılıyorum, %20,0 orta düzeyde katılıyorum ve %13,3 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.77’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

18, 19, 20, 21, 22 ve 23. ifadeler simgesel figürlerden hangisinin daha çok kullanıldığını tespit etmek için hazırlanmıştır. Bu ifadeler, sıralamaya koyulduğunda geometrik desenlerin daha fazla kullanıldığı görülmüştür. İnsan ve hayvan figürleri, bitki motifleri daha sonra ki sıralamaları oluştururken en az kullanılan figür ana tanrıça olmuştur.

İfade 18 “Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir” ifadesine %6,7 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum ve %40,0 orta düzeyde katılıyorum, %13,3 katılmıyorum ve %6,7 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.20’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir. Tamamen katılıyorum ve hiç katılmıyorum ifadesinin yüzdelik dilimi aynıdır.

İfade 19 %6,7 tamamen katılıyorum, %16,7 katılıyorum, %36,7 orta düzeyde katılıyorum, %36,7 katılmıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye çalışmalarında daha çok Ana Tanrıça figürleri kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 2.87’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 20 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok insan figürleri ve/veya idoller kullanılmaktadır” ifadesine %10,0 tamamen katılıyorum, %20,0 katılıyorum ve %56,7 orta düzeyde katılıyorum, %10,0 katılmıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.23’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 21 %3,3 tamamen katılıyorum, %20,0 katılıyorum ve %43,3 orta düzeyde katılıyorum, %30,0 katılmıyorum ve %3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye çalışmalarında daha çok hayvan figürleri kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalamasına ($\bar{X}=2.90$) bakıldığında “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 22 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok bitki motifleri kullanılmaktadır” ifadesine %10,0 tamamen katılıyorum, %16,7 katılıyorum, %30,0 orta düzeyde katılıyorum ve %43,3 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 2.93’dür ve “orta düzey” katılım olmadığı görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

23. ifadeye %13,3 tamamen katılıyorum, %30,0 katılıyorum, %43,3 orta düzeyde katılıyorum ve %13,3 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye çalışmalarında daha çok geometrik desenler kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.43’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

Alt Amaç 1 d:

Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler kullanılmakta mıdır? Alt amacına verilen cevaplar farklılık göstermektedir.

Tablo 5

Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

Öğretim elemanları 24. ifadede konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler oluşturulurken simgesel figürlerden yararlanılmasını istemedikleri görüşünü ortaya koymuşlardır. “Seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri

doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir” ifadesine %6,7 tamamen katılıyorum, %23,3 katılıyorum, %50,0 orta düzeyde katılıyorum, %13,3 katılmıyorum ve %6,7 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.10’dur ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir. Tamamen katılıyorum ve hiç katılmıyorum ifadesinin yüzdelik dilimleri aynıdır.

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
24	2	6,7	7	23,3	15	50,0	4	13,3	2	6,7	30	3.10	0.96
25	3	10,0	7	23,3	18	60,0	2	6,7	-	-	30	3.37	0.76
26	5	16,7	15	50,0	7	23,3	2	6,7	1	3,3	30	3.70	0.95
27	7	23,3	15	50,0	6	20,0	2	6,7	-	-	30	3.90	0.84

İfade 25 %10,0 tamamen katılıyorum, %23,3 katılıyorum, %60,0 orta düzeyde katılıyorum ve %6,7 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklektik simgesel figür oluşturulmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.37’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 26 “Simgesel figürler yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılmaktadır” ifadesine %16,7 tamamen katılıyorum, %50,0 katılıyorum, %23,3 orta düzeyde katılıyorum, %6,7 katılmıyorum ve % 3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.70’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 27 %23,3 tamamen katılıyorum, %50,0 katılıyorum, %20,0 orta düzeyde katılıyorum ve %6,7 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Simgesel figürler

dekor olarak kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.90’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

Simgesel figürlerin hem yüzey değerlendirilmesi hem de dekor olarak çalışmalara yansıdığı belirtilmiştir. Ayrıca bu simgesel figürler yapılırken yeni simgesel figürlerde oluşmaktadır.

Alt Amaç 1 e:

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanılmasına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır? Bu alt amaçta gezi gözlem ve araştırmalar çalışmalarda etkili olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 6

Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik Gezi, Gözlem ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
28	5	16,7	6	20,0	12	40,0	4	13,3	3	10,0	30	3.20	1.19
29	4	13,3	10	33,3	13	43,3	2	6,7	1	3,3	30	3.47	0.94
30	4	13,3	10	33,3	13	43,3	2	6,7	1	3,3	30	3.47	0.94

İfade 28 “Seraimik eğitim sürecinde müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlara, simgesel figürlerin tanınması için geziler düzenlenmektedir” ifadesine %16,7 tamamen katılıyorum, %20,0 katılıyorum, %40,0 orta düzeyde katılıyorum, %13,3 katılmıyorum ve %10,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik

ortalaması 3.20'dir ve “orta düzeyde” katılım olduğu görülmektedir. Bütün maddelere cevap verilmiştir.

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanımına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır ifadelerine öğretim elemanları müze ve tarihi mekanlara geziler düzenlenmektedir ifadesine orta düzey katılım göstermişlerdir.

İfade 29 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir” ifadesine %13,3 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum, %43,3 orta düzeyde katılıyorum, %6,7 katılmıyorum ve % 3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.47'dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 30 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir” ifadesine %13,3 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum, %43,3 orta düzeyde katılıyorum, %6,7 katılmıyorum ve % 3,3 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.47'dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

29 ve 30. İfade aynı yüzdellik dilime sahip olduğu görülmektedir. Öğretim elemanları teorik ve uygulama derslerinde verilen araştırma ödevlerinde simgesel figürlerin tanınmasında bu ödevlerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Alt Amaç 1 f:

Simgesel figürlerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanıldığını öğrenmek için bu alt amaç doğrultusunda ifade hazırlanmıştır.

Tablo 7
Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl
Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
31	3	10,0	6	20,0	11	36,7	4	13,3	6	20,0	30	2.87	1.25

İfade 31’de “Seramik çalışmalarında, simgesel figürleri istekli olarak kullanmaktayım” ifadesine %10,0 tamamen katılıyorum, %16,7 katılıyorum, %36,7 orta düzeyde katılıyorum, %13,3 katılmıyorum ve %20,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 2.87’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Seramik çalışmalarında simgesel figürleri isteki olarak kullanmaktayım ifadesin de öğretim elemanları orta düzey katılım göstermektedir. Buradan simgesel figürler istekli olarak kullanılmamaktadır ifadesi çıkmıştır. Bunun bir çok nedeni bulunmaktadır. Öğretim elemanları tarafından verilmek istenen mesaj, simgesel figürlerle etkili verilmediği düşünülmüştür.

4.2. “Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimi açısından değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 100 öğrenciye uygulanmıştır. Bilgi toplama formuna verilen cevaplar tablolara yerleştirilmiştir.

Alt amaç 2 a:

Bu alt amaç simgesel figürlerin öğrenciler tarafından ne ifade ettiğini öğrenmek için hazırlanmıştır.

Tablo 8
Simgesel Figür Neleri ifade etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
1	35	35,0	46	46,0	14	14,0	5	5,0	-	-	100	4.11	0.83
2	13	13,0	45	45,0	25	25,0	13	13,0	4	4,0	100	3.50	1,01
3	36	36,0	37	37,0	17	17,0	8	8,0	2	2,0	100	3.97	1.02
4	40	40,0	40	40,0	8	8,0	7	7,0	5	5,0	100	4.03	1.10
5	16	16,0	35	35,0	27	27,0	18	18,0	4	4,0	100	3.41	1.08
6	31	31,0	43	43,0	21	21,0	4	4,0	1	1,0	100	3.99	0.88

Bilgi toplama formuna bakıldığında ilk 6 ifade simgesel figürlerin tanımı ve tarihi süreci ile ilgilidir. Bu ifadelerin aritmetik ortalaması, diğer ifadelerden çok yüksektir. Bu ifadedeki bilgilere öğrenciler çok katılım göstermişlerdir. Elde ettiğimiz verilere dayanarak cevap veren öğrenciler simgesel figürlerle ilgili bilgi öğrenmişlerdir.

İlk ifade simgenin seramikle birleşerek kullanımına yöneliktir. “İlk insanlar yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirerek yaptıkları seramiklerde kullanmışlardır” ifadesine %35,0 tamamen katılıyorum, %46,0 katılıyorum, %14,0 orta düzeyde katılıyorum, %5,0 ve katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.11’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

2. ifade bilgi sorusudur. Bu ifade öğrenciler tarafından %13,0 tamamen katılıyorum, %45,0 katılıyorum, %25,0 orta düzeyde katılıyorum, %13,0 katılmıyorum ve %4,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Olumsuz cevap verenlerin sayısı azdır. Doğru bir bilgi olan “Simgelerin kullanılması üst yontma taş devrinden itibaren görülür” ifadesine çoğunluk olumlu cevap vermiştir ve aritmetik ortalamadan da anlaşılaacağı üzere ($\bar{X}=3.50$) “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Diğer ifadelerde simgesel figürün tanımı ele alınmıştır. Ayrıca simgesel figürlerin yapılırken ki kültürel etkilenmelerinin olduğu vurgulanmıştır. Duyu, düşünce ve yaşanan coğrafik özelliklerin yansımasının simgesel figürlerin oluşmasını sağladığı belirtilmiştir. Bu ifadeler simgesel figürler ile ilgili bilinmesi gereken özelliklerdir. Öğrenciler tarafından bilgiye yönelik olan bu sorulara olumlu cevap verilmiş ve çok katılım gösterilmiştir.

İfade 3 %36,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %17,0 orta düzeyde katılıyorum, %8,0 katılmıyorum ve %2,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Üçüncü ifadenin aritmetik ortalaması 3.97’dir. “Seramikte kullanılan simgesel figürler; hikaye, olay ve kavramların seramik ürünler üzerine; insan ve insana benzer

şekiller, nesneler ve hayvan figürleri şeklinde resmedilişleridir” ifadesine ($\bar{X}=3.97$) “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 4 “Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu coğrafyaya ve kültüre kadar birçok durumdan etkilenmektedir” ifadesine %40,0 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %8,0 orta düzeyde katılıyorum, %7,0 katılmıyorum ve %5,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.03’dür ve ifadeye “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 5 %16,0 tamamen katılıyorum, %35,0 katılıyorum, %27,0 orta düzeyde katılıyorum, %18,0 katılmıyorum ve %4,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Simgesel figürlere yüklenen anlam, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.41’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 6 “Her dönemde simgesel figürlere yenisi eklenmiş ve bunu yaparken de günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuştur” ifadesine %31,0 tamamen katılıyorum, %43,0 katılıyorum, %21,0 orta düzeyde katılıyorum, %4,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.99’dur ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Alt amaç 2 b:

Teorik derslerde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmalara etkisini öğrenmek amacıyla hazırlanan alt amaç 100 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 9
Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara
(Ürünler) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri

Teorik derslerde öğretilen simgesel figürler çalışmaları etkilemekte midir? Alt amacına uygun olarak hazırlanan ifadelerde öğrenciler 12 ve 15. ifadelerle orta düzeyde katılım göstermiştir. Diğer ifadelerle ise çok katılım göstermişlerdir.

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
7	12	12,0	45	45,0	30	30,0	10	10,0	3	3,0	100	3.53	0.94
8	5	16,7	14	46,7	10	33,3	1	3,3	-	-	30	3.77	0.77
9	26	26,0	34	34,0	32	32,0	7	7,0	1	1,0	100	3.77	0.95
10	19	19,0	43	43,0	26	26,0	12	12,0	-	-	100	3.69	0.92
11	21	21,0	39	39,0	29	29,0	7	7,0	4	4,0	100	3.66	1.02
12	13	13,0	33	33,0	30	30,0	20	20,0	4	4,0	100	3.31	1.06
13	13	13,0	37	37,0	33	33,0	16	16,0	1	1,0	100	3.45	0.95
14	13	13,0	37	37,0	33	33,0	16	16,0	1	1,0	100	3.45	0.95
15	12	12,0	31	31,0	35	35,0	21	21,0	1	1,0	100	3.32	0.97

İfade 7 “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürler yeterince vurgulanmaktadır” ifadesine %12,0 tamamen katılıyorum, %45,0 katılıyorum, %30,0 orta düzeyde katılıyorum, %10,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.53’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 8 “Teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır” ifadesine %19,0 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %31,0 orta düzeyde katılıyorum ve %10,0 katılmıyorum cevabını vermiştir. Aritmetik ortalaması 3.68’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 9 “Simgesel figürlerin seramik atölye çalışmalarında kullanılarak yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılması simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması için önemlidir” ifadesine %26,0 tamamen katılıyorum, %34,0 katılıyorum, %32,0 orta düzeyde katılıyorum, %7,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.77’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 10 “Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenilen mesajı etkili kılmaktadır.” ifadesine %19,0 tamamen katılıyorum, %43,0 katılıyorum, %26,0 orta düzeyde katılıyorum ve %12,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.69’dur ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 11 %21,0 tamamen katılıyorum, %39,0 katılıyorum ve %29,0 orta düzeyde katılıyorum, %7,0 katılmıyorum ve %4,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlemektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.66’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 12 “Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir” ifadesine ye %13,0 tamamen katılıyorum, %33,0 katılıyorum, %30,0 orta düzeyde katılıyorum, %20,0 katılmıyorum ve 4,0 hiç bilmiyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.31’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Öğrenciler kullandıkları simgelerin ne anlama geldiğini yeteri kadar bilmediklerini düşünmektedir. Ayrıca simgesel figürlerin öğrenilmesinde görsel örneklere yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir.

İfade 13 %13,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %33,0 orta düzeyde katılıyorum, %16,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.45’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 14 %13,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %33,0 orta düzeyde katılıyorum, %16,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.45’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 15 %12,0 tamamen katılıyorum, %31,0 katılıyorum, %35,0 orta düzeyde katılıyorum, %21,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesinde görsel örneklere (video, slayt, resim vb) uygulamalı ve teorik derslerde yer verilmektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.32’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Bu ifadelerin bulgularına göre derslerde öğretilen simgesel figürler, seramik sanat eğitiminde yapılan ürünlerde etkilenilme kaynağı olarak öğrenciler tarafından kullanılmaktadır.

Alt amaç 2 c:

Seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda hangi simgesel figürler kullanılmaktadır? Alt amacına göre, öğrencilerin en çok kullandıkları simgesel figürler öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 10

Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
16	5	25,0	40	40,0	24	24,0	8	8,0	3	3,0	100	3.76	1.02
17	23	23,0	34	34,0	32	32,0	10	10,0	1	1,0	100	3.68	0.97
18	14	14,0	42	42,0	27	27,0	14	14,0	3	3,0	100	3.50	1.00
19	8	8,0	18	18,0	26	26,0	31	31,0	17	17,0	100	2.69	1.19
20	9	9,0	23	23,0	24	24,0	36	36,0	8	8,0	100	2.89	1.13
21	6	6,0	13	13,0	26	26,0	42	42,0	13	13,0	100	2.86	3.31
22	4	4,0	18	18,0	30	30,0	36	36,0	12	12,0	100	2.66	1.04
23	9	9,0	35	35,0	38	38,0	14	14,0	4	4,0	100	3.31	0.96

İfade 16'ya % 25,0 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %24,0 orta düzeyde katılıyorum, %8,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürler yöresel nitelikler

taşımaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.76’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

En yüksek aritmetik ortalamaya sahip bu ifadeden anlaşıyor ki öğrenciler kullanacakları simgesel figürleri seçerken yöresel nitelik taşıyan simgesel figürlerden yararlanmak istemektedir.

İfade 17 “Uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb.) zengin kültür birikimlerinin yansıması olan simgesel figürler kullanılmaktadır” ifadesine %23,0 tamamen katılıyorum, %34,0 katılıyorum, %32,0 orta düzeyde katılıyorum, %10,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.68’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Öğrencilerden elde edilen bilgiler bulgular doğrultusunda uygulamalı ve teorik derslerde öğretilen simgesel figürler yapılan ürünlerde kullanılmaktadır.

İfade 18 “Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir” ifadesine %14,0 tamamen katılıyorum, %42,0 katılıyorum, %27,0 orta düzeyde katılıyorum, %14,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.50’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 19 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok Ana Tanrıça figürleri kullanılmaktadır” ifadesine %8,0 tamamen katılıyorum, %18,0 katılıyorum, %26,0 orta düzeyde katılıyorum, %31,0 katılmıyorum ve %17,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 2.69’dur ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 20 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok insan figürleri ve/veya idoller kullanılmaktadır” ifadesine %9,0 tamamen katılıyorum, %23,0 katılıyorum, %24,0 orta düzeyde katılıyorum, %36,0 katılmıyorum ve %8,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 2.89’dur ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 21 %6,0 tamamen katılıyorum, %13,0 katılıyorum, %26,0 orta düzeyde katılıyorum, %42,0 katılmıyorum ve %13,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye çalışmalarında daha çok hayvan figürleri kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 2.86’dır ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 22 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok bitki motifleri kullanılmaktadır” ifadesine %4,0 tamamen katılıyorum, %18,0 katılıyorum, %30,0 orta düzeyde katılıyorum, %36,0 katılmıyorum ve %12,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 2.66’dır ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 23 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok geometrik desenler kullanılmaktadır” ifadesine %9,0 tamamen katılıyorum, %35,0 katılıyorum, %38,0 orta düzeyde katılıyorum, %14,0 katılmıyorum ve %4,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.31’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

18, 19, 20, 21, 22 ve 23. ifadeler simgesel figürlerden hangisinin daha çok kullanıldığını belirlemek için hazırlanmıştır. Bu ifadeler, sıralamaya koyulduğunda geometrik desenlerin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. İnsan figürleri, hayvan figürleri, ana tanrıça figürü daha sonra ki sıralamaları oluştururken en az kullanılan figür bitki olmuştur. Sıralamalarda öğretim elemanı ile öğrenci arasında çok fark olmadığı görülmektedir sadece ana tanrıça ve bitki motifi yer değiştirmiştir. Son dört ifade simgesel figürlerin eğitime yansıtılması ile ilgilidir. Bu ifadelere “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Alt amaç 2 d:

Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler öğrenciler tarafından kullanılmakta mıdır? Bu doğrultuda alt amaç hazırlanmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlanmıştır.

Tablo 11

Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
24	16	16,0	37	37,0	32	32,0	14	14,0	1	1,0	100	3.53	0.96
25	16	16,0	40	40,0	27	27,0	14	14,0	3	3,0	100	3.52	1.02
26	17	17,0	38	38,0	23	23,0	18	18,0	4	4,0	100	3.46	1.09
27	14	14,0	54	54,0	22	22,0	7	7,0	3	3,0	100	3.69	0.91

Öğrenciler tarafından uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler kullanılmakta mıdır? Alt amacına göre bu ifadeye öğrenciler çok katılım göstermiştir.

Öğrenciler, öğretim elemanlarının konunun hedefleri doğrultusunda simgesel figürlerden yararlanılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

İfade 24 %16,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %32,0 orta düzeyde katılıyorum, %14,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı

verilmiştir. “Seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.53’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 25 “Seramik atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklettik simgesel figür oluşturulmaktadır” ifadesine %16,0 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %27,0 orta düzeyde katılıyorum, %14,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.52’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 26 %17,0 tamamen katılıyorum, %38,0 katılıyorum, %23,0 orta düzeyde katılıyorum, %18,0 katılmıyorum ve 4,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Simgesel figürler yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.46’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 27 “Simgesel figürler dekor olarak kullanılmaktadır” ifadesine %14,0 tamamen katılıyorum, %54,0 katılıyorum, %22,0 orta düzeyde katılıyorum, %7,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.69’dur ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Simgesel figürler, yüzey değerlendirmesi ve dekor olarak kullanılmaktadır ifadelerine öğrenciler simgesel figürleri daha çok dekor olarak kullandıklarını belirtmiştir.

Alt amaç 2 e:

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanılmasına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır? Bu alt amaçta gezi gözlem ve araştırmalar çalışmalarda etkili olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 12
Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik
Gezi, Gözlem ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci
Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F		
28	19	19,0	29	29,0	28	28,0	15	15,0	9	9,0	100	3.34	1.21
29	9	9,0	37	37,0	35	35,0	18	18,0	1	1,0	100	3.35	0.91
30	9	9,0	37	37,0	35	35,0	18	18,0	1	1,0	100	3.35	0.91

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanımına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır? Alt amacına doğrultusunda hazırlanan ifadelerle bakıldığında öğrenciler, orta düzeyde katılım göstermişlerdir. Aritmetik ortalamaya baktığımızda verilen cevaplar birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

İfade 28’de “Seramik eğitim sürecinde müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlara, simgesel figürlerin tanınması için geziler düzenlenmektedir” ifadesine %19,0 katılıyorum, %29,0 katılıyorum, %23,0 orta düzeyde katılıyorum, %15,0 katılmıyorum ve %9,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.34’dür ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Bu ifadeye öğrenciler, seramik sanat eğitimi sürecinde simgesel figürlerin tanınması için yapılan gezileri yeterli buladıklarını belirtmiştir. Gezi gözlem ve araştırmalar, eğitim sürecinde önemli bir yer tutmaktadır.

Uygulamalı ve teorik derslerde verilen araştırma ödevlerini de yetersiz bulan öğrenciler, simgesel figürlerin öğrenilmesinde araştırma ödevlerinin önemli bir yere sahip olduğunu bilmektedir.

İfade 29 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine %9,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %35,0 orta düzeyde katılıyorum, %18,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.35’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 30 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine %9,0 tamamen katılıyorum, %37,0 katılıyorum, %35,0 orta düzeyde katılıyorum, %18,0 katılmıyorum ve %1,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.35’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

Alt amaç 2 f:

Simgesel figürlerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanıldığını öğrenmek için bu alt amaç doğrultusunda ifade hazırlanmıştır.

Tablo 13

Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğrenci Görüşleri

“Seramik çalışmalarında, simgesel figürleri istekli olarak kullanmaktayım” ifadesine %19,0 tamamen katılıyorum, %28,0 katılıyorum ve %33,0 orta düzeyde katılıyorum, %12,0 katılmıyorum ve %8,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.38’dir ve “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir.

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N	$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f		
31	19	19,0	28	28,0	33	33,0	12	12,0	8	8,0	100	3.38	1.16

Bu ifadeye bakıldığında öğrenciler simgesel figürleri istekli olarak kullanmamaktadır. Burada konunun hedefleri doğrultusunda verilen çalışmalarda simgesel figürler öğretim elemanı tarafından uygulanmakta ve öğrencilerin kendi istediği simgesel figürleri kullanmadığı düşünülebilir.

Yapılan istatistiksel analize göre 100 seramik bölümü öğrencisine uygulanan bilgi toplama formundaki aritmetik ortalama, standart sapma % ve frekansa bakıldığında bütün ifadeler olumlu cevap verildiği görülmektedir. İfadelerin bütün maddelerinin işaretlenmiş olmasına karşın aritmetik ortalamaya baktığımızda hepsine “çok” ya da “orta düzey” katılım olduğu görülmektedir ve “tamamen” katılım hiç yoktur.

**4.3. “Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimindeki Yerine Yönelik Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?”
Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar**

Simgesel figürlerin seramik sanat eğitimindeki yerini belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 30 öğretim elemanı ve 100 öğrenciye uygulanmıştır. Öğretim elemanları ve öğrencilerin ifadelere verdikleri cevaplar tablolara yerleştirilmiştir. Öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında farklılıkların olup olmadığı incelenmiştir.

Alt amaç 3 a:

Bu alt amaç simgesel figürlerin öğretim elemanı tarafından ne ifade ettiğini öğrenmek için hazırlanmıştır.

Tablo 14

Simgesel Figür Neleri ifade etmektedir? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi

Yapılan ilk simgeler insanların korkuları sonucunda ortaya çıkmıştır. Büyü amacı ile yapılan bu simgeler duyguların dışa vurulmasıyla oluşmuştur. Geçmiş dönem insanları yaptıklarını simge olarak nitelendirmese de günümüz sanatında anlatılmak ya da verilmek istenilen mesaj simgeler aracılığı ile alıcıya ulaşmaktadır.

Bu bilgilere dayanarak bilgi toplama formundaki 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. ifadeler bilgi ölçmeye yöneliktir. Bu 6 ifade simgenin ne kadar bilindiği, nasıl ortaya çıktığı ve simgesel figürler oluşturulurken nelerden etkilenildiğine yöneliktir. Tablo 14’e bakıldığında bu ifadelerin aritmetik ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
1	Öğretim Elemanı	30	4.10	0.61	128	0.061	0.951
	Öğrenci	100	4.11	0.83			
2	Öğretim Elemanı	30	3.77	0.77	128	1.332	0.185
	Öğrenci	100	3.50	1.01			
3	Öğretim Elemanı	30	4.07	0.94	128	0.463	0.644
	Öğrenci	100	3.97	1.02			
4	Öğretim Elemanı	30	4.40	0.93	128	1.664	0.099
	Öğrenci	100	4.03	1.10			
5	Öğretim Elemanı	30	3.60	1.16	128	0.828	0.409
	Öğrenci	100	3.41	1.08			
6	Öğretim Elemanı	30	4.20	0.71	128	1.191	0.236
	Öğrenci	100	3.99	0.88			

*p<0.05

İfade 1 “İlk insanlar yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirerek yaptıkları seramiklerde kullanmışlardır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.061$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=4.10$) seramikte kullanılan simgelerin, insanların yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirdiğini düşünmekte ve öğrencilerin de ($\bar{X}=4.11$) öğretim elemanları ile aynı fikirde oldukları görülmektedir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğrencilerin değerinin öğretim elemanlarından daha yüksek olduğu küçük bir sayısal fark ile ortaya çıkmaktadır.

İfade 2 “Simgelerin kullanılması üst yontma taş devrinden itibaren görülür.” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=1.332$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.77$) simgelerin kullanılmasının üst yontma taş devrinden itibaren görüldüğünü ifade etmeleri, öğrencilere ($\bar{X}=3.50$) oranla daha çoğunluktadır. Ama aradaki fark oldukça azdır. Bu ifadeden görülüyor ki bu bilgi herkes tarafından bilinmektedir.

İfade 3 “Seramikte kullanılan simgesel figürler; hikaye, olay ve kavramların seramik ürünler üzerine; insan ve insana benzer şekiller, nesneler ve hayvan figürleri şeklinde resmedilişleridir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.463$, $p>0.05$). Yapılan simgesel figür tanımına öğretim elamanları ($\bar{X}=4.07$), öğrencilerden ($\bar{X}=3.97$) daha fazla katılmaktadır.

İfade 4 “Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu coğrafyaya ve kültüre kadar birçok durumdan etkilenmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=1.664$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.40$), seramik ürünler üzerinde kullanılan sembollerin, ait olduğu dönemin yaşayış biçimi hakkında bilgi verdiği, o dönemin öğrenilmesinde yardımcı olduğuna inanmakta, öğrenciler ($\bar{X}=4.03$) de aynı görüşü savunmaktadır.

İfade 4’de simgesel figürün; yapıldığı dönem, coğrafya ve kültürden etkilendiğini öğretim elemanı ve öğrencilerin tarafından kabul edilmektedir. Simgesel figürler her topluma mensup insanlara aynı mesajı vermektedir.

İfade 5 “Simgesel figürlere yüklenen anlam, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.828$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.60$), simgesel figürlere yüklenen anlamın, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı verdiği görüşünü desteklerken, öğrenciler ($\bar{X}=3.41$) daha az desteklemektedir.

İlk çağlarda yılanı bereketin simgesi olarak kabul etmişler, daha sonraki dönemlerde ise tıbbın simgesi haline getirmişlerdir. İfade 5 ise bu bilgiye yöneliktir. Öğretim elemanı ve öğrencilerin ifadeye çok katılım gösterdikleri görülmektedir.

İfade 6 “Her dönemde simgesel figürlere yenisi eklenmiş ve bunu yaparken de günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuştur” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)} = 0.1.191$, $p > 0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X} = 4.20$), simgesel figürlerin günlük yaşam, dil, din, kültür, korku ve düşüncelerden etkilendiğini söylemekte ve öğrencilerinde ($\bar{X} = 3.99$) öğretim elemanlarını desteklemektedir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğretim elamanı ve öğrenci değerleri arasında küçük bir sayısal fark olduğu görülmektedir.

6. ifadeye öğretim elemanlarının “tamamen” ve öğrencilerin “çok” katılım gösterdiği küçük bir yüzdelik dilimle ortaya çıkmaktadır. Simgesel figürlere yenileri eklenmiş toplumsal düzen değiştikçe simgelere yüklenen anlamlarda değişmiştir. Bu değişim yine 4. ifadedekine paralel olarak bulunduğu coğrafyanın etkili olduğu bunun dışında günlük yaşam, din, dil, kültür, duygu ve düşüncelerin de etkisi olduğu bilgi toplama formuna verilen cevaplardan çıkmaktadır. Simgesel figürlere yüklenen anlam aynı kültürde yaşayan insanlara aynı mesajı vermektedir sonucuna ulaşılmaktadır. Her simgenin insanlarda farklı duyguları çağrıştırdı t testi sonucunda görülmektedir.

Alt amaç 3 b:

Teorik derslerde öğretilen simgesel figürler çalışmalara etki etmekte midir? Bilgi toplama formundaki ifadeler bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Tablo 15
Teorik Derslerde Öğretilen Simgesel Figürlerin Üretilen Çalışmalara
(Ürünlere) Etkisi Var Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci
Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
7	Öğretim Elemanı	30	3.30	0.95	128	1.175	0.242
	Öğrenci	100	3.53	0.94			
8	Öğretim Elemanı	30	3.50	0.86	128	0.972	0.333
	Öğrenci	100	3.68	0.90			
9	Öğretim Elemanı	30	3.57	1.07	128	0.996	0.321
	Öğrenci	100	3.77	0.95			
10	Öğretim Elemanı	30	3.43	1.10	128	1.280	0.203
	Öğrenci	100	3.69	0.92			
11	Öğretim Elemanı	30	3.50	1.01	128	0.757	0.450
	Öğrenci	100	3.66	1.02			
12	Öğretim Elemanı	30	2.87	1.14	128	1.975	0.050*
	Öğrenci	100	3.31	1.06			
13	Öğretim Elemanı	30	3.43	0.93	128	0.085	0.933
	Öğrenci	100	3.45	0.95			
14	Öğretim Elemanı	30	3.43	0.93	128	0.085	0.933
	Öğrenci	100	3.45	0.95			
15	Öğretim Elemanı	30	3.17	1.05	128	0.743	0.459
	Öğrenci	100	3.32	0.97			

*p<0.05

12. ifadede anlamlı bir fark vardır. Öğretim elemanları çalışmalarda özgünlük ararken öğrenciler ise simgesel figürleri stilize ederek yeni ürünler çıkarmak istemektedir. 12. ifade öğrencilerin kullandıkları simgelerin anlamlarını bilip bilmediklerine yöneliktir. Bu ifadede öğretim elemanları öğrencilerin, simgelerin anlamlarını bilmediklerini anlatırken; öğrenciler bildiklerini düşünmektedir. Burada

öğretim elemanlarının anlatmak istediği simgesel figürler, öğrenciler tarafından yeteri kadar vurgulanmadığı simgesel figürlerin anlamlarının çeşitlilik gösterdiği konuya göre bu anlamların değişebileceğidir.

“Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(128)}=1.975$, $p=0.05$). Öğretim elemanlarının ($\bar{X}=2.87$) verdiği cevaba göre öğrencilerin ($\bar{X}=3.31$) verdiği cevap daha olumludur. Öğretim elemanları öğrencilerin kullandıkları simgelerin anlamlarını yeteri kadar bilmediğini düşünürken öğrenciler kullandıkları simgelerin anlamlarını bildiklerini düşünmektedirler.

İfade 7 “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürler yeterince vurgulanmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.175$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.30$), teorik derslerde simgesel figürlerin yeterince vurgulandığını söylemekte, öğrencilerde ($\bar{X}=3.53$) bunu destekler cevap vermektedir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğretim elemanlarının değerinin öğrencilerden daha düşük olduğu küçük bir sayısal fark ile ortaya çıkmaktadır.

İfade 8 “Teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.972$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.50$), teorik derslerde anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır derken, öğrencilerde ($\bar{X}=3.68$) bu görüşü desteklemektedir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğretim elemanlarının değerinin öğrencilerden daha düşük olduğu sayısal fark ile ortaya çıkmaktadır.

İfade 9 “Simgesel figürlerin seramik atölye çalışmalarında kullanılarak yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılması simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması için önemlidir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.996$, $p>0.05$). Öğretim elamanlarının ($\bar{X}=3.57$), simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması ve yok olmasının önlenmesi için yenilerinin yaratılması gerektiğine öğrencilerden ($\bar{X}=3.77$) daha az katılım gösterdikleri görülmektedir.

İfade 10 “Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenilen mesajı etkili kılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.280$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.43$) simgesel figürlerin seramik çalışmalarda kullanıldığında verilmek istenen mesajın daha az etkili olduğunu düşünürken; öğrencilerde ($\bar{X}=3.69$) simgesel figürlerin seramik çalışmalarda kullanıldığında verilmek istenen mesajın daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

Bu ifadelerde sanat ve seramiğin orta noktada buluştuğu sanat tarihinin bilmesini, öğrenmesini, araştırmasını sağlamak için verilen teorik derslerde (kültür tarihi, çağdaş seramik sanat tarihi mitoloji, vb.) öğrencilerin anlayışlarının şekillendirilmesi ve kültürel özelliklerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu derslerde görülen her şeklin bir şeyi, bir olayı, bir olguyu anlattığı görsellerle desteklenerek aktarılmalıdır. Böylelikle öğrenci simgeyi görerek zihnine daha kalıcı hale getirmektedir. Seramik atölye çalışmalarında öğretim elemanları tarafından verilen konular yaratıcılığı ön plana çıkması ve öğrencilerin tasarlama yetilerinin artması içindir. Simgesel figürlerin yenilerinin oluşturulması, eski ve yenin bileşimiyle eklektik simgesel figürler ortaya çıkarmak simgesel figürlerin yok olmaması ve devamının sağlanması için önemlidir.

Yukarıda verilen ifadelerin aritmetik ortalaması birbirine benzer olup çoğunluk “orta düzede katılıyorum” cevabı vermiştir. Bu ifadeler teorik ve uygulamalı derslerde görülen simgesel figürlerin çalışmalarda etkisi olup olmadığı

ile ilgilidir. Bu ifadelerdeki aritmetik ortalamaya bakıldığında öğrencilerin verdikleri cevapların sayısal değeri öğretim elemanlarındakinden yüksektir. Yani öğrenciler öğretim elemanlarından daha olumlu bakmışlardır. Aynı zamanda teorik ve uygulamalı derslerde verilen sanat anlayışı ve simgesel figürlerin seramik çalışmalara yansıdığı sonucu çıkarılmaktadır.

İfade 11 “Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlemektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 0.757$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.50$) ve öğrenciler ($\bar{X}=3.66$) seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlediğine orta düzeyde katılmaktadırlar.

İfade 12 “Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(128)}=1.975$, $p=0.05$). Öğretim elemanlarının ($\bar{X}=2.87$) verdiği cevaba göre öğrencilerin ($\bar{X}=3.31$) verdiği cevap daha olumludur. Öğretim elemanları öğrencilerin kullandıkları simgelerin anlamlarını yeteri kadar bilmediğini düşünürken öğrenciler kullandıkları simgelerin anlamlarını bildiklerini düşünmektedirler.

İfade 13 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.085$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.43$) ve öğrenciler ($\bar{X}=3.45$) ifadeye aynı oranda katılmışlardır. Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı ve teorik derslerde simgesel figürlere yer verildiği görülmektedir.

İfade 14 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.085$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.43$) ve öğrenciler ($\bar{X}=3.45$) ifadeye aynı oranda katılmışlardır. Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları uygulamalı ve teorik derslerde simgesel figürlere yer verildiği görülmektedir.

İfade 15 “Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesinde görsel örneklere (video, slayt, resim vb) uygulamalı ve teorik derslerde yer verilmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.743$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.17$), uygulamalı ve teorik derslerde simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin görselleştirilerek verildiğine öğrencilerden ($\bar{X}=3.32$) daha az katılımıda bulunmuşlardır. Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesi gerektiğini ve etkilenme aracı olarak anlatılmasını yani mitoloji, kültür tarihi, çağdaş seramik sanatı tarihi gibi derslerde eski dönemlerde yapılmış seramiklerin yeterince anlatılmasını düşünmekte ama bunun yeteri kadar anlatılmadığına katılırken, öğrenciler daha çok katılımıla bunu desteklemektedirler.

Alt amaç 3 c:

Seramik sanat eğitimindeki çalışmalarda hangi simgesel figürler kullanılmaktadır? Alt amacına göre, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının en çok kullandıkları simgesel figürler öğrenilmek istenmiştir

Tablo 16
Seramik Sanat Eğitimindeki Çalışmalarda Hangi Simgesel Figürler
Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin
Karşılaştırılması, t testi

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
16	Öğretim Elemanı	30	4.03	0.81	128	1.349	0.180
	Öğrenci	100	3.76	1.02			
17	Öğretim Elemanı	30	3.77	0.97	128	0.428	0.669
	Öğrenci	100	3.68	0.97			
18	Öğretim Elemanı	30	2.87	0.97	128	0.743	0.459
	Öğrenci	100	2.69	1.19			
19	Öğretim Elemanı	30	3.23	0.90	128	1.528	0.129
	Öğrenci	100	2.89	1.13			
20	Öğretim Elemanı	30	2.90	0.88	128	0.065	0.948
	Öğrenci	100	2.86	3.31			
21	Öğretim Elemanı	30	2.93	1.01	128	1.272	0.206
	Öğrenci	100	2.66	1.04			
22	Öğretim Elemanı	30	3.43	0.90	128	0.626	0.533
	Öğrenci	100	3.31	0.96			
23	Öğretim Elemanı	30	3.57	1.07	128	0.996	0.321
	Öğretim Elemanı	30	2.87	0.97	128	0.743	0.459

*p<0.05

Simgesel figürlerin yöresel nitelik taşıdığını belirten 16. ifadeye öğretim elemanı ve öğrencilerin çoğunluğunun katılması her simgesel figürün yöresel nitelik taşıdığına ve simgesel figürlere yüklenen anlamların aynı kültürde yaşayan insanlara aynı mesajı verdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Her simgenin insanlarda farklı duyguları çağrıştırdı t testi sonucunda görülmektedir.

“Yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürler yöresel nitelikler taşımaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.349$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=4.03$), yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürlerin yöresel nitelikler taşıdığını söylemekte, öğrenciler ($\bar{X}=3.76$) ise aynı görüşe katılmaktadır.

18, 19, 20, 21, 22 ve 23. ifadelerde simgesel figürleri seramik çalışmalarında kullanıp kullanmadıklarını ve en çok hangi simgesel figürü kullandıklarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir ifadesine öğrencilerin katılımı öğretim elemanlarından fazla olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarının sanat anlayışları belli bir birikim sonucu olduğundan sanat yapıtlarında farklı arayışlara yönelmiş olmaları katılımları azaltmış, öğrenciler ise konular gereği simgesel figürleri daha çok kullandıklarını ifade etmişlerdir.

“Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.442$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.20$) seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlerin kullanıldığını ortaya koyarken, öğrenciler ($\bar{X}=3.50$) simgesel figürleri kullandıklarını daha çok katılımı desteklemişlerdir. Sanat anlayışı belli birikimler sayesinde ortaya çıkmaktadır. Öğretim elemanları çalışmalarını yeni arayışlar içerisinde olduklarından sanat çalışmalarını farklı yönler kaydırmaktadır. Öğrenciler ise çalışmalarında belli konulardan ve belli bir noktadan yola çıkarak yeni ürünler oluşturmak için araştırmalar yapmaktadır. Bu simgesel figürlerin öğrenciler tarafından kullanılması ve katılımın daha çok olmasına sebep olmuştur.

Eski kültürlerde kullanılan bitki motiflerinin seramik çalışmalarında kullanılması çalışmaların etkileyciliğinin artmasını sağlar. Böylece kültür içinde geçmişten etkilenmelerle simgesel figürlerin gelişimini ve değişimini sağlar.

İfade 19 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok Ana Tanrıça figürleri kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 0.743$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=2.87$), çalışmalarında eski dönemlerde ki seramiklerde kullanılan simgelerden daha çok Ana Tanrıça figürlerini kullanıldığına katılırken, öğrenciler ($\bar{X}=2.69$), buna daha az katılmaktadır.

İfade 20 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok insan figürleri ve\veya idoller kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.528$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.23$), farklı kültürlerdeki insan figürleri ve\veya idolleri araştırarak bunları çalışmalarına yansıttığını söylerken; öğrenciler ($\bar{X}=2.89$) daha az katılım göstermişlerdir.

İfade 21 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok hayvan figürleri kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.065$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=2.90$), farklı kültürlerde kullanılan hayvan figürlerini seramik çalışmalarında kullandıklarını belirtmekte, öğrencilerde ($\bar{X}=2.86$) aynı görüşe katılmaktadır.

İfade 22 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok bitki motifleri kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=1.272$, $p>0.05$). Eski kültürlerde kullanılan bitki motiflerinin seramik çalışmalarında kullanılması çalışmaların etkileyciliğinin artmasını sağlar. Böylece kültür içinde geçmişten etkilenmelerle simgesel figürlerin gelişimini ve değişimini sağlar. Öğretim elamanları ($\bar{X}=2.93$) ve öğrenciler ($\bar{X}=2.66$) orta düzeyde katılmışlardır.

İfade 23 “Seramik atölye çalışmalarında daha çok geometrik desenler kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.626$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.43$), öğrenciler ($\bar{X}=3.31$) simgesel figürler arasından en çok geometrik desenleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Her dönemde kullanılan geometrik desenler, farklı anlamlar içerse de kültürlerin duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullandıkları bu şekiller değişmemiştir. Seramik üzerinde görülen bu geometrik simgeler, hep aynı şekilde yapılmış ve günümüz seramik sanatında da halen kullanılmaya devam edilmektedir.

Simgesel figürler kendi içinde gruplandırıldığında öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından geometrik desenlerin kullanıldığını görmekteyiz. Her dönemde kullanılan geometrik desenler, farklı anlamlar içerse de kültürlerin duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullandıkları bu şekiller değişmemiştir. Seramik üzerinde görülen bu geometrik simgeler, hep aynı şekilde yapılmış ve günümüz seramik sanatında da halen kullanılmaya devam edilmektedir.

Alt amaç 3 d:

Uygulamalı derslerin hedefleri doğrultusunda simgesel figürler yapılan çalışmalarda kullanılmakta mıdır? Bu doğrultuda alt amaç hazırlanmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlanmıştır.

Tablo 17

Uygulamalı Derslerin Hedefleri Doğrultusunda Simgesel Figürler Kullanılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi

24. ifadede anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. 24. ifadeye göre seramik çalışmalarda konunun hedefleri doğrultusunda simgesel figürlerden yararlanmak

istenmesini, öğretim elemanları öğrencilerden az katılım göstermiştir. “Seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(128)}=2.155$, $p<0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.10$), öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir, öğrenciler ($\bar{X}=3.53$) ise öğretim elemanlarına göre daha olumludur.

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
24	Öğretim Elemanı	30	3.10	0.96	128	2.155	0.033*
	Öğrenci	100	3.53	0.96			
25	Öğretim Elemanı	30	3.37	0.76	128	0.761	0.448
	Öğrenci	100	3.52	1.02			
26	Öğretim Elemanı	30	3.70	0.95	128	1.083	0.281
	Öğrenci	100	3.46	1.09			
27	Öğretim Elemanı	30	3.90	0.84	128	1.130	0.261
	Öğrenci	100	3.69	0.91			

* $p<0.05$

İfade 25 “Seramik atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklektik simgesel figür oluşturulmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 0.761$, $p>0.05$). Öğretim elemanlarından ($\bar{X}=3.37$), atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklektik simgesel figür oluşturulması konusunda öğrenciler ($\bar{X}=3.52$) daha olumludur. Yerli ve yabancı kültürlerin araştırılması, onların kavranması yeterince bilinmesi, öğrencilerin kültürel özelliklerimizi de anlamasına ve kavramasına yardımcı olur. Aynı zamanda yabancı kültürlerdeki simgesel figürler üzerinde yapılacak araştırmalarla kendi kültürel kimliğimiz birleştirilerek yeni simgesel figürler oluşturulabilir. Aynı anlama gelen simgeler her

kültürde farklı ifade alanı bulur, bunu kendi kültürümüzle ve algısal özelliklerimizle birleştirerek eklektik simgeler yaratmış oluruz.

İfade 25'te yerli ve yabancı kültürlerin araştırılması, onların kavranması yeterince bilinmesi, öğrencilerin kültürel özelliklerimizi de anlamasına ve kavramasına yardımcı olur. Aynı zamanda yabancı kültürlerdeki simgesel figürler üzerinde yapılacak araştırmalarla kendi kültürel kimliğimiz birleştirerek yeni simgesel figürler oluşturulabilir. Aynı anlama gelen simgeler her kültürde farklı ifade alanı bulur, bunu kendi kültürümüzle ve algısal özelliklerimizle birleştirerek eklektik simgeler yaratmış oluruz.

İfade 26 “Simgesel figürler yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=1.083$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.70$), simgesel figürlerin yüzey değerlendirilmesi olarak kullanıldığını belirtmekte, öğrencilerde ($\bar{X}=3.46$) aynı görüşü desteklemektedirler.

İfade 27 “Simgesel figürler dekor olarak kullanılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}= 1.130$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.90$) simgesel figürlerin dekor olarak kullanıldığını söylemektedir, öğrencilerde ($\bar{X}=3.69$) bu konuyu desteklemektedir. İfade 13'de simgesel figürlerin, yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılması gerektiğini öğrenciler daha çok katılmakta iken ifade 14'de öğretim elemanları dekor olarak kullanılması gerektiğine katılmaktadırlar. Geçmiş dönemlerde yapılan seramikler incelendiğinde ve bugünün seramiklerine bakıldığında geçmişin izlerinin bugüne taşıyan simgesel figürler seramik çalışmalarında, hem dekor hem de yüzey değerlendirilmesinde süsleyici öge olarak kullanılmaktadır.

26 ve 27. ifade seramik çalışmalarda simgesel figürlerin, yüzey değerlendirmesi yani yüzey üzerinde figürlerin rölyef (kabartma) mi yoksa dekor

(seramik boyalarla resmedilmesi) olarak mı kullanılmaktadır ifadesine öğretmen elemanları ve öğrenciler dekor olarak kullanıldığına katılıyorum cevabı vermişlerdir. Geçmiş dönemlerde yapılan seramikler incelendiğinde ve bugünün seramiklerine bakıldığında geçmişin izlerinin bugüne taşıyan simgesel figürler seramik çalışmalarında, hem dekor hem de yüzey değerlendirilmesinde süsleyici öğe olarak kullanılmaktadır.

Alt amaç 3 e:

Seramik sanat eğitiminde simgesel figürlerin kullanılmasına yönelik gezi, gözlem ve araştırmalar yapılmakta mıdır? Bu alt amaçta gezi gözlem ve araştırmalar çalışmalarda etkili olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 18

Seramik Sanat Eğitiminde Simgesel Figürlerin Kullanımına Yönelik Gezi, Gözlem Ve Araştırmalar Yapılmakta Mıdır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
28	Öğretim Elemanı	30	3.20	1.19	128	0.559	0.577
	Öğrenci	100	3.34	1.21			
29	Öğretim Elemanı	30	3.47	0.94	128	0.610	0.543
	Öğrenci	100	3.35	0.91			
30	Öğretim Elemanı	30	3.47	0.94	128	0.610	0.543
	Öğrenci	100	3.35	0.91			

*p<0.05

İfade 28 “Seramik eğitim sürecinde müze, sergi, öğrenen yeri vb. tarihi mekanlara, simgesel figürlerin tanınması için geziler düzenlenmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.559$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.20$) ve

öğrenciler ($X=3.34$) müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanların seramik sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin görmesinin onların için etkilenme kaynağını olacağına orta düzey katılımında bulunmuşlardır.

İfade 29 “Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) ve teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.610$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.47$) ve öğrenci ($\bar{X}=3.35$) karşılaştırıldığında aritmetik ortalamalarında sayısal bir fark olduğu gözlenmektedir. Öğretim elemanları yapılan ürünlerinde konunun hedefleri doğrultusunda tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmeleri gerektiğini ve bunları araştırma ödevleri olarak verildiğini söylerken öğrencilerde bunu aynı görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir.

İfade 30“Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) ve teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(128)}=0.610$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=3.47$) ve öğrenci ($\bar{X}=3.35$) karşılaştırıldığında aritmetik ortalamalarında sayısal bir fark olduğu gözlenmektedir. Öğretim elemanları yapılan ürünlerinde konunun hedefleri doğrultusunda tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmeleri gerektiğini ve bunları araştırma ödevleri olarak verildiğini söylerken öğrencilerde bunu aynı görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir.

Alt amaç 3 f:

Simgesel figürlerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından nasıl kullanıldığını öğrenmek için bu alt amaç doğrultusunda ifade hazırlanmıştır.

Tablo 19
Simgesel Figürler Öğrenciler Ve Öğretim Elemanları Tarafından Nasıl
Kullanılmaktadır? Alt Amaca İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerinin
Karşılaştırılması, t testi

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
31	Öğretim Elemanı	30	2.87	1.25	128	2.085	0.039*
	Öğrenci	100	3.38	1.16			

*p<0.05

31. ifadede anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. 31. ifade simgesel figürlerin çalışmalarda istekli yapıp yapılmadığı ile ilgilidir. Öğrenciler simgesel figürleri yaparken istekli olduklarını öğretim elemanları ise istekli olarak yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Anlamlı bir farkın olduğu bu üç ifadeye bakıldığı zaman, öğrencilerin öğretim elemanlarından daha çok katılım gösterdikleri ve olumlu baktıkları aritmetik ortalamadan görülmektedir.

“Seramik çalışmalarında, simgesel figürleri istekli olarak kullanmaktayım” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(128)} = 2.085$, $p < 0.05$). Öğrencilerin ($\bar{X} = 3.38$) bu ifadeye verdiği cevap öğretim elemanlarının ($\bar{X} = 2.87$) verdiği cevaptan daha olumludur. Seramik çalışmalarında, simgesel figürleri öğrenciler daha istekli olarak kullanırken, öğretim elemanları simgesel figürleri istekli olarak kullanmadıkları görülmektedir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan bulgular doğrultusunda sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

1. Simgesel figürlere ait dönemsel özellikler, öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından bilinmektedir.
2. Öğretim elemanı ve öğrenciler seramik ürünler üzerinde görülen simgesel figürlerin, dönemin yaşayış biçimi, kültürü, sanat anlayışının öğrenilmesinde yardımcı olduğunu görüşündedir.
3. Öğretim elemanı ve öğrenciler simgesel ürünlerin, bireylerin duygu ve düşünce sistemlerinin aktarımı için yol gösterici bir nitelik taşıdığını vurgulamıştır.
4. Öğretim elemanı ve öğrenciler seramik sanat eğitimi sürecinde öğretilen simgesel figürlerin üretilen çalışmaları etkilediği görüşündedir.
5. Öğrenci ve öğretim elemanları her dönemde simgesel figürlere yenisinin eklendiğini, bu simgesel figürlerin değişerek günümüz sanata katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.
6. Seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında simgesel figürlerin seramik çalışmalarda önemli bir yere sahip olduğu öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşleri ile belirlenmiş ve simgesel figürlerin seramik çalışmalarda etkin olarak kullanıldığı belirtilmiştir.
7. Simgesel figürler seramik atölye çalışmalarında öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından yeteri kadar istekli kullanılmamaktadır.
8. öğretim elemanı ve öğrenciler tarafından kullanılan simgesel figürler kendi içinde derecelendirildiğinde en çok kullanılanın geometrik desenler

olduğu görülmektedir. Hayvan, insan figürleri ve idoller orta derecede kullanılırken, ana tanrıça ve bitki motifleri en az kullanılan figürlerdir.

9. Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde öğrencinin aldığı teorik bilginin pekiştiği mekanlar olmuştur. Bu mekanlarda simgesel figürler etkilenme kaynağıdır ve etkilenilerek üretilen ürünler ile farklı çalışmalara oluşturulmaktadır.

5. 2. Öneriler

Araştırmadan elde elden bulgular doğrultusunda uygulamaya yönelik ve araştırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Simgesel figürlerin, çalışmalarda etkin olarak kullanılması için öğrenciler tarafından dönemsel özelliklerinin ve neyi simgelediğinin çok iyi bilinmesi gerekir.
2. Seramik eğitim sürecinde çalışmalarda kullanılan simgesel figürler, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak şekillendirilmelidir. Bu sayede öğrencilerin simgesel figürlerin anlam çağrışımını kurgulamasına yardımcı olunmalı ve simgesel figürle empati kurması sağlanmalıdır. Böylece çalışmada iletmeyi düşündüğü fikri simgesel figürlerle bağdaştırarak, toplumsal olaylarla ilişkilendirerek hayata geçirmesi sağlanmalıdır.
3. Öğrencilere eski dönemlerde kullanılan simgelerin tanıtılması ve anlatılması için seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde verilen bilgilerin uygulamalı derslere aktarımında, simgesel figürlerin kullanılması daha çok vurgulanmalıdır.

4. Öğretim elemanı ve öğrenciler simgesel ürünlerin, bireylerin duygu ve düşünce sistemlerinin aktarımı için simgesel figürlerden daha çok yararlanmalıdırlar.
5. Seramik eğitimi alan öğrenciler yaptıkları seramik çalışmalarda simgesel figürleri daha fazla kullandırılmaya özen gösterilmeli ve derslerde etkilendiği simgesel figürleri kullanarak geleceğe taşınmalıdır.
6. Simgesel figürler oluşturulurken, yerli ve yabancı kültürlerin simgeleri birleştirilerek; eskiden var olan ve geçmiş kültürlerin aktarımına yardımcı olan simgeler, yeni ifade tarzları ile yeniden yaratılmalı ve yeni eklettik simgeler oluşturulmalıdır.
7. Seramik sanat eğitimi sürecinde işlevi olan simgesel figürler, yeniden değerlendirilmeli ve düzenlenmelidir. Ders içeriklerinde değişiklikler yapılarak simgesel figürler daha çok vurgulanmalı ve günümüz sanatına katkıda bulunmalıdır.
8. Seramik eğitimi sürecinde kendi tarihimiz ve kültürümüzde kullanılan simgesel figürler öğretim elemanları tarafından (konunun hedefleri doğrultusunda) daha fazla vurgulanmalıdır.
9. Simgesel figürlerin yok olmaması, yenilerinin yaratılması ve devamlılığının sağlanması için seramik sanat eğitimi sürecinde uygulamalı derslerde yapılan seramik çalışmalarda simgesel figürler, yüzey değerlendirilmesi ya da dekor olarak daha çok kullanılmalıdır.
10. Seramik eğitimi sürecinde simgesel figürlerin öğrenciler tarafından sevilerek kullanılması ve dönemsel özelliklerinin öğrenilmesi için görsel örneklere (video, slayt, resim vb.) uygulamalı ve teorik derslerde daha çok yer verilmelidir.
11. Bilgi toplama formundan elde edilen verilere göre simgesel figürler istekli olarak kullanılmamaktadır. Bunun için simgesel figürler daha çok vurgulanmalı, görselleştirilmeli ve tarihi mekanlara geziler düzenlenmelidir. Öğrencilerin bu figürleri istekli kullanması sağlanmalıdır.
12. Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlerin kullanımında Ana Tanrıça figürünün az kullanıldığı bilgi toplama formunda görülmektedir.

Eski dönem uygarlıklarının önemli bir simgesi olan Ana Tanrıça figürü daha çok vurgulanmalı ve çalışmalarda daha çok kullanılması sağlanmalıdır. Öğretim elemanları çalışmalarında Ana Tanrıça figürünü kullanmalıdır ki öğrenciler de etkilenecek kullanmaya özen göstermeli ya da öğretim elemanları tarafından daha fazla teşvik edilmelidir.

13. Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenen mesajı etkili kılmaktadır. Bunun için öğrenciler çalışmalarda kullanacakları simgesel figürleri araştırmalı, anlamlarını öğrenmelidirler. Böylece yapılan çalışmalarda iletmek istedikleri mesajı daha etkili olarak vermeleri sağlanmalıdır.
14. Tarih boyunca simgesel figürler etkileşim ve paylaşım aracı olarak kullanılmıştır. Bu paylaşımın devam etmesi için seramik eğitiminde simgesel figürlü seramikler tanıtılmalı, aktarılmalı ve etkinliğinin devam etmesi için çeşitli organizasyonlar (sergi, sempozyum, seminer, vb.) düzenlenmelidir.

5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma benzer konuda yapılacak araştırmalara kaynak oluşturabilir.
2. araştırmada ele alınan figürler dışında diğer medeniyetlerinde figürlerini alarak daha geniş veriler elde edilebilir.
3. Diğer tüm eğitim alanlarında simgesel figürlerin önemini vurgulamak amacıyla, sanat eğitiminin önemini bulgulayan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AĞATEKİN, M. (2002). **Dünya’da ve Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Oluşum Süreci**, Eskişehir: Anadolu Sanat, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Süreli Sanat ve Kültür, Dergisi, Sayı, 12.
- AKTAŞ, S. (2003). **Seramik Sanatı Eğitiminde Görsel ve Düşünsel Kavramların Yaratıcılığa Katkıları**, Ankara: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ANILANMERT, B. (1999). **Seramik Sanatı, Endüstri ve Eğitimi**.Cumhuriyetin Renkleri ve Biçimleri. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- ARCASOY, A. (1983). **Seramik Teknolojisi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No: 2.
- ARTUT, K. (2006). **Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ARAT, N. (1977). **Sembolik Form Olarak Sanat**, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- ATEŞ, M. (2001). **Mitolojiler ve Semboller Anatanrıça ve Doğurganlık Sembolleri**, İstanbul: Aksiseda Matbaası.
- ATLI, H. E. (2002). **Hitit Heykellerindeki Sembollerin Yapıtlarına Yansımaları**, İstanbul: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDOS, E. (1990). **Sevgi, Barış, Şefkat Gibi Soyut Kavramların Görsel İletişim Alanında Simge Halinde Getirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- AYTEKİN, C.A. (2006). **Kültürel Bağlamda Sanatta Simgesel Anlamanın Sürekliliği**, Ankara: “SANAT VE....” Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, Sempozyum Kitabı.
- BALAMİR, B. (1999). **Sanat Eğitiminde Özgürlük ve Özgünlük**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- BİÇİNCİLER, H. (2003). **Sembol, Geometri, Modern Resim, Symbol, Geometry, Modern Painting**, Eskişehir: III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildirirler Kitabı.
- CEZAR, M. (1971). **Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi**, İstanbul.
- ÇAKI, M. (1990). **Neolitik Dönemden İlk Çağa Seramiğin Kültürel Nesne Olarak İnsan Yaşamındaki Yeri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇORUHLU, Y. (1995). **Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi**, İstanbul: Seyran Yayınları.
- ERBAY, M. (2000). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- ERİNÇ, M.S. (2004). **Sanatın Boyutları**, Ankara: Cantekin Matbaası.
- ERSOY, N. (2000). **Semboller ve Yorumları**, İstanbul: Zafer Matbaası.
- ERSOY, A. (2002). **Sanat Kavramlarına Giriş**, İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- FROLOV, B. (1990). **Tarihöncesi Sembolizmin İlkeleri**, Felsefe Dergisi.

- GEZGİN, Ü. (2005). **Yaratıcı Kimliğin Bir Tasarım Boyutunda Seramiğe Dönüşen Açılımı**, Eskişehir: Anadolu Sanat, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Süreli Sanat ve Kültür, Dergisi, Sayı, 16.
- GÜNDOĞDU, M. M. (1996). **Endüstri Ürünleri Tasarımlarında İnsan-Çevre-Malzeme Etkileşimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- GÖKAYDIN, N. (1990). **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**, Ankara: Sedir Yayınevi.
- GÜNEY, S. (2003). **Ana Tanrıça Kültürünün Doğuşu Ve İdol Kavramının Günümüz Seramik Sanatındaki İzdüşümleri**, Eskişehir: III. Uluslar Arası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- GÜRSES, R. (1998). **Gelenekten Evrensele Ulaşmada Türk Seramik Sanatçısının Kültür Zenginliğinin Çağdaş Yorumlara Yansıması**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İNDİRKAŞ, Z. (2001). **Anatanrıçalar, Kybele ve Çağdaş Türk Resmindeki İzdüşümleri**, Ankara: Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- KAPLAN, M. (2006). **Kültür ve Dil**. (22. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- KAVUNCUOĞLU, P.A. (2000) **Selçuklu Dönemi Konya ve Yöresi Çini ve Seramik Motiflerin Günümüz Kültür ve Sanat Eğitimindeki Yeri ve Önemi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KEVSER, N. (2005). **Sanat Sözlüğü**. Ankara: Ütopya Yayınevi.

KIRIŞOĞLU, O.(1993). **Gençlerin Sanat Eğitimi**. Ankara: Sanat Yazıları IV,
Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları:12.

MÜLAYİM, S. (1989). **Selçuklu Sanatında İnsan Figürünün İkonografik Kaynağı**, İstanbul: Antalya 3. Selçuklu Semineri Bildirileri

MÜLAYİM, S. (1994). **Sanata Giriş**, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

Özbek, M. (2000). **Dizisi Düünden Bugüne İnsan**, Ankara: İmge Kitabevi
Yayıncılık/Araştırma İnceleme.

SAĞBAŞ, U.I. (1994). **Türk Resminde Sembol ve Kullanımı**, (Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü.

SEVİM, S. S. (2003). **Seramik Dekorları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
Yayınları No:1439, GSF Yayınları No: 30.

ŞİŞMAN, A. (2006). **Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş**, İstanbul: Yaz
Yayınları.

TANSUĞ, S. (1982). **Herkes İçin Sanat**, İstanbul: Altın Kitap Yayınları.

TANSUĞ, S. (1986). **Çağdaş Türk Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

TANSUĞ, S. (1995). **Türk Resminde Yeni Dönem**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

TANSUĞ, S. (1999). **Türk Resim Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

TİMUÇİN, A. (2000). **Estetik**, İstanbul: Bulut Yayınları.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (2001). Ankara.

TOLSTOY, L. N.(2004). **Sanat Nedir**. İstanbul: Şule Yayınları.

TÜREDİ ÖZEN, A. (2002). **Sanat, Seramik ve Seramik Sanatı Üzerine**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Seramik Temel Sanat Eğitimi II.

UÇAN, A. (1993). **Sanat Eğitiminin Niteliği**, Ankara: Sanat Yazıları IV, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları:12.

ULUTAŞ, M. (1998). **Kavramsallık Bağlamında Simgesel Heykel Denemeleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, A. (2006). **Sanat ve Simge Üzerine**. Ankara: “SANAT VE....” Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, Sempozyum Kitabı

EKLER

EK-1: Öğretim Elemanına Uygulanan Bilgi Toplama Formu

BİLGİ TOPLAMA FORMU

Sayın Öğretim Elemanı,

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Seramik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı gereği olarak yapılmaktadır.

Araştırmanın konusu; “Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”dir.

Bilgi toplama formunda toplam 29 ifade bulunmaktadır. Bunlardan hiçbirinin kesin, doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bilgi toplama formunun geçerliliği verilecek cevapların içtenliğine bağlıdır. Bu nedenle bu ifadeleri dikkatle okuyup, uygun bulduğunuz ifadenin önüne (X) işareti koyunuz. İfadeler için 5 Tamamen Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Orta Düzeyde Katılıyorum, 2 Katılmıyorum, 1 Hiç Katılmıyorum şeklinde bir puanlama yapılmıştır. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Bilgi toplama formundaki ifadeleri cevaplayarak, araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Havva EKER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	İlk insanlar yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirerek yaptıkları seramiklerde kullanmışlardır.					
2	Simgelerin kullanılması üst yontma taş devrinden itibaren görülür.					
3	Seramikte kullanılan simgesel figürler; hikaye, olay ve kavramların seramik ürünler üzerine; insan ve insana benzer şekiller, nesneler ve hayvan figürleri şeklinde resmedilişleridir.					
4	Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu coğrafyaya ve kültüre kadar birçok durumdan etkilenmektedir.					
5	Simgesel figürlere yüklenen anlam, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermektedir.					
6	Her dönemde simgesel figürlere yenileri eklenmiş ve bu yapılırken de insanların günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuştur.					
7	Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürler yeterince vurgulanmaktadır.					
8	Teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır.					
9	Simgesel figürlerin seramik atölye çalışmalarında kullanılarak yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılması simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması için önemlidir.					
10	Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenilen mesajı etkili kılmaktadır.					
11	Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlemektedir.					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
12	Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir.					
13	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir.					
14	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir.					
15	Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesinde görsel örneklerle (video, slayt, resim vb) uygulamalı ve teorik derslerde yer verilmektedir.					
16	Yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürler yöresel nitelikler taşımaktadır.					
17	Uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb.) zengin kültür birikimlerinin yansıması olan simgesel figürler kullanılmaktadır.					
18	Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir.					
19	Seramik atölye çalışmalarında daha çok Ana Tanrıça figürleri kullanılmaktadır.					
20	Seramik atölye çalışmalarında daha çok insan figürleri ve\veya idoller kullanılmaktadır.					
21	Seramik atölye çalışmalarında daha çok hayvan figürleri kullanılmaktadır.					
22	Seramik atölye çalışmalarında daha çok bitki motifleri kullanılmaktadır.					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
23	Seramik atölye çalışmalarında daha çok geometrik desenler kullanılmaktadır.					
24	Seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir.					
25	Seramik atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklektik simgesel figür oluşturulmaktadır.					
26	Simgesel figürler yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılmaktadır.					
27	Simgesel figürler dekor olarak kullanılmaktadır.					
28	Seramik eğitim sürecinde müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlara, simgesel figürlerin tanınması için geziler düzenlenmektedir.					
29	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir.					
30	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir.					
31	Seramik çalışmalarda, simgesel figürleri istekli olarak kullanmaktayım.					

EK-2: Öğrencilere Uygulanan Bilgi Toplama Formu

BİLGİ TOPLAMA FORMU

Değerli Öğrenci,

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Seramik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı gereği olarak yapılmaktadır.

Araştırmanın konusu; “Simgesel Figürlerin Seramik Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”dir.

Bilgi toplama formunda toplam 29 ifade bulunmaktadır. Bunlardan hiçbirinin kesin, doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bilgi toplama formunun geçerliliği verilecek cevapların içtenliğine bağlıdır. Bu nedenle bu ifadeleri dikkatle okuyup, uygun bulduğunuz ifadenin önüne (X) işareti koyunuz. İfadeler için 5 Tamamen Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Orta Düzeyde Katılıyorum, 2 Katılmıyorum, 1 Hiç Katılmıyorum şeklinde bir puanlama yapılmıştır. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Bilgi toplama formundaki ifadeleri cevaplayarak, araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Havva EKER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

İFADELER		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Orta Düzeyde	Katılmıyor	Hiç Katılmıyor
1	İlk insanlar yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları olguları simgeleştirerek yaptıkları seramiklerde kullanmışlardır.					
2	Simgelerin kullanılması üst yontma taş devrinden itibaren görülür.					
3	Seramikte kullanılan simgesel figürler; hikaye, olay ve kavramların seramik ürünler üzerine; insan ve insana benzer şekiller, nesneler ve hayvan figürleri şeklinde resmedilişleridir.					
4	Simgesel figürler yapıldığı tarihten, bulunduğu coğrafyaya ve kültüre kadar birçok durumdan etkilenmektedir.					
5	Simgesel figürlere yüklenen anlam, o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermektedir.					
6	Her dönemde simgesel figürlere yenileri eklenmiş ve bu yapılırken de insanların günlük yaşamı, dini, dili, kültürü, korkuları ve düşünceleri etkili olmuştur.					
7	Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürler yeterince vurgulanmaktadır.					
8	Teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) anlatılan simgesel figürler uygulamalı derslerde yapılan seramiklerde yol gösterici olmaktadır.					
9	Simgesel figürlerin seramik atölye çalışmalarında kullanılarak yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılması simgesel figürlerin devamlılığının sağlanması için önemlidir.					
10	Simgesel figürler, seramik ürünlerde verilmek istenilen mesajı etkili kılmaktadır.					
11	Seramik çalışmalarda kullanılan simgesel figürlerdeki yenilik arayışları, dönemin sanat anlayışına ve toplumsal olaylara paralel olarak ilerlemektedir.					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
12	Seramiklerde kullanılan simgesel figürlerin hangi anlama geldiği öğrencilerce bilinmektedir.					
13	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yer vermektedir.					
14	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elamanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yer vermektedir.					
15	Simgesel figürlerin dönemsel özelliklerinin öğrenilmesinde görsel örneklerle (video, slayt, resim vb) uygulamalı ve teorik derslerde yer verilmektedir.					
16	Yapılan seramik ürünlerde kullanılan simgesel figürler yöresel nitelikler taşımaktadır.					
17	Uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb.) zengin kültür birikimlerinin yansıması olan simgesel figürler kullanılmaktadır.					
18	Seramik atölye çalışmalarında simgesel figürlere yer verilmektedir.					
19	Seramik atölye çalışmalarında daha çok Ana Tanrıça figürleri kullanılmaktadır.					
20	Seramik atölye çalışmalarında daha çok insan figürleri ve\veya idoller kullanılmaktadır.					
21	Seramik atölye çalışmalarında daha çok hayvan figürleri kullanılmaktadır.					
22	Seramik atölye çalışmalarında daha çok bitki motifleri kullanılmaktadır.					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
23	Seramik atölye çalışmalarında daha çok geometrik desenler kullanılmaktadır.					
24	Seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken simgesel figürlerden yararlanılması istenmektedir.					
25	Seramik atölye çalışmalarında yerli ve yabancı kültürlerde görülen simgesel figürler birleştirilerek yeni eklektik simgesel figür oluşturulmaktadır.					
26	Simgesel figürler yüzey değerlendirilmesi olarak kullanılmaktadır.					
27	Simgesel figürler dekor olarak kullanılmaktadır.					
28	Seramik eğitim sürecinde müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlara, simgesel figürlerin tanınması için geziler düzenlenmektedir.					
29	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı derslerde (Seramik Tasarım, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir.					
30	Seramik eğitimi sürecinde öğretim elemanları teorik derslerde (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb) simgesel figürlere yönelik araştırma ödevleri vermektedir.					
31	Seramik çalışmalarda, simgesel figürleri istekli olarak kullanmaktayım.					